

FEHÉR KLÁRA
SÁRGALÁZ

KÉT KISREGÉNY

TARTALOM

SÁRGALÁZ
ERKÖLCSI BIZONYÍTVÁNY

SÁRGALÁZ

A regény, regény. Kitalált
személyekről szóló, kitalált
történet. Ha mégis valaki
magára ismerne: véletlen,
tévedés. Nem róla szól.

A Malév 1207-es járatának utasait sürgősen kérjük a hármaskijáratához... passengers of the Malév 1207 flight are most urgently requested... Bitte, sofort, sofort, sofort...

- Te, a mi gépünket hívják - kapja fel a fejét Ilonka.

- Nem mondanád meg, hogy a fenébe hívnák? Negyed hét van, és mi kilenckor indulunk.

- Mi van, uraim, osztunk vagy dumálunk?

Passengers of the Malév, bitte schnell, nagyon gyorsan... gate number three...

Felszedem a lapokat, pedig én is tudom már, hogy a hívás nekünk szól. Egész délután pocsék lapjárásom volt, nem mintha törődnék vele, máskor se, sohasem érdekelné, különben is, tíz évben egyszer ha bridzsezek, ez most úgyis csak arra volt jó, hogy valahogy kibírjam ezt a nyolc órát. A négy év elmúlt, úristen, milyen gyorsan múlt el, de ezt az utolsó lépést, hatszáz kilométerre Pesttől, az otthontól, a megoldástól, a beteljesüléstől, a nyavalya tudja mitől, ezt már nem lehet kibírni, elfogyott a türelmünk, pontosan csak az enyém, mert Ilonka talált magának nyolc órára való munkát, a kis szatyorból átcsomagolt a nagy szatyorba, megnézte, hogy a varrókészletben van-e tű, cérna, olló, gyűszű, herkentyű, szerkentyű, a kozmetikai csomagban van-e *preshave* és *aftershave*, körömkefe és mittudommi, szerettem volna rászólni, ne idegesíts, legalább most hagyd abba a takarítási és tisztasági mániádat, majd otthon mosakszol és fésülködöl, másfél órányi repülésre vagyunk Pesttől, de nem szóltam, egyrészt, mert sose szólok semmit, másrészt legalább telt az ideje. Én már az újságot négyszer kiolvastam, a keresztretjvényt megfejtettem, háromszor ittam a bárban a pocsék kávéból, ötször végigsétáltam a bazár előtt, pedig semmit sem akartam venni, se csokoládét, se bicskát, se népi hímzésbe öltöztetett babát. Ha a lányok még kicsik volnának, mennyivel egyszerűbb volna minden, három alvóbaba, három tarka blúz, három doboz csokoládé. És még örülnének is. Eszembe se jutott volna leülni bridzsezni, akkor jött oda a két külkeres, egy szemüveges sovány alak meg egy kövér, pirosposzgás. „Maguk, ugye magyarok? Az esti Malév-gépre várnak?” „Igen” - válaszoltam. Ilonka kelletlenül, elutasítóan intett, hihetetlen, hogy harmincévi házasságunk alatt mindig, mindenre először ez a „nem” „minek”, ez a magunknak élés, ez a bebújás a barlangba, no hiszen, most aztán bebújtunk... De én fellélegeztem, persze, nagy ötlet, játszhatunk, egy treff, két treff konvenció? És persze négy szan, öt szan kérdést. Nem, nem azt a rotációs felírást, hallottam, de nem értem, és nem pontokat számolunk, hanem trükköket, a jó öreg Culbertson szerint...

- Én nem - mondta még mindig kedvetlenül és bátortalanul Ilonka, de hát a külkeresek rámenősek voltak.

- Ha egyszer négyen kellünk a bridzshez, nagyságos asszonyom. No, osztani, osztani - sürgetett a szemüveges, és azóta már a hatodik robbernél tartunk. A nevünket is csak közben morogtuk el, Perjés, mondta a szemüveges. A kövér valami Mázaít vagy Mátait hadart, mindegy. Ilonka rám mutatott, doktor Horváth Géza, közgazda, a férjem. Talán akkor Gézával játszanék vonalban... Egész délután pocsék lapjárásom volt, egyszer licitáltam, azt is kétszer buktam. És most felszedtem a lapokat, és nem akarok hinni a szememnek, egy trikk, két trikk, hat és fél, benne van a hét szan.

Passengers of the Malév...

De hát most már igazán minket szólít a megafon. Figyeljenek már oda, az istenért. Levágom a lapomat, fogd a táskádat, Ilonka, hol az én csomagom? A Mázaí vagy Mátai felugrik, micsoda dolog ez, kérem, most akartam bemondani két pikket... és talán előbb számolnánk, nem?

Csak bámulok rá, két pikket akart bemondani, amikor nálam van pikkből is a király és az ász?? És mit számoljunk? csak nem pénzben játszottunk? Egy pillanatra felforr az epém, csak nekem lehet ilyen formám, egyszer az életben egy hat trikkes lap, és még a végén... Benyúlok a tárcámba, van még egy tízdollárosom, odavágom. Rendben? A megafon akkor harsogja ezredszer, hogy gyerünk, gyerünk, indulás, a Malév utasai...

A hármaskijáraton már tódul ki a nép. A büféasztalain otthagyt fél csésze kávék, szendvicsmaradék. Máza (Máza?) a zsebébe tömködi a kártyákat, egy kör hetes ott maradt az asztal alatt. A megafon szakadatlanul sürget, most már biztos, hogy a mi gépünk, a beszállókártyákat elszedik, az ajtó kitárul, kinn vagyunk a repülőtéren. De hol a gép?

- Arra... arra... arra... - kiabálják láthatatlan hangok. Géza, vigyázz, ez persze Ilonka hangja itt mellettem, hetven órája utazunk már, a csónakon - ó, hol lehet most az a csónak? -, a krokodilusok között a névtelen folyón, a majd felboruló lendroveren, az átázott agyagtöltés a folyó fölött, a felperzselt dzsungel mellett, a hevenyészett repülőtér és a végtelen repülés óceánok fölött, és közben ez az örökös féltő hang, mint a bennszülöttek védő, bűvölő varázsigéi: vigyázz, mit eszel, vigyázz, hogy meg ne üsd magad, vigyázz, hová lépsz... Nem tudom, hová lépek. A novemberi köd pillanatok alatt borult a repülőtérre. Fél órával ezelőtt még látszottak a város felhőkarcolói, a távoli neonfények, most gomolygó tejföl, nyálkás, kézzel tapintható valami a levegő. Beleverjük a lábunkat a repülőgép lépcsőjébe, mire észrevevessük, hogy ott vagyunk.

Schnell, schnell, mozogjunk, mozogjunk, mert itt maradunk.

Botladozva megyünk fel a koromsötét, síkos lépcsőn. A hideg köd, szállingózni kezdő hópelyhek, nyirkos, jeges levegő a számba, orromba nyomul, lihegek, fulladok, izzadok. Ma reggel ötvenöt fokos hőségben indultunk. Kész tüdőgyulladás. Még ez is.

A gép belsejében derengő fény. Az egyenruhás stewardessek intenek, hogy hátra, hátra, befelé a gép farába. Az első ülések előre vannak hajlítva és ponyvával letakarva. Az első hat sor, vagy nyolc sor. Ez a Máza mindenáron oda akar ülni. Hátrább - mondja a stewardess. - Nem lehet? Miért nem lehet? - A *balance* miatt.

A magyar stewardess nem egyensúlyt mond, hanem balance-ot, ami ijesztőbbnek és súlyosabbnak hangzik. Ilonkára nézek, de ő már megtalálta a maga lelki balance-át, gondosan összehajtogatta a kabátunkat, megigazítja a biztonsági öv csatját, leül, megfogja a kezemet. Egyszerre rettenetesen szégyellem magam. Hát nem neki volt igaza? Mit álltam le azzal a két pasassal kártyázni, nem lett volna sokkal jobb csendesen üldögelni Ilonka mellett a tranzitban, kibírhattam volna, ha ő kibírta ezt a négy évet. Lehet, hogy ez lett volna az utolsó délutánunk? Hülyeség. Ha komolyan veszélyes lenne, nem vinnék fel a gépet ebben a ködben.

No smoking, fasten your belts. Irgalmas ég, hányszor láttam ezeket a kivilágított szavakat. Hány repülőgép biztonsági övét csatoltam már a derekam köré, hányszor hallottam felbúgni a motort, hányszor láttam magam alatt fekete felhőt, fehér bárányszerű felhőt, felhőmezőt, tengert, erdőket, napfényt, kék eget. De most nem látni semmit. Milyen meredeken akarnak felszállni, ha az utasokat hátra rakták a *balance* miatt? És ha nekivágódunk egy magasvezetéknek? Toronynak? Felhőkarcolónak? Mekkora vihar jön, hogy két órával hamarabb indítják?

- Ilonka - akarom mondani, és valami nagyon kedveset, nagyon tréfásat szeretnék most kitalálni, de a gyomrom tájékán szorítást érzek.

A táblán kialudtak az utasítások.

A motor leállt.

A pilótafülkéből kijött a kapitány.

- Sajnálom kérem. A rendkívüli rossz idő miatt nem kaptuk meg a felszállási engedélyt. Egy negyedórával ezelőtt még talán... most már nem.

Ez a Máza, nem, a másik, a szemüveges beszél. Elállja a lépcsőhöz vezető utat. Kiabál. Hogyhogy nem kapta meg a felszállási engedélyt? Százötven méter látás elég a felszálláshoz. Vakon is fel lehet szállni. Rutinból. Valaki bemajrészott a toronyban, mert a felelősséget persze nem merik vállalni. De be fogom perelni a Malévet. Be én, az egész bandát. Brazíliából idáig ment minden, mint a karikacsapás, az ember itt van már Európában, holnap érkezik a minisztériumban, de a főpilóta úr nem száll fel... Ezt megjósolhattam volna előre, ezt a cirkuszt.

Nem vagyok hajlandó odafigyelni a szemüveges hétmérföldes szövegére, egy korty konyakot szeretnék inni, biztosan lezuhant a vérnyomásom, de a konyak benn van a piros táskában, amit feladtunk. Ilonka mondta, hogy a konyakot tegyük inkább a légításkába, hogy mindig kéznél legyen... Hagyd a fenébe a konyakot meg a vérnyomásomat, jó? - mondtam akkor. - Hagyd ezt az örökös aggodalmaskodást. Este tizenegykor Pesten vagyunk, éjjelre a lakásban, megfürdöm, a saját ágyamban alszom, semmi baja sem lesz a vérnyomásomnak. Hol is mondtam ezt? Mikor? Ma reggel. Ma reggel??? Vagy tegnap reggel? Vagy száz éve? Azt mondtam, kiszaladok, megnézem, jön-e már a csónak... Te, és mi legyen ezzel a konyakkal? A légításkába tegyem? Mondtam, hogy a pirosba, hányszor mondjam még, hogy a pirosba, és kiszaladtam a házból. Furcsa. Kiszaladtam a házból, és tudtam, hogy jobbra, száz méterre van a folyó, a folyó, amit soha többé nem fogok látni. És ez se lesz többé, ez az egy pillanat alatt felkelő nap, ez a hirtelen elvágott éjszaka, ahogy az őserdőben megszűnik az üvöltés és vijjogás...

Olyan fáradt vagyok, hogy minden pillanatban eszméletemet veszítem. Ez az ébren alvás, ez a *dreamy state*, mintha víz alól felbuknék, és újra lemerülnék, mintha álomban járnék lépcsőn fel, lépcsőn le, hosszú folyosókon és termeken át, előttem, mellettem, mögöttem az útitársak, és mint egy terelő puli, csapzottan szaladgál körülöttünk egy sötétkék kabátos fiatalember. „Ez a maléves” - mondja az undokabbik külkeres. A csapzott fiatalember kiabál, nyugalmat kérek, nyugalmat kérek, mindenkinek lesz szállodaszobája, kérem, mindenki kap vacsorát, kérem, a csomagokat itt lehet hagyni a tranzitban, kérem, haza lehet telefonálni, kérem, egyszerre csak egy beszéljen, kérem, a *boarding card*-ját mindenki adja le, kérem, az útlevelet mindenki vegye elő, kérem, most felmegyünk a második emeletre, kérem, nem, a mozgólépcső ilyenkor már nem működik, kérem...

Nem nézek a feleségemre, csak a szemem sarkából lesem. Ilonka szótlanul és hősiesen megy fel az emeletre, le az emeletről. Kis szúrást érzek a szegycsontom táján, atyaisten, csak nem... gyorsan be kéne venni egy viszkent, de nem lehet, mert Ilonka észreveszi, megrémül, és akkor az én táskámat is ő akarja cipelni... majd úgy csinállok, mintha az orromat törölném, és a zsebkendő alatt...

- Kérem, az nem megy, nem tudunk annyi szobát adni. Egy éjszaka kibírják szűkösen is, kérem. Hat fiatalembert kérek az egyik szobába, hat nőt a másikba. Házaspárokat kérek, idős házaspárokat, maguk a legöregebbek, maga...

Elvörösödöm, de hát igen, persze, rendben. Három házaspár megy egy szobába. Mindegy. Most már csak aludni kellene. Ébresztő reggel fél ötkor. A szálloda portáján majd ki kell tölteni a bejelentőlapokat, igen, kérem, majd újra ki kell tölteni a bejelentőlapokat, itt ez a rend. A busz negyven perc múlva átvisz minket a szállodába. Köd van, és esik a hó, négy éve nem láttunk hóesést, tessék rám figyelni, üvölt a maléves, a konyha még működik, az étteremben van meleg étel. Nem, nem kell, csak aludni, de még szó sincs alvásról, buszról,

szállodáról, még csak szervezik, igen, mondta Jablonkay, csak szervezés, Gézám, mindent rád lehet bízni, ha például most ezt a repülőgép-lemaradást is nekem kellett volna megszerveznem, már mindenki régen megkapta volna a szobakulcsát, ehelyett megint itt vagyunk a *gate number three*-nél, ugyanott, ahonnan három órával ezelőtt kizavartak minket a ködbe, a géphez. Mindenki egyszerre kérdez, és egyszerre beszél. Vigyük a csomagokat is? Itt lehet hagyni a csomagokat?

- Alszol? - Ilonka fogja a karomat.

- Mi van, Géza? Elaludtál?

Igen, lehet, hogy alszom, az alakok elmosódnak, csak álmomban hallom, hogy újabb folyosóajtók csapódnak, a nagyböröndöt fel kell nyitni, de nem találom a kulcsát, már nem is kell, mert az autóbuszban vagyunk, itt töltse ki... hol vagyok? talán álmodom ezt a szűk szobát is, két ágy, négy pótágy, idegen emberek, vicsorgó udvariasság, igen, ma éjszakára hálótársak, jó emberek kis helyen... borostásan, izzadva, horkolva, most szóltak, hogy a zuhanyozók már be vannak zárva, éjfélkor nem lehet kérem kinyittatni, kérem, tessék, válasszanak önök ágyat, elvégre kultúremberek vagyunk, nekem mindegy, énnekem kéremszépen, a kutyaúristenit, hát ne udvariaskodjanak, feküdjenek már le, lefeküdni, lefeküdni...

Zaman... zaman... zaman... idő, idő, idő. Valahogy így kezdődött egy mese, öreg, fogatlan szolgálólány ült a küszöbön, évszázadokkal ezelőtt, a dédanyja dédanyja hozhatta ezt a mesét fügefákat érlelő dombok, fehérén égre ágaskodó minaretek mellől, török rablány kezdhette így a mesét: Zaman, zaman. Idő, idő. A vállamban érzem az ütést, megint ez a furcsa, zavaros álom. Minden ütés egy szívdobogás, minden ütés egy motorfordulat. Az autóbusz berreg, idő, idő kiabál a sofőr, indulás. Négy napja vagyunk Párizsban, miért éppen négy nap? Betuszkolnak a buszba, hirtelen serpentinén vagyunk, magas kőfalak közt, és egyszerre a völgyben megpillantom Párizst, és rádöbbenek, hogy ott voltam, de nem is jártam benne sehol. Nem voltam a Szajna-parton, nem mentem át a Pont Neuf-ön, nem voltam a Notre Dame-ban, nem voltam a Sainte Chapelle-ben, nem láttam a Pantheont, sem a Champs Elysées-t. Üvöltöni akarok, követelni, hogy forduljunk vissza, tévedés, hiszen én ezt a négy napot valahogy elveszítettem, még nem láttam semmit, még nem is láttam... a távolodó várost különös, hússzínű, testszínű fény világítja meg, a szakadéokban ott a város, még egy kőfal, és eltűnik... zaman... zaman... Zihál a motor, nem a motor, hanem a szívem, a szívem és dobok, dobok, megint dobognak, nem tudni, kik dobognak, és miért, észbontó ez a ritmus, tamtataramtatatam... rettenetesen gyors, talán háborúba hívják a törzseket? talán segítséget kérnek valahol? talán esküvő? talán halotti tor? a lomha folyó hozza ezt a hangot? a sziklafal veri vissza? Ez a négy év... négy nap? négy év? nem, ez nem dob... repülőgépek motorja, köd a repülőtéren... idegen emberek horkolása, nincs levegő, hová tehettem a gyógyszeresdobozt?... Ilonka mondta, de én rákiabáltam...

Gyere, Ilonka, jön a csónak, most már látom, egész határozottan látom, a sötét, puha éjszakát kettéhasította a napfény, a félelmetesen egybemosódó hangokat, sivításokat, csattogásokat, csettintéseket, sikoltásokat, vadászó állatok üvöltését és a dobpergést, a furcsa dobpergést elűzte a nappal, a semmiből kiemelkedtek a bennszülött kunyhók, a távoli sötét dzsungel, a millió pici szigetet körülölelő zöldesbarna óriás folyó, a meztelen gyökerű, terebélyes fák, minden, amit ma látunk utoljára, ha ideér a csónak, a máskor postát hozó, most a szabadulást, a hazautazást jelentő csónak.

Kiáltok a feleségemnek, de nem jön, nem hallja, biztosan sűrol, fertőtlenít, vizet forral, mindig takarít, mindig fertőtlenít, küzd a gombákkal, penésszel, a cipőnkbe meg a tejeskőcsőgbe surranó gyíkokkal, a fekhelyünk alól előágaskodó kígyókkal, az egész ellenséges világgal. Ilonka, hol vagy, most nekem van szükségem rád, nézd a folyót, súlyos barna fatörzsek úsznak rajta - vagy krokodilusok? Az ég és a folyó között finom párafátyol lebeg, elmúlt minden, a négy év, a feladat, és értünk jön a csónak, hogy elérjük a túlsó parton ránk várakozó lendrovert, hogy elérjük a délutáni repülőgépet, hazamegyünk.

Jablonkay Ádám, az igazgatóm hívatott. Valami legsürgősebben-kell-de-senki-ügyse-fog-belenézni jelentést kellett megbeszelnünk. A titkárnő intett, hogy vár rám. Bementem, de még valaki volt nála, Kormos Feri, az egyik elektromérnök, negyven év körüli, vörössesszőke óriás. Csak futólag ismertem, mert Kormos mindig öt évig volt külföldön - négy hetet itthon.

- Már befejeztük - mondta Jablonkay -, ülj csak le, Gézám. Feri, elsején indulsz.

- Nem - mondta a szőke.

- No, hagyd abba a vicceket - komorodott el Jablonkay. - Csak nem akarod velem elhitetni...

- Nem viccelek. A nyolcas vezetését nem vállalom. Tudja, hogy engem mindenhova küldhet, oda nem.

- Csak nem akarod velem elhitetni, hogy félsz? Hogy beveszed ezeket a hülye babonákat?

- Nekem családom van. Én oda nem megyek.

- Megáll az ész - mondta Jablonkay. - Hát Géza, szólj már hozzá. A nyolcas szerelésről van szó. Ezek az ütődöttek...

Bólintottam, hogy hallottam már erről. A kamionosok kezdték a szöveget, hogy a nyolcas szerelés el van átkozva. Egyik szerencsétlenség a másik után. Az egyik csoportvezető vérhasban meghalt. A főmérnök felesége koraszült. Egy Bányai nevű fiatal technikus - képzeljék, harmincéves se volt -, beúszott a tengerbe, öt perc múlva szívgörcs, már húzták is ki, holtan. Erre most még jön a Teknős-ügy. Négy embert vágtak sittre. És mindez fél év alatt egy szerelésen. Állítólag valami törzsfőnök megátkozta, mert szent helyen kezdték el a földmunkákat. Mások szerint azért sújtotta átok a nyolcasokat, mert disznóhúst keverték a mohamedán munkások ételébe. További variációk: megerőszakolták a törzsfőnök leányát. Ellopták a harcba hívó szent dobót... a nyolcas szétfüllik, az emberek haza akarnak jönni, átok ül rajta...

- Te intelligens ember vagy, Feri. Az a hülye azért halt meg vérhasban, mert forralatlan vizet ivott, hányszor megkapta körlevélben mindenki... Szitnyainénak nem ez volt az első koraszülése, hanem a harmadik, egy a Szabolcs utcában, egy a Kútvölgyiben, mi köze ehhez a nyolcas szerelésnek? Szívgörcsöt a Lukácsban is lehet kapni. A Teknősék devizaügye pedig nem átok, nem varázslat, nem sorscsapás...

- Értem, főnök. Akkor se megyek. Nem is mérnöki feladat. Oda csak egy jó szervező kell. Aki ért a szállításokhoz és tud angolul.

Jablonkay felállt. - Hát ha nem, hát nem. Majd csak akad valaki. Te, Géza, az istenért, nincs valami ötleted?

Én mondtam? Az én hangom volt? Vagy ez is egy sötét bőrű varázsló földöntúli akarata volt?

- Én elmennék - mondtam. - Én szívesen megpróbálnám.

Évekkel ezelőtt Korponayéktól kaptunk ajándékba egy nagy doboz Earl Grey teát. Zavarba ejtő volt az ajándék, Judit kapta, és az igazság az, hogy először nem is ízlett. Édeskésnek, túl illatosnak, émelyítőnek éreztem. Mi ritkán teáztunk, reggelire tejeskávét ittunk. Ilonkát nem lehetett leszoktatni arról, hogy pótkávéval keverje a babkávét. A pótkávét Frank kávénak nevezte, mert a mama Frank kávékat használt a háború előtt, és különben is jó a szívnek, ha nem tiszta babkávét isznak, és sokkal olcsóbb. A tea betegségnél való: torokgyulladásnál, influenzánál, gyomorrontásnál. Ilonkát felhaborította az ajándék. „Minek kellett neked elfogadnod ilyen vacakot? Egyáltalán, hogy fogadhat el pedagógus ajándékot a növendékétől? És kik ezek a Korponayék?” „Majdegyszerhaleszidőm” - mondta erre Judit jólnevelten. Ez volt a legújabb, ezt válaszolták minden kérdésünkre, majdegyszerhaleszidejük, lesznek szívesek elmagyarázni, hogy miért maradtak ki a tanfolyamról, miért adták kölcsön barátnőjüknek a magnót, ki az a bozontos fiú, akivel éjfélig üldögéltek az eszpresszóban, majd haleszidejük, de egyelőre nincs. „Különben - tette hozzá Judit -, csak hogy meg ne haljatok a kíváncsiságtól, azért kaptam az Earl Greyt, mert a Korponayék most jöttek haza Afrikából, a nyolcéves kislányuk eddig angol iskolába járt, külön kell foglalkozni vele, újra kezdi az elsőt, és én leszek a napközis tanító nénije.”

Judit persze nem pedagógus, szó se róla, csak képesítés nélküli - akkor még azt remélte, hogy egyévi tanítás után mégiscsak sikerül felvételiznie a tanárképzőbe, de nem sikerült, egy év után abbahagyta a tanítást, beiratkozott egy gyors- és gépíró iskolába, azután átment divatrajzra, már senkitől sem kap ajándékot, boldogtalan, és néha kisegít a közértben. „Majdegyszerhaleszidőm... egyébként is szép tőlem, hogy ha kapok valamit, hazahozom nektek, és egyébként is, a Korponay apuka ismer téged, mert ugyanannál a vállalatnál dolgoztok.”

Így kezdődött a barátságunk Korponayékkal, amennyiben barátságnak lehet nevezni azt a tolakodó kedvességet, amellyel Korponayné igyekezett Editke tanító nénijét elhalmozni. Az Earl Grey tea után egy tábla Tobler csokoládé, egy doboz kornfléksz, azután benn, a vállalatnál Korponay György meglepő meghívása. Az üzemi étkezdében odacsörtetett az asztalomhoz, letette a tálcáját az enyém mellé. „Megengeded, Géza bátyám? Mi a programotok szombat estére? Nagyon megtisztelnétek, ha a kedves feleségeddel és a kislányotokkal...” „Három lányom van” - feleltem, és tömtem magamba a zöldbabfőzeléket, mert osztályértekezletre siettem. Tudtam jól, hogy Judit az érdekes, a tanító néni, élveztem, hogy Korponay elvörösödik. „Természetesen, mind a három kedves leányotokkal, szeretettel várunk vacsorára.”

Nem. Minek. Ezek voltak Ilonka első szavai. Mi közünk nekünk Korponayékhoz? Mit vegyek fel? Mit vigyünk ajándékba? Egy üveg Egri bikavért? Egy cserép primulát? Majd a lányokkal megtárgyaljuk.

De a lányokkal nem tárgyaltunk semmit. Kati kijelentette, hogy randevúja van. Ági csak vállalt, őt nem érdeklik Judit tanítványai és az én kollégám. A legmeglepőbben Judit viselkedett. Péntek délben egy cédulát hagyott a konyhaasztalon: három napra Hajdúszoboszlóra utaztam.

A buszvégállomástól még jó darabot kellett felfelé kapaszkodni. Hónom alatt a borosüveggel, Ilonka kezében egy százkilós cserépben égig érő gaz, és lihegve igyekeztünk felfelé. Még sohasem jártunk erre, kérdezősködni kellett, de alig akadt erre járókelő, belebonyolódtunk az utcanevekbe és a kanyargó, ívben forduló, egy szinttel magasabban folytatódó hegyi utakba. Nem is tudtam, hogy van ilyen része is a városnak, ilyen csupa kert, nagy teraszos, háromemeletes luxusházcsodákkal, gyönyörűen nyírt pázsittal, úszómedencével, szigorú vaskerítésekkel és még szigorúbb feliratokkal: Idegeneknek tilos... De mi most nem voltunk idegenek.

Korponay a sarkon várt minket. Nahát, azt hittem, kocsival jöttök - mondta -, különben lementem volna a buszvégállomáshoz. - Nem, mi nem jöttünk kocsival, nekünk sose volt autónk, és taxival se igen szoktunk járni, legfeljebb nagy ritkán, színházba, de hát színházba is csak nagy ritkán... A taxi különleges dolgot jelent, nem mintha nem telne rá, hiszen hányszor kidobunk húsz forintot. A taxi mégis: utazás sok csomaggal, vagy esküvő, temetés. Elseje és ötödike közt mindig Ilonka veszi meg az öt darab kombinált bérletet, az már önmagában ötszázötven forint. A lányok azt se mondják, köszönöm, jár nekik, na, hagyjuk.

Korponayné harmincöt éves lehetett, Korponay György negyvenhárom. Ez nem a mi nemzedékünk, tíz évvel fiatalabbak nálunk, nem tudom, mi lesz a közös témánk. Korponayné nagyot nyelt, amikor látta, hogy Judit nélkül jöttünk, de a mosoly nem hervadt le az arcáról. Betessékelnek, nem tudom, hová tegyem le a bort, Ilonkának sem irgalmaznak, cipeli tovább a primulát vagy hortenziát vagy micsodát. Ámuló idegenek és tudatlanok vagyunk itt - sose hittem, hogy nálunk ilyen van. A kabátunkat nem előszoba-fogasra akasztják, hanem a tágas gardróbszobában helyezik el, azután körülvezetnek a házban, hat szoba, és minden csupa szőnyeg és kárpit és ezüst és márvány. Megmutatnak mindent, még az olasz csempés fürdőszobát metszett velencei tükreivel is, a hálószobában, a hatalmas franciaágyon hófehér szőrmetakaró, a földön pakisztáni selyemszőnyeg, az ágy fejénél kongói falikép, vékony bőrre festve, csatajelenetet ábrázol. A szalonban a hatalmas jugoszláv bőrfotelek mellett intarziás marokkói dohányzóasztal, és amerre nézek, elefántcsont és ezüst, keleti rézműves csodák és japán selymek. Korponayné indiai szári volt: türkiz selyem, aranyszálakkal. Az italszekrényből japán szaké kerül elő, és amerikai whisky. Korponay ebben is szakértő, magyarázza, mi a különbség a skót whisky és az amerikai között. A scotch rozsából készül, a Bourbon kukoricából, a szaké rizsből, a... Iszunk, és megnézzük a télikertet is, virágzó datolyapálma van benne, és négyféle orchidea. Azután Korponay a gyerekszobát mutatja meg, Editke udvariasan üdvözlő minket, nyolc tucat alvó, beszélő, síró, táncoló baba, a Treasury of Children hatvankötetes színes sorozata, indiánsátor, kilőhető mini űrhajó, építőszekrény, ember nagyságú felfújható elefánt és medve, babaház, autogarázs, vetítógép, magnó és még nyolc játékboltra való kincs közepén ül, és egy spárgadarabbal játszik. Judit tanító néni kedves apukája és anyukája, tessék megismerni a nagylányunkat - mondja Korponay apuka, de nem a gyerek kedvéért hozott be minket ide, a lábával félrelöki a játékkálatokat, és diadalmasan mondja: nézzék, ezen a ponton, itt, a faltól falig szőnyeg alatt a padlóba építve van egy betonkazetta, minden vész ellen biztos trezor, itt gyűlik az arany. Mert Korponay ehhez is ért: mennyi külszolgálat után mit lehet vámmentesen hazahozni, mennyi idő után jöhet az autó, a valódi keleti szőnyeg, a bútor és főleg az arany, mert ez a leglényegesebb, a legfontosabb, a legokosabb, nem szabad megszedülni, vackokra herdálni a pénzt - aranyat kell hazahozni, de nem az ócska tizennégy meg tizennyolc karátos, huszonnégy kell, édesapám, fogarany, az mindig jó, az nem megy tönkre, az nem devalválódik, nem kell dollár, a svájci frank még csak-csak, de én mondom, inkább arany... Na, gyere, szól a gong, tálalva van, parancsoljanak, ezüst, damaszt, altwien, nem herendi, altwien, majd ha te kiküldetésbe utazol, Gézám, a legközelebbi igazgatósági ülésen szóba hozom, nektek se volna rossz három-négy év valahol. Tessék, parancsoljanak, teknősbékaleves? Kedvencünk. Olyan, mint a legjobb erőleves, csak sokkal fűszeresebb.

Amikor Korponayéktól hazaértünk, megváltozott a lakás. Kitártam minden ablakot, hogy meg ne fulladjak. A kedves, harmincéves otthon, a kettős rekamié, a hibás falikar, a kopott perzsa-szőnyeg kibírhatalanná vált. A fürdőszoba hibás csempéi, a roló, irgalmas isten, tavaly, tavaly? öt éve meglazult a roló tartóvasa, azóta az egyiket sohasem húzták fel. Télen mit számít, úgymint sötét van. Nyáron meg úgymint sok napfény süt be a másik ablakon. Utálatossá vált az utca, a világháborús sérülés maradványaival, a régimódi vízcsapok, az ütött-kopott

gázbojler, fajtogató és undorító volt a naftalinszag és az előszobában az örökös gázszag. Hányszor kihívtuk már a szerelőket, borravalót is adtunk, a szakemberek gyufával körüljárták a gázórát, és kijelentették, hogy semmi.

Korponay Editke egyébként sikeresen letette a vizsgát, nem volt többé Earl Grey tea, meghívás, semmi.

A külügyi osztályon átvettem kismillió kérdőlapot, azt se tudtam, mit kell velük kezdeni. Az előadó bámult rám. Hogyhogy illet még sose töltött ki? Hogyhogy még sose volt külföldön? Csehbe csak át szoktak ugrani? Vásárolni valamit? Tornacipőt? Autóalkatrészt?

- Nincs autóm.

Az előadó olyan harmincöt éves lehetett. Amikor én harmincöt éves voltam, úristen, külföld. Nekem az, hogy külföld, egy Verne-könyv volt, az Orinocón felfelé. Tizenegy éves voltam, torokgyulladásban feküdtem, akkor, lázálombban végigolvastam. A forró, izzadt párna volt a dzsungel, a lomha vizek, a kivájt fatörzseken sikló bennszülöttek, a fákon rikoltozó tarka madarak, ez volt az egyetlen utazásom. Azután háború volt, ukrán mezők, Dnyeszter, mintha odahaza, a hóval borított Alföldön jártam volna. Csak csodálkoztam, mit akarok én? Mi keresnivalóm van itt? Hazajutok-e még egyszer? Csak hazajussak, soha többé nem akarok utazni. És ha akartam volna? A mi nemzedékünknek utazás? Rohammunka, falujárás, kicsik a gyerekek, majd ha nagyobbcskák lesznek, akkor lehet, majd megspóroljuk, majd egyszer az lbusszal. De hát hadd utazzanak ők, a fiatalok. Majd egyszer mi is, ha nyugdíjban leszünk, annyi kedvezményes utazás van, szakszervezeti is, és először Magyarországot kellene bejárni, aki a hazát nem ismeri, mit keres külföldön? Ilonka, tudod, hová kellene elmenni? A sáropataki várba. Vagy Siklósra. Ahonnan Kanizsai Dorottya nagyasszony elindult Mohácsra, temetni. És tudod, hol nem voltam még soha? Szegeden. Gondold meg: sohasem voltam Szegeden. És most váratlanul a kinyújtott kezem közelébe került minden: az ezüst török findzsák Korponay luxuslakásában, az, hogy a fiatal Telekes mérnök vám nélkül hozhatott egy Ford Capri-t, elérhető lett nekem is a ragyogó kék ég, a trópusok szédítő virágillata, a mangó íze, te jó isten, milyen lehet a mangó? Csodálatos, selymes ég, szafari, autóskalandok, húszemeletes luxusszálló terasza, uszoda, üvegfalú, üvegfenekű medence, a bárban iszod a jeges whiskyt, és fölötted tündérek úsznak el. Devizaszámla, karácsonykor olcsó italok. Világutazás. Hát eddig miért nem? A ragadozó harmincéveseknek minden? Egyszer nekem is... nekem is...

- Holnapra tessék mindent kitöltve visszahozni.

- Ilonka - mondtam vacsora után -, gyere, most ne mosogass, töltsük ki együtt. Anyja neve, apja neve, születési éve, családi állapota, volt-e büntetve, van-e ellene eljárás, kitüntetés, állandó lakása, munkahelye, a munkahely ajánlása, külföldi rokonai... Külföldi rokonai?

- Freddyt be kell írni. Unokafivér, első édes unokatestvér. Hogyhogy sose meséltem róla? Ilonka, dehogyisnem meséltem róla, csak elfelejtettem. A mama levelezett velük, akkor még Betty néni is élt, ne mondd, hogy nem tudod, ki az a Betty néni, a mama mindig emlegette, persze úgy emlegette, hogy a Bözsi, egyetlen testvére volt, az első világháború előtt ment férjhez, persze, akkor még honnan tudhatta volna, hogy ez a világháború előtt van? 1911-ben hozzámment egy vasesztergályoshoz, szült két fiút, aztán a férje nem kapott munkát, kiment szerencsét próbálni Amerikába. A vonaton megfogta a két pici porontyot, sírva megesküdött, hogy egy éven belül nekik is küldi a hajójegyet. De egy év múlva már nem jártak a hajók, háború volt, Bözsi hadianyaggyárban dolgozott, és néha álmában vizet látott, mérhetetlen nagy vizet, haragos, zöld hullámokkal. Ilyenkor vacogva ébredt, mert mindenki tudja,

hogy vízzel álmodni nagyon rosszat jelent, betegséget vagy halált. És számtalanszor elsiratta a férjét, akiről nem jött semmi hír, a két árva kisfiút, Ferkót és Bandit, saját huszonöt esztendő életét... és öt év múlva, egyszerre csak jött a vaskos boríték, fényképek, hosszú levél, papírok, amiket be kellett vinni a bankba és a rendőrségre, a mamának volt egy kabátra való szövete, azt odaadta a Bözsi nővérének, hogy abból varrjon magának meg a gyerekeknek az útra, odaadta az ezüstitűt és a gyűrűjét is, és egy nagy szatyor krumplispogácsát sütöttek, úgy szedték össze hozzá a lisztet, krumplit, egy kis zsírt... és már nem él Betty néni, nem él az öreg Will bácsi, nem él Bandi-Andrew sem, harmincéves korában Cherbourgnál, a partraszálláskor esett el a második világháborúban, mert halál és háború mindig van, akár vízzel álmodik az ember, akár napsütéssel. Csak Ferkó van meg, akiből azóta Freddy lett, akit még sohasem láttam szemtől szemben, és aki minden öt évben küld egy színes karácsonyi üdvözlőt. Beírtam Fred nevét az ívbe. Azután meghökkentem. Fred Hornby, Youngstown, Ohio, USA - ettől az egész utazás fantasztikus lett, ugyanakkor kézzelfogható és visszavonhatatlan.

Amikor Jablonkaytól kijöttem, bementem a vállalati büfébe, és megittam két kávé. Megpróbáltam újra lejátszani magam előtt, ami az igazgatói irodában történt. Képtelenség. Hülyeség. Jablonkay is tudja, hogy csak vicceltem... csak úgy a számra jött. Visszamegyek, és megmondom. Mit mondok? Minek? Úgyse vehette komolyan... nem, nem mondhatom, hogy azt képelem, hogy esetleg ő mégis komolyan... Az ilyen döntést az ember úgyis előbb megbeszéli a feleségével. De hát persze mégis visszamegyek, nehogy véletlenül...

A titkárnő elém állt.

- Nagyon fontos? A minisztériumból vannak az öregnél.

- Nem. Nem. Csak valamit. Mindegy. Majd holnap.

Visszamentem a szobámba. Az íróasztalomon cédula.

AZ ÖNÉLETRAJZÁT HÁROM PÉLDÁNYBAN KÉRJÜK ADJA LE A KÜLÜGYI OSZTÁLYON, ÉS VAN-E ÉRVÉNYES ÚTLEVELE?

Most már tudom, hogy miért röhögtek a fiúk az első gimnáziumban, amikor felolvastam a fogalmazásleckét. Az én apám derék, magas ember - kezdtem a házi feladatot, és megzavarodtam a vihogástól, nyertéstől. A tanító vonalzójával kopogott, csendet, csendet, de az ő szemében is nevetés bujkált. Nekem a gyomrom megfájdult. Mit nevetnek? Az én apám óriás, ollója alatt ruhák lépnek ki az asztalra dobott szövetből, az én apám a királynak is tudna palástot varrni, ha a király eljönne hozzá, de nemigen jön, a szomszéd boltos is csak ígéri, ezért az én apám alázatos, sovány és görnyedt, de mindig kitalál valamit, mindig remél valamit, mindennap csatába indul.

Akkor is - kicsi voltam még, de nem felejttem el azt az őszi délutánt - a papa megsimogatta anyám kezét. „Nincs más megoldás” - mondta színtelen hangon. A mama szomorúan és beleegyezően bólintott, előkotorta az erszényét. „Az utolsó két pengő” - sóhajtott, és egyesével számolta az asztalra a tízfilléreket. „Bátorság - mondta a papa -, meglátod, minden jóra fordul. Tudod, amikor szegény mamával álmodom.”

Nem értettem a készülődést, nem mertem megkérdezni, hogy hova megy a papa. Csak a szív-szorító ünnepélyességet figyeltem. A papa a jobbik kabátját vette fel. A cipőjét gondosan kifényesítette. A mama lekefélte a papa kalapját, a kabátja hátát is indulás előtt. „Talán csatába megy?” - gondoltam szorongva. Néztam, nem köt-e kardot az oldalára, a mama nem

csomagol-e hamuban sült pogácsát? Papa és mama megcsókolták egymást. Papa az én fejemet is megsimogatta. „Ne félj, minden lesz. Leves lesz, és két nagy narancs. Három narancs.” Hová mehet a papa? Talán leereszkedik a kútba, mint a tűzszerzős katona, és elhozza az aranyat, pedig azt a nagy szemű kutya őrzi... talán lovagi tornára indul, talán megverekszik az ördöggel. „Ne menjen el a papa” - akartam kiáltani, de a papa elment, felvidámodva, szinte megfiatalodva, majdnem futólépésben. A mama egész délután szótlan maradt és szorongó, aztán váratlanul rám szólt: „Tedd össze a kezedet, és imádkozz.” „De még...” - akartam mondani, mert nem láttam terített asztalt, és nem is kellett még lefekvéshez készülődni, nem tudtam milyen alkalomból kell imádkoznom, de megéreztem, hogy nem szabad tiltakoznom. „Mit imádkozzak?” „Mindegy” - mondta csöndesen a mama, és én motyogni kezdtem: „Én-istenem, jóistenem, becsukódik máraszemem, énistenem, jóistenem, becsukódik, énistenem...” Talán százszor mondtam el, talán ezerszer, megbolondult a világ, nem volt vacsora, nem volt lefekvés, nem jött a papa, talán harcol valahol, a tündérbertben letépi nekem a narancsot, de a gonosz óriás elveszi tőle, meg a sárkány, a sárkány... Úgy aludtam el a sarokban, arra riadtam, hogy a papa fordítja a zárban a kulcsot, a mama elésiet, a papa bejön a szobába, az arca ég, a szeme zavaros, és hadarva beszél, figyeljete ide, az első futamban kaptam egy jó tippet, befutóra kellett volna, de nem mertem kockáztatni, mert ha az embernek nincs kitartása, mi az a két pengő? Egy pengőt tettem meg, de csak helyre, kétszeres pénzt fizetett, a befutó, a Sátán huszonötszörös pénzt fizetett, de már úgys volt három pengő, akkor...

Nem értettem semmit, anyám sem értett semmit, csak a kezét és a zsebét néztük elbűvölve, mikor gurulnak elő a kincsek, az aranyak, a narancs.

- Várj - mondta apám, ha anyám félénk sürgetéssel közbeszólt. - Várj, és akkor...

- És a végén? - fogyott el anyám türelme.

- A végén? - Apám álomból ébredt. - Semmi. - Kiforgatta a zsebét. - Semmi. Csalók. Mind. Csalók.

- Nem baj - mondta anyám csöndesen. Nem baj. Egyszer mindent meg lehet próbálni. Egyszer mindent meg kell próbálni.

Jablonkaynak nem mondtam meg, hogy otthon még nem is szóltam. Akartam, azzal akartam benyitni, hogy Ilonka, képzeld, lányok, képzeljétek... És persze kicsit kiszínezném: magas kitüntetés, megfelelő ember kellett, nagy lehetőség... de a lányok persze nem voltak otthon, ez már nem család, ez már csak albérlet és ingyen ellátás, de az ellátásra is fűtyülnek, Ági mindig fogyókúrázik, már olyan, mint egy szál makaróni, de még mindig fogyókúrázik, hóvirág sajton meg nem tudom, min él. Judit, sejtelmem sincs róla, milyen jogon, menzajegyeket meg üzemi étkezőbe jegyeket szerez magának, Kati utálja a főzeléket, és mi volna vacsorára más? Miből? A lányok keresnek (keresnek?), de az elmegy ruhára, magnószalagra, nem tudom, mire. Én nem akarom, hogy hazaadjátok a pénzt, de legalább spóroljátok - mondta Ilonka. „Mire? Lakásra? Négyezer havi fizetésből össze is gyűjteném” - visította Ági. „Más családban legalább van egy agyérelmeszesedéses nagymama, akihez bejelentik az unokát. Vagy lopnak. Vagy belevágnak egy építkezésbe. Vagy nyernek a lottón.” Egyszóval hazamentem. Ilonka egyedül volt otthon, főzött. „Spenót lesz vacsorára, jó?” „Nagyon jó.” „És képzeld, vettem valamit. Nagyon olcsón egy garnitúra krepp ágyszövetet. Tudod, ha nyugdíjban leszünk...” Ilonka már évek óta erre készül: még csináltassunk télikabátot, mert nyugdíjban már nem telik rá. Rendbe kell hozatnunk a fogainkat, mert nyugdíjban... egészítsük ki az étkezéshez, négy tányér hiányzik, mert nem lesz rá pénzünk nyugdíjban... vegyük meg a gázkonvektort... Úgy készül a nyugdíjra, mint a férjhez menésre, mint ahogy öreganyám eltette télire a befőttet és a paradicsomot. Ha lehetne évekre előre megváltani a buszbérletet is, hogy ne legyen gond,

hogy nyugalomban, szerényen, de nélkülözések nélkül... Megálltam a konyha közepén, a régi konyhaszekrényen ragyogóra tisztított mérleg és mozsár, a mosogató fölött glédában az elmosott edény, ismerős és biztonságos világ ez. Azt akartam mondani, hagyd a spenótot meg az ágyneműt, gyere, menjünk le vacsorázni a Diófába, meginni egy pohár bort, elviszlek innen, valami nagyszerű kezdődik... „Nagyon éhes vagy?” - kérdezte Ilonka. Nem. Nem. Nem is tudom. Sose tűnt fel, hogy mennyi ősz hajszála van.

Végül persze mégis meg kellett mondanom.

Mit vártam? Örömnüpet? Hogy háromszoros hurrát kiáltanak? Vagy nemzetiszínű lobogóval díszítik a nappali szobát? De azért így... éreztem, hogy a torkom kiszárad, és a halántékom dobolni kezd az indulattól.

Délután bementem a kórházba a leleteimért. Vérkép, EKG és a röntgen. „Ezekkel holnap menjen át a belgyógyászatra.” Bólintottam, és ránéztem a nyitott leletekre. *Életkornak megfelelő.* Nem jobb, nem rosszabb. A koronáriák szűkülnek, az érfalak már nem olyan rugalmasak, kissé megnagyobbodott bal oldalon a szív, a szívöböl elsimult, a felvételen a kezdődő tüdőtágulás világos mezője, lezajlott fertőzések meszes nyomai. Milyen legyen egy ötvenhat éves ember lelete? Így még szépen el lehet éldegélni, lassan kell felmenni a harmadik emeletre, délután egy órát aludni, kerülni az izgalmat és a puffasztó ételt, a vérnyomást emelő megterheléseket. *Etasnak megfelelő...* de most mégis megmutatom, hogy erősebb vagyok a sorsomnál... hogy a lányaim, hát igen, imponálni akarok a három taknyosnak. Ilonka persze sírni fog és rémüldözni, és sajnálni fogja otthagyni az állását, atyaisten, mekkora állás, főkönyvelőhelyettes a kerületi közértben. A lányok kérdezni fognak, hülyéskedni, apa, milyen leszél trópusi sisakban? tevéen fogtok közlekedni vagy terepjárón? és bírod majd? apa, bírjátok majd a fullasztó, nyirkos hőséget, a moszkítókat, a trópusi vihart? Késő éjszakáig fogunk beszélgetni, összeforrva és összetartozva, lányok, mi édesanyátokkal vállaljuk a nagy feladatot, négy évre, hogy megoldjuk...

- Itthon vannak a gyerekek? - kérdeztem Ilonkát. - Valami fontosat kell megbeszelnünk. - Igen, igen - felelte, és hallottam, amint a fürdőszobában ingerülten vitatkozik Katival: kibírsz egyszer egy félórát, ha apád kívánja...

Azt szerettem volna, ha legalább leülnek. De Ilonka egész idő alatt terített, késsel, villával csörömpölt, a papírszalvétákat hajtogatta, Kati duzzogva, ballonkabátban az ajtónak támaszkodott. Ági pizsamában volt (este nyolckor! beteg? már lefeküdt? még fel se kelt?), Judit térdén valami színes folyóirat, folyton belepislogott.

- Nézzétek meg ezt a térképet - dobtam az asztalra a szétnyitott atlaszt. - Hétezer kilométerre innen. Négy évre. Engem választott az igazgatóság, mert a vállalatunk azt a megtisztelő...

- Óriási - ordított fel Ági. - És itt marad üresen a kégli?

- Mennyit fizetnek? - kérdezte Kati.

- Mikor mentek? - érdeklődött Judit.

Ilonka nem szólt semmit.

Mindig makacsul ugyanez az álom. Turbános, szakállas török lép ki a meséből. Zaman, zaman. Idő, idő - mondja fenyegetően. Azután a tompa szóismétlés (dobpergés?) autóbuzsberregéssé válik. Négy napja vagyok Párizsban. Miért éppen négy napja? Miért Párizsban? A sofőr sürget, gyerünk beszállni, indulás a repülőtér felé. Azután robogunk. Alkonyat van vagy késő este? Kő mellvéd mellett, sziklák között, szerpentinén haladunk, odalenn a város

testszínű, különös fényben, a város, amiből semmit sem láttam, sem a Notre Dame-ot, sem a Champs Elysées-t, sem a Sainte Chapelle-t. De miért éppen Párizst nem ismerem? Mit ismertem meg? A névtelen folyót, amelyik kiszáradt, töredezett agyagmeder volt, amikor megérkeztünk, a lendrover billegve, bukácsolva keresztülment rajta, és az első felhőszakadás után tengerré vált. S ki tudja honnan, düledt szemű krokodilusok érkeztek benne. A munkavezetőmet? Aki tizenkét gyerekével sárból tapasztott, ágakkal fedett kunyhóban lakott, a kunyhó közepén gödör volt, és esténként körbefeküdtek, fekete, meztelen talpuk az üreg fölött összeért. És csettintő, harákoló nyelvüket, ahol sosem tudtam megfigyelni, hol kezdődik és hol végződik a szó. Megértettem-e furcsa ünnepeiket, amikor a tüzet körülülve izzó-forró húsgombócot és lepényt kapkodnak ki a kondérból? Megértettem-e a furcsa fákat, amelyek feje százméteres magasságban az izzó trópusi fényben fürdött, de tövüknél sötét éjszaka volt? És ha ledőltek, órák alatt rohadtak szét a párás forróságban. Értettem-e a zajos piactereket, ahol félmeztelen, hajléktalan koldusok egy tányér levesért könyörögtek, fejükön tálcával fiatal fiúk kínálták a salátát és banánt, színes zománcfazekat, tranzisztoros rádiót, varázsfüvet és ébenfából kifaragott elefáncsordát árultak, kézzel font gyékényszőnyegen egy mozi neonreklámja alatt, és közben a tér fáin majmok ugráltak, és fölöttünk baljósan kóvályogtak a keselyűk. Értettem-e, amikor váratlanul csoportba verődve kiáltozni kezdtek? Mit kiáltottak? Azt, hogy, isten, adjál jó termést? Vagy azt, hogy szabadság?

És magamat? Még nem volt időm magamat megismerni.

Vagy nyolc éve, amikor először jött mindez, a furcsa álom, a berregő autóbusz, a figyelmeztető zaman, zaman, ez az ütés a vállamban - felriadtam, és megszámláltam a pulzusomat. Százhúsz volt, száznegyven. Azután egybefolyt. „Ne mondd meg Ilonkának” - kérem Rádai Palit, akihez másnap ijedten felszaladtam. Pali osztálytársam volt, fanyarul nevetett. „Paroxysmosos tachycardia. No meg egy jelentéktelen koronáriagörcs. Nekem is volt már. Persze, vigyázz, próbáld meg aritmiáknál a trazikort vagy a viszkent. Ha fulladsz tőle, diaphyllin. És rendszeresen nitropenton. És időnként kontroll.” - Hát persze, ki megy kontrollra? Pali felírta a nitropentont és a viszkent. Egy-egy másik dobozzal felírt a körzeti. Egy harmadikkal a sógorom is. Néha kellett, éreztem, hogy meglódul a szívem értekezleten, meg volt úgy, hogy az autóbuszon is, néha éjszaka, ilyenkor nesztelenül, hogy Ilonka észre ne vegye, csak úgy víz nélkül lenyeltem egy tablettát. A belgyógyászati vizsgálat előtt gondosan bevettem mindent, a reggeli kávémat is elhagytam. „Nyugodtan és okosan” - biztattam a szívemet.

Az orvosnő hosszan vizsgálta a szívemet. Ősz hajú, sovány nő. Nem sokkal lehetett fiatalabb nálam.

- Itt, a szegycsont táján nem szokott fájni?

- Nem.

- Lépcsőjáráskor nem fullad?

- Nem.

- Mi a baj? - kérdezte végül.

- Semmi. Semmi - mondtam gyorsan. - Még egy náthám se szokott lenni, soha. A feleségem is... ő majd holnap.

- Nem úgy gondoltam - húzta el furcsa, fanyar mosolyra a száját. - Miért vállalta el? Muszáj?

- Fontos feladat. Vállalati érdek.

- Igen, igen. De tudja, az éghajlat. És ennek a rengeteg oltásnak is van kockázata. A himlő már nem kötelező, de ide azt is ajánlanám. És tifusz. És kolera. És sárgaláz. Tudja-e, hogy milyen a sárgaláz elleni oltás?

- Három lányom van.

- Igen. Hát akkor sok szerencsét. Ezzel a papírral tessék az oltásokra jelentkezni.

Lefelé a lépcsőn megint be kellett vennem egy nitropentont. Mindegy. Ez az utolsó két pengő, meg kell játszani.

Az esküvő, hát az aztán cirkusz volt. „Te akartad” - mondta a lányok dacos pillantása. A házasságkötő teremben felsorakozott mind a három lányom, világos színű kosztümben (remélem, azt mégse kívánod, hogy fátyolban legyünk, mint a majmok? - kérdezte Kati vérvörösen), színes gerberacsokrokkal, és a három vőm. A nevüket sem tudtam megjegyezni, foglalkozásukat pláne nem. A körülöttünk szorongó idegenek közül sem sejtettem, ki lesz a nászom, sógorom, ángyom, unokaöcsém. Ilonka szótlán volt és halálsápadt. Nem, most már én sem értettem, hogyan történt. Judit szeme alatt fekete karikák. Egyszer, egyszer nézett így rám, amikor először cipeltem óvodába. „Ne hagyj itt - sikította -, rossz nekem itt, ne hagyj itt.” Rémült, maszatos kis arcát odaszorította a kabátomhoz, reszketett, belém kapaszkodott, és én lefejtettem magamról kapaszkodó kis ujjait, és otthagytam, és minden reggel felráztuk ötkor, fél hatkor, és minden reggel otthagytam, pedig álmában is felsírt, és a fogát vicsorgatta. És este rájuk mordultunk, hogy maradj csöndben, mert nézzük a tévét, és úgy hittük, hogy mindent megadtunk nekik, mert kaptak cipőt és iskolakönyvet és fagyaltot és magnót... Itt áll idegen három lányom, hát mit csináltam, elmebeteg vagyok én? Hetekig jártam az oltásra, lázasan, feldagadt karral, és azt vártam, hogy a lányaim, legalább egyik lányom megkérdi, hogy fáj, apa? Legalább egyik lányom leül mellém, mutasd a térképen, merre is lesztek? De ők boldog és elvakult lázban csak a lakást látták, hogy üres lesz az ócska hámszobás Lenin körüti lakás, hogy minden lánynak lesz végre külön szobája, ahol kedvére azt csinálhat... és akkor tört ki rajtam, akkor jött ez az örület, ordítani kezdtem, hogy ez így nem megy tovább, beszédem van velük, és nekem ne álljanak az ajtónak támaszkodva ballonkabátban, ne pislogjanak a karórájukra, ne siessenek, ne legyenek fél lábbal a randevún, hanem, ha velük beszélek... És Ilonka is végre legyen szíves kinyitni a száját, nem mártírra van szükségem, megértő társra és a dolgok rendezésére és...

- A szülő és a gyerek sose értheti meg egymást - kezdtem -, én hiába magyaráznám nektek, hogy mi az kenyérre éhesnek lenni, egy tányér levesre éhesnek lenni, mint ahogy én se értettem meg az apámat, az apám még csak ötvenéves volt, és mindig csak levesbe aprított kenyeret evett, mert nem volt foga, mert nem telt neki fogorvosra, és én nem tudtam, hogy az apám milyen fiatal, hogy neki is joga volna ahhoz, hogy beleharapjon az almába, hogy húst egyen, de csak kását eszik, és áztatott kenyeret... Mindegy, nem erről van szó. Anyáttal négy évre elutazunk. A három szoba a tietek. Azt csináltok, amit akartok, de kuplerájt nem. Lehet, hogy azért, mert én százezer éves vagyok, nekem nem jó ez az üvöltő beat, meg az, hogy feljön a lakásomba egy hosszú hajú csimpánz, belém botlik, és még csak nem is köszön. Judit, te már huszonöt éves leszel, Ági, Kati, ti is elmúltatok húszévesek, igazatok van, nem tudtunk nektek lakást adni, lehet, hogy tényleg ezért nem tudtok férjhez menni. Persze, amikor anyátok meg én... nekünk se volt, még egy albérleti szobánk se, de mindegy. A lakás négy évre a tietek, mi a nyár végén utazunk, Négy évig ingyen laktok, négy év alatt gyűjthetitek a pénzt. Dolgoztok, spóroltok. És anyáttal spórolunk mi is. Hazahozzuk a dollárt, vagy az aranyat vagy a maharadzsa gyémántját. Családi házat veszünk, építkezünk, meglátjuk, mennyit tudunk összeadni... Nem kérdezem meg tőletek, hogy... - atyáúristen! hogy kér-

dezzem meg ezt a fiatal lányaimtól? Nyeltem. Zavarba jöttem. A lányok nyugodtan és várakozóan néztek a szemembe. - Egyszóval, tudom én, hogy manapság nem sokat számít nektek a papír, nem is az köt össze két embert, de mégis... énnekem ne beszélje az egész utca, hogy a Horváth lányok... ebben a lakásban veletek csak törvényes férjetek hálhat, itt nem éjszakázhat csak úgy akárki... Anyátokkal jobban szerettük volna, ha mi is megismerhetjük a jövődöbeliteket, és védhetünk és tanácsot adhatunk, de persze, ha akkor akartok férjhez menni, amikor mi nem vagyunk itthon...

Csend. Bámultak rám, és én egyre kétségbeejtőbben zavarba jöttem. Miket mondok? Jövendőbeli... meg megvédhetünk. Kit, mitől, hogyan?

További három perc hallgatás után Kati lányom kerekre nyitott szemmel (sötétkék, okos, tiszta szempár, és ártatlan mosoly) azt kérdezte: Vége az értekezletnek? Mert nézni akarom a krimet.

Egy héttel később Kati bejelentette, hogy menyasszony. Felhossa, bemutatja a vőlegényét. Húsvétkor a másik kettő is azzal lepte meg az anyját, hogy van férjjelölt. Ilonka szédült a boldogságtól. Egy napon lesz a három esküvő, gerberacsokkal, az ebédet a csillaghegyi Aranybárányban rendezzük (egyik leendő nászom, nevét nem tudom, ott dolgozik a szövetkezetben, ő mondta, hogy kitűnő hely). Az anyakönyvvezető előjegyezte a hármas esküvőt, és el volt bűvölve. Ilyen még nem volt a praxisában. Három fiatal lánytestvér, egyszerre - külön beszédet fog írni az alkalomra.

Ilonka meghatottan közölte a lányaival, hogy kétheti nászutat is fizetünk mindenkinek. Mátrafüred, Sopron, Balaton, ki hova óhajt.

- Ági - fogtam meg a lányom kezét -, kislányom, mi ez a hirtelen férjhez menés, meggondoltad? Én nem akartalak titeket valami hülyeségbe belezavarni. A házasság egy életre szól. - Igen, apa - felelte. - És ki ez a Lajos, régen ismered? - Nem mindegy? Hajlandó elvenni. Főleg azért, mert otthon már nem bírja ki. És kétezer egy albérlet. - Ági, gyerelem, miket beszélsz? Hát ennyire tartod magad? Ági, nem engedem, hogy így férjhez menj, szerettem volna rákiáltani. Tréfálsz? Vagy komolyan beszéltek? És daczból csináljátok ezt a hármas esküvőt? Én szeretlek titeket. A javatokat akarom. Ági, én akkor is szerettelek, amikor üvöltöttem veled, hogy miért hagyod abba a tanulást, a vállvonogatásod őrijtett meg, a pimasz nevetésed, hogy no, és ha még gürcölnék öt évet a főiskolán, akkor mire vinném? Te mire jutottál a diplomáddal meg a tisztességeddel?

A vállalatnál szétoztottam néhány esküvői meghívót. Általános elragadtatás. Ez igen. Manapság, amikor a gyerekek meg se hívják a szüleiket az esküvőre, manapság, amikor a negyedik gyerek után, és a tizenötödik bizottság után kezdenek azon gondolkozni, hogy talán mégis össze is lehetne iratkozni, manapság, ugye, amikor hálátlan, erkölcstelen, lehetetlen a mai ifjúság, hát ez igen, ezek a Horváth lányok, ugye, mert így kell gyerekeket tisztességre nevelni... És kik a vők? Boldog lehetsz, Gézám.

Nem, valóban nem lesz kupleráj a lakásomból. Nem fog szörnyülködni a házmester és a lakóbizottság. Tisztes családi fészek lesz, itt fog élni három lányom és három valaki (boldog, szerelmes férj? szadista örült? tudós? szorgos munkás? szélhámos? betörő?).

Katit egyszer pofon ütöttem. Tizenhat éves volt. Valamit akart. Kati mindig követelt valamit. Színházbérletet, lemezjátszót, motorbiciklit, mit tudom én. Kati, lásd be, hogy ez most nem megy. Ne légy elégedetlen. Annyi szép és jó van körülötted. „Van ám - húzta el a száját. - Szép kis világ, ahol egy fiatalnak a lakásra semmi reménye sincs, és még egy telefonra is tizennyolc évet kell várni.”

Kati kezén jeggyűrű. Ölében gerberacsokor. Mellette egy kétméteres, vörös hajú férfi. Nem néz rám.

Esküszöm, hogy nem rossz viccnek szántam. Bűnbánat volt, utolsó kapaszkodás, kísérlet, bizalom. Nem, hát higgyétek el, hogy nem ezt akartam. Az Aranybárány különtermében mindent zsúfolásig megtöltött a rokonság. Kik, mik, honnan jöttek, az ördög tudja. Az asztalon hatalmas tálak, rántott bárány, sült csirke, a borospalackokat egymás után nyitják, hangos nevetés, tízen beszélnek egyszerre. Mellettem egy bajuszos öreg postás negyedszer meséli, hogy vásárolt a feleségének kéz alatt egy irhakabátot, de amikor elvitte a szűcshöz... Ki az új rokonom? A postás? A szűcs? Az irhakabát? Valaki részegen megölel, közli, hogy náluk az új áruházban most olcsón lehet mosógépet venni, kiárúsítás, akció. De ha nekem véletlenül hűtőszekrény kéne, vagy fűnyírópép, azt nekem leszámlázza mosógépnek, harminc százalék engedmény, neked, édesapám... A lányaim szemét keresem, a lányaim nézzenek rám... és Ilonka csak kínál, csak szíveskedik, eltűnik mellőlem, és akkor velem szemben azt mondja egy kövér asszony: „mert négy év nagy idő, addig van jó dolguk a gyerekeknek, addig mindenesetre megvan a lakás, addig történhet valami...” Mi történhet? Nyernék a lottón? Vagy éjt nappá téve, kalákában, sógorokkal, barátokkal felhúznak egy kis vityillót? Vagy pedig négy év alatt sok minden történhet ott, ahol annyi az üzemi baleset, kolera, krokodilus, árvíz, trópusi vihar...

Nem igaz, gondoltam, azért nem, azért az én lányaim... Most próbára teszem őket... lehet, hogy én is egy kicsit részeg voltam már, nem szoktam inni, meleg is volt, valahogy úgy képzeltem, hogy a lányaim azt fogják mondani, nem kockáztathatod az életedet, majd összefogással, a család, megleszünk valahogy, ti is így kezdtétek. És a vejeim: apa, vagy Géza bátyám, vagy ahogy szólítanak, ne tessék azt hinni, hogy mi a lakásra pályáztunk, isten ments, mi a lányokat szeretjük, lehet, hogy ezt vártam, mit tudom én. Megkocogtattam a késsel a borospoharat. Halljuk, halljuk az örömapát - kiáltott valaki zsírtól fényes képpel. Halljuk.

Csönd lett. Pohár volt a kezemben.

- Lányaim, fiaim, van egy kis gond - mondtam. - Tudniillik ma reggel felhívtak a kórházból. A belgyógyászatról. Van egy kis EKG-eltérésem... valami szívzörej. Engem nem lehet sárgaláz ellen oltani. Nem utazhatunk el.

Csönd. A poharak megálltak a levegőben. A félig megrágott falatot nem nyelték le. Döbbsen rám bámultak. Vártam egy hangot. Vártam egy kérdést. „Beteg vagy, apa?” „Mi van a szíveddel?” - Vártam, hogy valamelyik lányom elsírja magát. Hogy akkor most mi tesz velünk? Hogy valamelyik nászom feláll: hát akkor én befogadom a fiatalokat. Csönd volt. Dermedt. Percekig tartó. Azután egy harsány nevetés. Valamelyik új rokon, vörös képű, hájas, jó negyvenes férfi hahotája. Édesapám, majd elmész egy másik orvoshoz, majd én elintézem azt a hülyét... És már zúgott a kórus: semmi izgalom. Nekem sógorom, komám, barátom, katonabajtársam, földim van a minisztériumban, a sárgalázoltásnál, az engedélykiadásnál, majd én szólok, írok, telefonálok, intézkedem...

Ilonka sírva fakadt, amikor Balázs behozta a konyhába a szőrös, bűdös, félig nyúzott vadat. Balázs kiváló vízépítő mérnök volt, hat éve dolgozott itt, és ha valakinek megfelelt ez az élet, hát neki igazán. Vadászott, halászott, úszott, fára mászott, ismert minden ehető növényt, gyümölcsöt, gyökeret, gombát. Hozott osztrigát és csigát, jószívvel ellátott mindenkit. A telepen volt villany, és volt hűtőszekrény, egy öreg svéd masina, az elődünk hagyta itt. De a hűtőszekrényben jóformán csak forralt vizet és teát tároltunk. Húst a városból lehetett csak hozni, a városba ritkán jutottunk be. A városban, a piacon lehetett vásárolni lisztet, babot,

kásaféléket („milyen csodálatos dolgokat ehettek ti ott - írta egy pesti ismerősünk - milyen remek lehet a mangó, a banán, a szizál” - ezen rengeteget neveltünk, mert a szizál nem ennivaló, hanem agaveféle, rostos növény, fonalat készítenek belőle). De hát miért neveltünk ezen? Négy év alatt nem tanultuk meg az ételek ízét és nevét, négy év alatt nem tudtunk megbarátkozni a furcsa fűszerekkel. A városban volt *western style* bolt is, repülőgépen, sok ezer kilométerről érkezett import áruk, csábítóan szép amerikai konzervek, dán vaj, dél-amerikai szögletes marhahúsdobozok, megfizethetetlenek. Nekünk takarékoskodnunk kell, mi nem költhetjük el a fizetést luxuscikkekre, mi nem ehetünk sonkát, mi tojásport és kondenz-tejet sem vehetünk. Leveseket ettünk, furcsa főzelékeket, zöldségekből összedarált műhús feltéttel (atyaiszen, az otthoni húsdarálót is milyen nehezen kaptuk meg, négyszer írtunk haza a lányoknak, hogy küldjék el végre, hónapokig utazott a daráló a postán, végül be kellett menni érte Freeportba, háromszáz mérföld a vesekövet kirázó lendroveren, és egy vagyon vámot kellett fizetni rá. Hiába mutogattam az illetékes közegnek a hivatalos papírt, hogy kormányközi megállapodás értelmében jogom van a saját konyhafelszerelésemet vámmentesen behozni, vigyorgott, közölte, hogy választhatok, vagy kifizetem a vámot, vagy visszaküldik a feladónak, elvégre van itt is húsdaráló az üzletben. Kifizettem a vámot.). Kecsketejet és valami gyanús sajtfélét lehetett szerezni a telepen is, a közeli bennszülött faluban. Ilonka agyonforralta a tejet, a sajtot nem ettük nyersen, lepénybe sütötte. Szakadatlan elszánt harcot folytatott piszokkal, rovarokkal, mikroorganizmusokkal. És erre megjelenik Balázs, széles vigyorral, a szőrös, bűdös, véres döggel, és lelkesen érdeklődik, hogy hová is teheti le. „Jaj istenem” - sikított Ilonka. - „Semmi ijedtség Ilonka néni. Majd én megmutatom, hogyan kell. Remek íze van. A pesti Hiltonban négymilliót kérnének egy adagért. Van egy jó éles kés?” - Volt, de nem volt elég éles, nem volt elég nagy. „Azonnal jövök” - mondta vidáman Balázs, és otthagya az iszonyatot a konyha közepén. Ilonka arcán végigfolyt a könny, hogy fogja ezt a mocsokfoltot neomagnollal, hipermangánnal eltüntetni. Azután visszajött Balázs, késsel, kisbaltával, fűrészszel, szakszerűen vágott, ütött, tépett, nyúzott. „Milyen állat ez?” - érdeklődtem. - „A fene tudja. De a húsa remek. Tessék csak ide figyelni, ezt be tetszik pácolni, só, ecet, mustár, olaj, feketebors... ezt a részét jól kiverjük, és két napig ecetes vízben kell főzni, ezt a részt legjobb...” Tíz napig ettük az ajándék húst, rágós volt, furcsa mellékíze volt, de az ötödik napon már imádtuk, a tizediken őszintén sajnáltuk, hogy elfogyott, és amikor legközelebb újra vadászsákmányt hozott Balázs, Ilonka elébe futott, már együtt nyúztak, bontottak, főztek, Ilonka meghívta Balázst ebédre, húsos palacsintát készített vegyes gyümölcsmártással, és utána, amíg a török kávét ittuk, feltettük a magnóra a Galántai táncokat. Erre a napra határozottan emlékszem. Boldog voltam.

A gyerekeknek minden második héten írtunk levelet. Mit írtunk? Jól vagyunk, sokat dolgozunk (mármint apátok) szúrta közbe Ilonka. - Amikor banánt eszünk, Ági, rád gondolunk, mert tudjuk, hogy szereted. Itt nagyon meleg van, a folyómeder kiszáradt (avagy: hetek óta zuhog az eső, minden pocsolya tengerré vált), rengeteg a moszkító. Vigyázzatok magatokra, sok szeretettel csókol valamennyieteket apu, anyu. Utóirat: örülnénk, ha küldenétek egypár könyvet. Akármit. Csók.

De azt már nem írtuk meg, hogy kilencvenöt százalékos a páratartalom, hörögve, húzva, nyitott szájjal kapkodunk levegő után. Estétől reggelig a szekrényben megpenészedik a cipő, hogy verejtékes testünket nem hűsíthetjük a folyóban, mert a zavaros, poshadt, lassú vízben csak úgy nyüzsögnek a krokodilusok, és bilharziázis fenyeget, és millióféle bőrbaj. A repülőteret időnként használhatatlanná teszi a homokvihar, nem jön meg a posta, a tutaj alól néha eltűnik a folyó, ilyenkor valahol a kiszáradt mederben óriás fagyökereken elakad az alkatrészszállítmány, máskor a lendrover alatt tengerré válik az út és a töltés, érthetetlen és képlekeny

itt minden, a szelíd hegyek tűzhányók, a kráterekből tűz és hamu csap fel, a föld rázkódik, az őserdőket felgyújtja a lecsapó villám, a bozót egyszerre csak betelepszik a házba, és felágaskodik a padló alól. És nem írtuk meg az éjszakákat, a félelmet, az áthatolhatatlan sötétségben üvöltő hiénákat, a kertünkbe betörő, rikoltozó majomcsoportokat, a békés falvakban váratlanul fellázadó törzseket és a legbékésebb pillanatban megperdülő harci dobokat, amikor a felfogadott fekete munkások magyarázat nélkül otthagynak mindent, futásnak erednek ismeretlen törzsi parancsokra.

Néha magam is úgy hittem, hogy a nyolcas szerelés el van átkozva. A szélvihar letépte a magasvezetékét, a terepjárók beragadtak az agyagba, a domboldal beomlott. Összehívtam a csoportvezetőket, változtatni, gyorsan intézkedni. „Már megint elmész? - kulcsolta össze a kezét Ilonka. - Vigyázz, Géza.” Felültem a folyton felborulni akaró lendroverre, a kőépületből, moszkítóhálóból, neomagnollal mosott edényekből álló viszonylagos biztonságból a sárkunyhókba, szakadt vezetékhez, kiismerhetetlen törzsekhez. Amit mi csináltunk, részmunka volt, egy hatalmas víztároló, erőmű, magasfeszültségű vezetékrendszer része. „Nektek kell, nektek sürgős, ezt fordítsd - kiabáltam a tolmácsnak. - Miért hívjátok el a mi szakembereink mellől a ti munkásaitokat unos-untalan? Miért teszitek tönkre a felállított oszlopokat?” „Ezt nem így kell csinálni - mondta Balázs, amikor négynapos keserves út után visszatértem a telepre. - Ha valami gáz van, Pestre küldesz egy jelentést. A minisztérium majd intézkedik, a vegyesbizottság megtárgyalja, határozatot hoz, értesíti a szerződésszegésről az itteni illetékes minisztériumot, egy bizottság kivizsgálja...” „Te örült, hát akkor a gát, az erőmű, a turbinák, az egész istenség sose lesz kész.” „Bizony - felelte Balázs. - Csak nem azt akarod mondani, hogy te azért vagy itt, hogy a szocializmust építsed? Azért vagy itt, drága barátom, hogy pénzt szerezz, minél többet. Nem?”

Ilonka, ezek mi vagyunk? Ugyanazok, akik húszévesen, rongyosan, éhesen csákányoztunk az összekötő vasúti hídnál? Akik kollégiumot építettünk, ingyen dolgoztunk, éjszaka tanultunk, május elsején orgonacsokrokkal, vörös zászlókkal, fényes szelek fújta lobogók alatt felvonultunk? Mi vagyunk ezek az örült harpagonok és gobsecek, akik esténként összebújva azt számolgatjuk, hogy hány dollárt gyűjtöttünk össze a freeporti bankban, és nem kellene-e a dollárbetétet svájci frankra cserélni, mert azért a svájci frank mégiscsak... És mi vagyunk azok, akik nem barátkozunk a kolónián senkivel, a francia mérnökcsaláddal sem, és a svéd szerelővel sem, mert látjuk, amint megérkeznek Freeportból, celofánba csomagolt gyönyörű marhahúsokkal, selyempapírba burkolt almákkal, norvég kaviárral, mélyhűtött meggyel, francia pezsgővel, hát hogyan fogadhatjuk el a vacsorameghívást, mivel tudjuk ezt viszonzni? Arról nem is beszélve, hogy a francia mérnök, a svéd szerelő, a magyar darusok, sofőrök, a magyar elektromérnök, műszerész, mindenki harminc évvel fiatalabb nálunk, Ilonka néninek és Géza bácsinak szólítanak. A magyar szerelők szállásán, ez egy hosszú betonbarakk volt, csak legényember tanyázott, esténként hatalmas ivászatokat (sör meg valami kotyvalék) és ulticsátákat vívtak. Én nem szeretem a kártyát, meg nem mentem már csak azért sem, mert nem akartam Ilonkát magára hagyni. Alkonyat után bebújtunk a szűnyoghálók mögé, megpróbáltunk folyón, sivatagon, dzsungelen túlról elkapni egy kósza rádióhullámot, azután leveleket írtunk a lányoknak meg pesti barátoknak meg Freddynek, Youngstownba, Ohio államba, kicsit úgy, mint ahogy a palackot dobja a tengerbe a hajótörött.

Nagyon örülünk, hogy hazajöttök szabadságra, de hol akartok lakni? Bámultuk Kati keze írását. Hogyhogy hol akarunk lakni? Hát a hálószobában meg a nappaliban meg az előszobában. És akkor jöttünk rá, hogy atyaisten, hát hogy is van ez? A három szobában most három család lakik, a bútorokat szétcincálták, összecserélték, vagy talán raktárba is tették, a

könyvespolcon vázák vannak, vagy villanyforraló és kávéscsészék. A falakat biztosan kidekorálták, hányszor rákiabáltam Ágira, amikor lehetetlen plakátokat meg lopott utcatáblákat, cégtáblákat hordott haza, és ócska vasalókat, petróleumlámpákat, lópatkókat gyűjtött. És biztosan három magnó bömböl a három szobában, és három tévé és három tranzistoros rádió, és ha a száradó fehérnemű nem fér el a fürdőszobában, akkor spárgát húztak a bútorok közé és az ablakkilincsre, és ott lógnak a blúzok, zoknik, gatyák. Persze, ezt nem kellett volna megkérdezniük, hanem amikor a levelünket megkapták, a három lánynak és a három vőnek össze kellett volna ülnie. És egy hónapra elköltözni valamelyik barátnőjükhöz vagy szállodába, vikendházba, akárhová. Ezt mégsem lehet a szülőnek írni, ezt a holfogtoklakni-t, ezt a nektekmárnincshelyetek-et. Persze, nem olyan egyszerű nekik sem, váratlanul érte őket a levelünk, munkába járnak, hová költözzenek. De hát hogyhogy váratlanul érte? Ők is készülnek nyári szabadságra, réges-régen, még az ő levelük előtt nekik kellett volna megkérdezniük, hogy kedves szüleink, nektek mi a nyári tervetek, veletek mi lesz, nincs-e honvágyatok, hogyan képzelitek, hogyan parancsoljátok? De a lányok nagyon ritkán írnak, önmagukról szinte semmit. Jól vagyunk, élünk, csókolunk, feladtunk egy csomag neomagnolt. Majd küldünk könyveket, de most nem volt időnk. Majd legközelebb igazán küldünk. Csókolunk. És Judit odaírja: Pétertől is üdvözet. Ági meg: Lalitól kézcsók és ölelés. Kati férje saját kezűleg fárad: tisztelem, Pista. Amitől egyrészt végre begyakorolhatom a vejeim nevét, másrészt megnyugvással tudomásul veszem, hogy még tart a házasságuk.

Neomagnolból rengeteget kérünk, mázsányi fogy belőle. Egyszer az egyik neomagnolos csomagban volt egy picike kartonlap, és rárajzolva egy tapsifüles. Amikor kicsik voltak, Ágit hívtuk nyuszinak. Ilonka találta meg a kis rajzot, elsírta magát. Én betettem a nyuszit a tárcámba, néha, amikor úttalan utakon ellenőrzésre indultam a lendroveren, elővettem, a tenyeremre tettem.

- Menjünk el Párizsba - mondtam Ilonkának. Hirtelen támadt az ötlet és a vágy. Hát persze, ostobák vagyunk, hogy erre eddig nem gondoltunk. Miért kellene otthon tölteni a szabadságunkat? Holnap úgyis be kell mennem Freeportba, majd hozok egy mázsa prospektust valamelyik utazási irodából. És ha már Párizsban vagyunk, átugorhatnánk Londonba. „Jó” - mondta Ilonka, és megsimogatta a kezemet.

Freeportban dolgom volt a hajókikötőben, az óriás turbinák átvétele folyt, és a szállítási szakemberekkel kellett tárgyalni, meddig lehet vízen szállítani, meddig trélerekkel, hol lehet átmenni a kőgáton, hol az ideiglenes hídon. Azután benn voltam a bankban, a postán, az építési igazgatóság freeporti részlegénél. Bementem a legközelebbi utazási irodába, a táskámat teletömtem színes prospektusokkal. Szomszédom, a svéd szerelő is éppen ott volt. „Utaznak? - érdeklődött barátságosan. - A feleségemet várom, eldöntjük mi is, vagy a Kanári-szigetekre megyünk, de meglehet, hogy átugrunk Ausztráliába vagy Fidzsire.”

Bőven volt még időm a visszaindulásig, mert lerohadt a lendrover, a műhelyben azt mondták, hogy két-három óra kell, amíg rendbe rakják. Így hát végigsétáltam a kikötő és a fürdőnegyed közti pálmason, itt rengeteg fehér ember mászkált - vállalkozók, vendég szakemberek, vadászok, üdülők? Egyszerre szerettem volna megtudni, hol is vagyok, no persze, tudtam a világrészt, a hosszúsági és szélességi köröket, csak a lényegét nem, a rám szegeződő szempárokat nem, a törődött arcokat nem, a fejükön kosarat és korsót vivők ritmikus mozgásában évezredek rituális táncait, gonosz szellemek üzését nem, a szembejövő aktatáskás fiatalok könyveit nem, a gyermekét hátán hozó fiatalasszony álmait nem, a lényegét nem értettem ennek az országnak, mint ahogy ők sem fogják tudni soha, hogy én itt dolgoztam a nyolcas szerelésen, azt sem fogják tudni, hogy volt egy nyolcas szerelés, csak egyszerre a bozótban, a

dzsungelen túl, a kis falvakban villany lesz, és gyárak dübörögnek, és remélem, boldogok lesznek tőle.

A sétányon túl kezdődött a bazár, sötét és keskeny utcáival, a pörkölt mogyoró, pisztácia, kakaóvaj, kókusztej, ezerféle fűszer nehéz szagával, kiabálással és zenével, a tömegben egymáshoz súrlódó testekkel, tarka ruhákkal, turbánokkal, toll és bőr fejdíszekkel, sarukkal, fátyolba öltözött nőkkel és meztelen gyerekekkel. A bazár sikátoraiban millió kis kézműves műhellyel, limonádéárusokkal és rostos forgó birka- vagy ki tudja, milyen húskimérésekkel. Soha nem ettem vagy ittam ilyen helyen semmit, most kábultan és fáradtan leültem egy mesebeli kávézó föllépésnyi teraszán. Intettem, hogy kávé kérek. Az asztalra kiterítettem magam elé a színes prospektusokat. Fly KLM. Visit Japan. Hívnak Skandinávia hús vizei. Nézd meg a Niagarát. Próbáld ki a szerencsédet Monte Carlóban. Egy éjszaka Kuala Lumpurban. Táncosnők Balin. Hawaii... A kék Hawaii... Csak akkor néztem fel, amikor egy kéz, ráncos öreg kéz letette asztalkámra a kerek réztálcát, a tálcán réz kávéfőzőben izzó-lobogó kávé, a kerek porceláncsésze alján ezüst félholdacska, pici pohárban friss víz, jégkocka csillog benne (az istenért, nem meginni!!!), egy fogpiszkálóra szúrva mézédés *lokum*. Felnéztem az ezer ránc tulajdonosára, millióráncos férfiarc, a szeme valahonnan ismerős, a turbánja valahonnan ismerős, őt szoktam álmodni, ő a török, aki figyelmeztet az idő múlására, a szeme szomorúan mosolyog, mintha ő is rám ismerne. A kék Hawaii prospektusa leesik a földre. Freeportot sem ismertem meg, elmúlt az időm. Hirtelen eszembe jutott a nagyanyám. Rettenetesen öreg volt már (rettenetesen? mennyi lehetett? hetven? hatvan?), és reggeltől estig dolgozott, és nyáron hajnaltól éjszakáig télire rakta el az élelmet, almakompótot és barackbefőttet, aszalt körtét és aszalt szilvát, paradicsomot és uborkát, és gyúrta a tarhonyát, és füstölte a húst, és osztotta a gyerekeinek, és sopánkodott, jaj istenem, mi lesz veletek, ha én meghalok? És nemzedékek nemzedékek után azt hiszik, hogy csak addig áll a világ, csak az fontos, mi fontos? Kértelek, hogy a világra hozzatok? - kérdezte egyszer Kati dühösen. Nekem nem tettetek szívességet. Igen, a lányaim ezt a világot kapták készen, és így, és kötelesek vagyunk-e itt, az utolsó erőnkig, egy szelet marhahúsról is lemondva, egy utazásról lemondva, jól teszünk-e velük, jobbat-e, mintha azt mondanánk, minden nemzedék küzdjön meg, ahogy tud.

Visszasétáltam a kikötő felé, de az ezüstművesek kis boltjai előtt megálltam egy pillanatra. Gyönyörű munkák voltak itt, különös alakú amulettek, láncok, karkötők. Egy vékony karkötő különösen tetszett, mintha két hajlított V betű kapcsolódott volna össze. Még sohasem vettem Ilonkának ékszert. Furcsa. Harmincéves házasságunk alatt soha. Csak a jegygyűrűt húztam az ujjára, és azóta soha mást.

Hajnagra értünk vissza a telepre. Ilonka szeme elárulta, hogy átvirrasztotta az éjszakát.

Kicsomagoltam a selyempapírba bugyolált karkötőt, és Ilonka csuklójára húztam.

- Gyönyörű... gyönyörű.

Átölelt, megcsókolt, forgatta a kezén a meglepő vonalú ötvösremeket.

- Gyönyörű - ismételte. - Tudod, ezt odaadjuk majd az első unokánknak.

Azokban az egészen reménytelen években, amikor apa végleg sehol sem kapott munkát, egyszer-egyszer szóba kerültek Betty néniék. „Írok Bözsinek - mondta anyám -, hátha küldenének egypár dollárt. Hiszen amikor Bandival, meg Ferkóval itt nyomorogtak, mi is mennyiszert...” „Nem - apám megrázta a fejét. - Ha volna nekik, úgyis küldenének. Hiszen megmondta.” Persze, megmondta, a búcsúzásnál zokogva mondta, hogy százszorosan fog

mindent meghálálni, a kabátszövetet, a láncot, a testvér meg a sógor jóságát. Ha van nekik, küldenek. Ha meg nincs, csak kétszeresen fájna a szíve a szégyentől is, bánattól is.

Valójában sosem tudtuk meg, hogy mi történt Betty néniékkal. Mikor születtek az ikerlányok? Mikor halt meg Will bácsi? Ki él a családból? Mit csinálnak? Tudnak-e még magyarul? Nem akarnak-e visszatérni az Óhazába? Vagy legalábbis látogatóba? Bandi-Andrew halálát a háború után egy vöröskeresztes keresőlapra írták meg. Néha egy-egy képeslap adta hírül, hogy jól vagyunk, nőnek a lányok, az unokák. Magunk sem reméltük, hogy Fredtől válasz érkezik, ilyen válasz, sokoldalú levél, olyan baráti hangon, mintha csak tegnap váltunk volna el. Hát persze hogy nem neheztel, hogy olyan ritkán írunk, ő is utál levelet írni, az ember könnyebben felemeli a telefonkagylót, és főleg könnyebben felül a repülőgépre, és odaautazik átölelni, megnézni az unokaafivérét. Hát ez nagyszerű, mi is lettél, te Géza? Főigazgató vagy miniszter vagy bányatulajdonos? Hát csak akad egy szabad víkendetek, mit víkend, három-négy hét. Üljetek fel a gépre, Barbara, a feleségem el lesz ragadtatva, már be is készített mindent a vendégszobákba. Két külön hálószobát akartok két fürdőszobával? És Ilonka szereti az orchideát? Vagy inkább narancságot tegyünk a szobájába? Az első géppel gyertek, úgy fogtok élni, mint a hercegek, saját uszodánk van és tenispályánk, és a gyerekek nincsenek itthon. Joy két éve férjhez ment, tanár Iowában, Geoffrey jogot tanít Kaliforniában a Saint Johnban, már négy könyve megjelent, és Paul, a legkisebb az idén lesz doktor, kollégiumban lakik a Berkley-n, de nem adjuk el a házat, minden gyereknek tartjuk a régi szobáját is, bármikor jöhetnek, és van vendégszoba bőven, itt addig maradtok, amíg meg nem untok minket, kölcsönkapjátok Barbara Mercedesét, vagy felmehetünk együtt a Niagara-hoz, mi az innen, két lépés, vagy átrepülhetünk a Bahamákra, Géza, hogy ott micsoda nők!!! Három hetet kihagyok a bizniszből, csak gyertek, úgy vágyom utánatok...

Ezt elolvastuk ötvenszer. Mi volna, ha igazán?... És miért ne? Legközelebb Freeportban a repülőirodán meg kell érdeklődni a jegyek árát, tudod, mi lesz ez, Ilonka? A nászutunk lesz, mert nekünk az se volt, még Sopron se, még Mátrafüred se, egyetlenegy fél napra kimentünk Leányfaluig, és megfürödtünk a Dunában.

Balázs megint hozott valami félig nyúzott bakkecskét vagy orrszarvút vagy antilopot. - Tessék jól beosztani, Ilonka néni, mert egy darabig nem lesz. - Ilonka lelkes transzírozáshoz látott, vacsorára is ott tartotta a mérnököt. Mikor mész szabadságra, meddig, hová? - érdeklődtem. - Egy kicsit tőled is függ, Géza bátyám. - Tőlem? A szabadságokat a freeporti központtal beszéltük meg, más csoporthoz tartoztak a műszakiak. Én a szállítások főirányítója voltam, az alkatrészügyek, fuvarozás, szervezések tartoztak rám. Hát olyan fekete szabadságra gondolok, Géza bácsi. Nekem jól jönne három hét vadászgatás, neked meg a külön pénz. - Miféle külön pénz? - Leadnám neked a fél fizetésemet. - Megörültél? Hát hogyan tudom a munkádat ellátni? - Sehogy. Állunk mi most gyöngyen. Amíg ez az áradás le nem megy, meg utána a moszkítófelhők az iszappal együtt el nem tűnnek, a szentlélek se megy a zsilipre dolgozni. Csak a jelenlétemet leszel szíves az ívre jegyezni. Ahogy te nem tudod megkülönböztetni ezeket a faramuci ábrákat, ugyanúgy nem tudnak ezek különbséget tenni a mi aláírásaink között. - Ezt nem gondoltad komolyan? - Mindenki így csinálja. Hajjaj, Korponay idejében...

- Erről több szó ne essék - mondtam. - Ilonka, mikor ehetünk? Már csak azért sem, mert a jövő hónapban mi is szabadságra utazunk.

- Ezt nem tudtam. Pestre utaznak?

- Nem. Nem döntöttünk még. Mutasd csak, Ilonkám.

Ilonka akkor szedte le az asztalról a millió utazási prospektust meg Fred levelét. Egyetlen asztalunk volt, közönséges konyhaasztal a szoba közepén, ha rátettük az otthonról hozott beregit, akkor nappali szoba, ha színes műanyag abrosszal borítottuk, akkor étkező, amikor meg két kiterített dossziéval takartam be, akkor íróasztalnak szolgált. - Nézd csak, ezek között válogatunk. De valószínűleg az unokabátyámhoz megyünk Amerikába.

- Megjött már az engedélyetek?

- Miféle engedély? Most lesz a szabadságom.

- Hogy hazamehessenek. De ha máshová akar valaki... először be kell jelenteni a vállalatnál, engedélyeztetni... az útlevét...

- Itt az útlevelem, öt évre, állandóra...

- De csak külön engedéllyel szabad felhasználni. Géza bátyám, te ezt tényleg... csak nem akarod azt mondani, hogy nem tudtad?

Valami döbbenet. Valami rémlett. Valami szorítás. De hát lehet ez? Ötvennyolc éves vagyok, itt vagyok a világ túlsó végén, zsebemben a repülőjegyek ára, egész életemben gürcöltem, mint egy ló, életemben először választani akarok, kedvemre, a kurva istenit a világnak, hogyhogy engedély meg jelentés meg magyarázzam...

- Ne, Géza, ne - mondta Ilonka ijedten. - Gyertek, egyetek. Olyan jó párolt hús van, zöldséggel. A szomszédoktól kaptam a receptet. A svéd asszonytól...

- Ha mégis úgy döntenétek - mondta Balázs -, a három hétre háromszáz dollárt tudnék adni. Márkában, frankban, amiben akarod. És nincs az az isten, aki rájöjjön.

Egyszerű, mint egy pofon. Dear Fred, boldoggá tettél a leveleddel. De itt most olyan szükség van rám, hogy nem tudok hozzátok elutazni. Talán jövőre. Addig is szívesen látunk téged. Ezt fogjuk Frednek válaszolni.

Feküdtünk a meglehetősen kényelmetlen ágyon, fulladva és izzadva a szúnyogháló alatt, karomat Ilonka válla alá csúsztattam, és tervezgettük, hogy mit írunk Frednek. Itt nincs légkondicionálás meg uszoda meg teniszpálya, de azért sok minden van, ha a svédek szabadságra utaznak, talán pár napra átengednék az egyik szobát, és a lendroveren kirándulhatnánk, elmehetnénk két napra a szafáriba vagy fürödni a tengerhez, elvégre úgyis csak az a fontos, hogy személyesen is megismerkedjünk, a mama mindig biztatott, már gyerekkoromban, Géza, tanulj angolul, egyszer talán Bözsi néniék meghívják téged, óriásikat fogunk beszélgetni Freddele... Jó, mondta Ilonka, így nagyon jó lesz, hívjuk meg Fredet, majd én alaposan kitakarítok.

- Ilonka, gyere, jön a csónak.

- Az istenfáját, hát hagyd már azt a nyomorult takarítást, kit érdekel, hogy az itthagyt házban marad egy porszem. De Ilonka mindig takarít, akkor is, amikor a lányok elutaztak nászútra, nekünk két hetünk volt még az indulásig, le kellett zárni a nagy hajóköffereket, be kellett menni a vámhivatalba, papírok kellettek, engedély, igazolások, rohantam hivatalról hivatalra, és Ilonka az oltástól dagadt és sebes karjával takarított, felsúrolta a parkettet, lemosta az ajtókat és a csillárt, kimosta a függönyöket, valami reszelt káposztával vagy mivel tisztította a szőnyeget, vasalta az ágyneműt, szakadásig dolgozott. A háztartási boltból szatyorszám cipelte fel a csodaszereket, kádfényt és zománcluxot, mosóporokat és kenőnyavalyákat. - Mit csinálsz? A te dolgod? - Ne kezdjék az életüket koszban - mondta szelíden. - Megjönnek, és

egészen más, és mi elmegyünk, tudod, a mama mindig azt mondta, csak a halott nem takarít maga után. - És atyaisten, mit takarított, amikor ideértünk, micsoda rémült, elkeseredett neomagnolos súrolások és vízforralások és fertőtlenítő porok és sprék szórása, micsoda ádáz csaták a nyirok és penész, a semmiből egyszerre mindenfelől támadó lepkék, bogarak, csúszómászók ellen. És most is, amikor végleg elmegyünk innen, amikor már mindent elajándékoztunk, a szomszédoknak adtuk a grillsütőt és húsdarálót, a tízliteres kannát, amiben mindig forralt víz volt, a gyógyszeresszekrényt, amelyben minden eshetőségre készen állnak a fecskendők és a kígyómarás ellen, veszett állat harapása ellen, tetanuszgyanús fertőzések esetén alkalmazandó gyógyszerekkel teli ampullák, malária és kolera ellenszerei, nem kellenek már, elmegyünk, megúsztuk a fertőzést. Reméljük. És becsomagolva sorakoznak a bőröndjeink. Csak a motorcsónakot várjuk, hogy átvigyen a folyón, a túloldalon várakozó terepjáróig, a lendroverig, és utoljára megtegyük az utat Freeportig, a repülőtérig, és felszállunk, ha nem jön közbe homokvihar, ha nem jön közbe... most együtt kellene búcsúznunk ettől a reggeltől, életünk utolsó nagy kalandjától és reménységétől, de Ilonkát hiába hívom, súrolóronggyal dörzsöli a nyomorúságos bútorokat, nehogy az utánunk jövő... - gyere már, Ilonka, hagyd a csudába...

- Jövök, csak nem tudom ezekkel mit csináljak? - Mizekkel? - Egy papírtasakot hoz, iratok vannak benne. - Eldobjam? Elégessem? Az asztalfiókban találtam. - Belenézek a tasakba. Két nap a freeporti Holiday Inn-ben, két üveg whisky, négy üveg whisky, *rent-a-car*, számlák, számlák, dobd a fenébe.

Levelünkre sürgönyválasz jött. Vasárnap érkezem, Fred. A gyorsaság kicsit meghökkentett. A svédek még nem utaztak el szabadságra, különben is, még nem is beszéltem velük. Én is legfeljebb négy szabadnapot tudtam kivenni, kényszeredetten nevtünk, ez aztán amerikai tempó, így kell élni, adj uram, de rögtön. Persze, azért megkérdezhetette volna, hogy mikor alkalmas, ugyan, elvégre meghívtuk, csak nálunk van ennyi aggályoskodás, hogy ekkor jó lesz, ekkor nem lesz jó, ha úgylis bemegyünk elé Freeportba, akkor egyszer, kivételesen veszünk valami rendes húst a *Western Style Shopping Center*-ben, eddig még sosem nyúltunk a bankbetétünkhöz, de egypár svájci frank nem a világ.

Szombaton bementünk Freeportba, ez a „bementünk” jól hangzik, közel háromszáz mérföldes kalandos utazás, Ilonka nagyon ritkán jár be, most legalább ő is láthatott egy kis világot, egy éjszakára szobát is kivettünk a Holiday Inn-ben, hát kell ennél szebb vakáció? Fürdőszobánk volt, almazöld csempével, a kád és a W. C. „*desinfected for your protection*”, a kádba nyugodtan bele lehetett ülni, nyakig a langyos vízbe, inni lehetett a vízcsapból, sült csirkét lehetett vacsorázni banánkrémmel. Itt is lehet jól élni, ki lehet ülni a Holiday Inn teraszára, és nézni az utcát, a tehertargoncákat futva húzó mezítlábas feketéket, a nyomorult koldust, a járda szélén vízért könyörgő leprást. És ha meguntad, be lehet menni az air-conditioned szobába, és a színes tévén nézni egy baseball meccset.

Fred gépe csak délután érkezett. Fényképről ismertük csak egymást, sok leszálló volt a frankfurti gépről, de Fredet nem lehetett eltéveszteni. Csak az lepett meg, hogy tudtam, nyolc évvel idősebb nálam, és mintha az öcsém lett volna. Egyetlen ősz hajszála sincs, magas, ruganyos járású, remekbe szabott öltönyben, elegáns csomagokkal. Ölelgettük egymást, néztük egymást, anyámra gondoltam, a milliószor emlegetett Betty néni, ha anyám ezt tudhatná, hogy a testvérek gyerekei megölelik egymást. Azt nézné, hasonlítunk-e egymásra. Azt mondaná, hogy a vér nem válik vízzé. „Biztosan éhes vagy” - mondta Ilonka, és ezzel az álmokból visszatértünk a földre. „Majd vacsorázunk együtt - felelte Fred -, szobát rendeltem a Hiltonban.” Megzavarodva hallgattam, mert úgy gondoltam, hogy a Holiday Inn-ben töltjük

az éjszakát, nem is tudom elképzelni, mibe kerülhet a Hilton. De talán ezt az éjszakát... A lendrover is kinn várt a repülőtér előtt, de Fred számára már előállt egy Buick, még New Yorkban rendelte meg a bérautót, minek ez, mondtam, a telepre úgyse lehet mással közlekedni, mint komppal és terepjáróval. Annyi baj legyen, vont vállat Fred, két fillér az egész, azt a fehér bőröndöt mindjárt tedd csak magad mellé, Géza, abban vannak az ajándékok.

Két és fél napig voltunk a Hiltonban, fizetés szempontjából persze három egész napnak számít, és mi is átköltöztünk, mert Fred elképedt, csak nem laktok a Holiday Inn-ben, egy igazgató vagy miniszter. - Csak szerénykedsz - mondta, amikor tiltakoztam, én csak a szállítási ügyek irányítója vagyok, de akkor is, ha egy ember karriert akar csinálni, és ad magára, eggyel feljebb lakik, nem ötten lejjebb. Az ő biznissz sikerének is ez a titka. Ő még nem utazott repülőgépen turistaosztályon, *economic*-on, másképp jön le az ember a *VIP*-ek elé odatolt lépcsőn. A Hilton káprázatos volt, Fred ajándékai elképesztőek. Rubin és topáz mellűk Ilonkának, nekem egy fehérműs üzletre való selyempuplin ing, arany kézelőgomb és nyakkendőtű, rádiós magnetofon, filmfelvevő és arany Parker. - Te megőrültél, Fred. - Ugyan, semmiség. - És Fred nevet, a fogsora hibátlan. Mit számít egypár dollár? Az ember sikeres legyen és fiatal, igaz, sógornő? Csak bámultam Ilonkát, megfiatalodott Fred mellett. Fred bekattintotta a magnót, *Stranger in the night, I left my heart in San Francisco...* - gyere táncolni, sógorasszony. Ilonka, hogy becéznek téged? - Mi sohasem táncoltunk, azt hiszem, nekem nem két bal lábam van, hanem négy, és úgy tudtam, hogy Ilonka nem tud táncolni, nem is akart táncolni soha, és most hozzásimult Fredhez, mintha álomban járna, vagy picit részeg volna, a Hilton lakosztályának teremnek is beillő szalonjában, a bokáig süppedő szőnyegen, a nyitott erkélyajtón beáramló, bódító orchidea- és narancsillatban, egymást ölelve, megfiatalodva táncolnak. Vacsoránál Fred vette kézbe a bőrkötéses étlapot. Előételnek nyers sonka sárgadinnyével, majd borjúsült salátákkal és paradicsommal *à la Provence*, sokféle sajt és rengeteg édesség, krémek, fagyaltok, portugál borok és skót whisky. Nagy szerződéseket akarok itt kötni - mondta Fred. - Két-háromszáz munkást viszek magammal. Beveszlek az üzletbe. Tudok egy magyar szót is - mondta végül. - De igazán. Szegény mamától tanultam: portörő-rongy.

Hétfőn délelőtt először vettem ki pénzt a freeporti számlánkról. És kedd délután elindultunk a lendroveren a telepre. A Holiday Inn számlája meglehetősen borsos volt. Mekkora lehet a Hiltoné? Freddel együtt mentünk a pulthoz. Még nem váltottam be a csekkemet - mondta Fred -, ugye rendezni tudod ezt a csekélységet? - Hogyne - vörösödtem el -, hát persze, hogyne. - Átvettem a számlát, és levegő után kapkodtam. A szobaárak is szédületesek voltak. De az extrák! Freddy, nincs itt valami tévedés? A számlán két ebédet és vacsorákat számláztak, azonkívül két madridi, egy New York-i és egy stockholmi távolsági beszélgetést. És ital és ital, töménytelen. Négy üveg whisky, francia borok, egy üveg Napóleon. Fred nagyhercegi pillantással intézte el. „Rendben van. Tizenöt százalékot dobj rá borraivalónak.”

Mire a telepre értünk, Fred megöregedett. Útközben többször megkérdezte, hogy lehet-e valahol inni? Ilonka készségeskedett, hogyne, két termoszkunk is van, kávéval és limonádéval. De Fred vigyorgott, inni, sógorasszony, inni, nem fürdeni, nem lábat mosni. De whiskynk nem volt, sőt otthon sem volt. Vagy két deci brandyt tartottunk a háznál, hirtelen rosszul, hasfájás esetére, egyébként nem éltünk vele. A telep kétemeletes betonkockái előtt Fred visszahőkölt. Itt, ez? Két szobánkból a nagyobbbat engedték át neki, mi meghúzódtunk a hálófülkében. Végigkajtatam a szomszédokon, italt kerestem, fél üveg rummal, egy üveg konyakkal tértem vissza. Itt az alkoholbeszerzés nehéz, az egyetlen kintinban csak sört árulnak, ez a szerelés veszélyes üzem, ide legálisan pálinkát nem engedünk be, a bennszülött

faluban hozzá lehet jutni valami kotyvalékhoz, ez minden. Mire visszaértem, Fred már kicsomagolta a holmiját. Öltönyeit széjjelrakta a szobában, a ládából eszkábált könyvespolcra teli whiskys- és ginesüvegek sorakoztak, nekem körülbelül hatszáz évre elegendők. Fred vizespohárból ivott valami szeszt, és színes kapszulákat nyelt hozzá.

- Mit veszel be? - kérdeztem döbbsen. - Semmit. A fejem fáj.

Ilonka kétségbeesetten főzött a konyhában. Hol fogjuk megenni az ételt? De vacsora úgyse kellett Frednek, most már a magnó se szólt, komoran ült, és töltögette egyik poharat a másik után. „Van itt valami bár? Mulató? Show?” „Nincs.” „Tévéték sincs?” „Nem lehet. Közben a hegylánc. Semmit se lehet itt fogni.” „Mi az atyáuristént csináltok itt?” „Dolgozunk. Most fáradt vagy, feküdj le. Holnap megmutatok neked mindent. És két napra elmegyünk a szafáriba vagy a tengerhez.”

Reggel Fred csak erős feketekávét kért, aztán megint gyógyszert szedett, és megint ivott. Amikor beültünk a lendroverbe, tökrészeg volt. Kivitem az épülő gáthoz, a víztározóhoz, az erőműhöz, megmutattam a messze-messze nyúló ezüsthévíz oszlopsort. - Sokszáz millió dolláros beruházás - mondtam. - És te mennyit keresel itt? - kérdezte. - Évi nyolcvanezer, százezer dollárt? - Nevettem. - Ne hülyéskedj. A tizedét se.

Felélénkült. - Akkor mit vagy itt? Velem jössz. Társulsz. Megcsináljuk a nagy üzletet. Innen veszek munkásokat. Tudod, mit csinálok én?

Bementünk a kávéba. Néhány sofőr volt benn, és három szerelő, akiknek délutáni műszakjuk volt. Mindenki üdvözölt engem. Ez azért imponált Frednek. Elénk tették a kávét. Fred újra kezdte: - Társul veszek be. Hallottál a *worm-business*-ről? Ide figyelj, öcsi, volt egy néger kertészem, már régen, a házamban nyírta a gyepet. Egyszer hajnalban felkeltem, tudod, rosszul alszom, azért szedem ezeket a vackokat, és látom az ablakból, hogy Jimmy lenn motoszkál a kertben. A földön kúszik, mellette vödör. Hé, Jimmy, mi az úristént csinálsz ott? Jimmy megrémült, semmi rosszat, főnök, csak a wormokat szedem. Hát kiderült, hogy kukacokat keres. Gilisztákat. El lehet adni a horgászüzletben. Tízezer darab tíz dollár. És ki a nyavalya számolja ezt utána? Senki. Súlyra megy. Ha jó kövér gilisztákat fog az ember, annál nagyobb a szerencséje. És mennyit találsz egy éjszaka? Attól függ, főnök. Esős éjszaka után csak úgy nyüzsögnek. Ha sok pénzem lesz, főnök, kibérek egy golfpályát, szerzek tíz munkást, azokkal estétől éjjelig öntöztetek, hajnalban szedtem a wormokat. Gazdag ember leszek. Érted, másnap reggel kibérek a környék tíz golfpályáját, ötéves szerződést kötök. Hajnali háromtól ötig enyém a pálya, munkásokat fogadtam, teherautókat béreltünk. Ha emlékszel az iskolából, a mi környékünk a nagy tavak vidéke. Felső-tó, Michigan-tó, Erye-tó, Ontario-tó, Huron-tó, ez az USA horgászparadicsoma. Egy clevelandi horgász cégnek szállítom be minden reggel a zsákmányt, dől a pénz, Géza, de nem győzöm egyedül. - Felnőtt gyerekeid vannak. Segíthetnének. Vagy Barbara. - Itt tényleg nincs semmi alkohol? - Sört kaphatsz. - Á. - Kiveszek két nap szabadságot, és kirándulunk a hegyekbe. - Nem. Nem hiszem. Nem maradhatok tovább. Látod, ha az ember egyedül van a bizniszben. El kell utaznom. - De hát mi azt reméltük, hogy két-három hétre. - Nem, dehogy - mondta szinte ingerülten.

- Megbántottuk? - kérdezte Ilonka suttogva, amikor éjszaka összebújtunk a moszkítóháló alatt. - Nem tudom. Nem hiszem. Nem értettem én sem. Másnap bevitem Fredet Freeportba. Idekinn tanultam meg autót vezetni, iszonyú nehezen ment, a sofőrök vért izzadtak velem, hónapokon keresztül minden hajnalban jó két órát gyakoroltam, de hát itt kellett, itt anélkül meg nem él az ember. Így is, hacsak lehetett, többedmagammal mentem be a városba, amikor

más vezetett. Most nem volt más megoldás. Fred megint ingerült volt. - Úgy vezetsz, mint egy tetű. - Aztán megbánta: - Ne haragudj, az ember szétrobban az idegességtől. Géza, mennyi pénzt tudsz adni? A töltésen haladtunk, a komphoz közeledtünk. Meglepetésemben majdnem belevittem a lendrovert a folyóba. - Mi? Mit adjak? - Pénzt. Pénzt. Amennyit tudsz. Unokatestvérek vagyunk. Segítened kell rajtam. Elvégre anyám mindig küldött nektek dollárt.

A töltés csúszós volt, agyagos, nedves, koncentrálnom kellett. Fred valamennyi szavát két másodperc késéssel kapcsolta át a fülem az agyamba. - Nem akarsz segíteni? Csak kölcsönt kérek. Vagy ha betársulnál. Rengeteg nagyszerű ötletem van. Folyton tárgyalok, madridi cégekkel meg Fokvárossal meg Stockholmmal. Hatvannégy éves vagyok, de ugye nem mondanál ötvennek se? Tartom magam, nem hagyom magam víz alá nyomni. A worm-business bedöglik. Már minden golfpályán kukacot szednek, a portorikóiak a legolcsóbbak. És must a farmerek kitalálták, hogy a kukorica a legjobb csali, meg a gilisztaszagú műanyag kukac. Tízezer darab tíz cent, nem lehet vele konkurrálni. Pénz kell. Pénz. Ide nézz, ez a hitelkártyám.

Nem néztem oda, az útra kellett néznem, a padka nélküli köves útra, gödrök és fagyókerek voltak mindenütt. Csak egy pillanatra láttam a meglebbenő világoskék kartonlapot.

- Erre van a repülőjegyem, erre van a whisky, a magnó.

- Akkor minek hoztál nekünk ajándékot? Ékszert... hát hogy képzeled, hogy elfogadhatjuk - hűlt meg bennem a vér. És mit dobáltad a pénzt, mintha milliomos volnál, akartam hozzátenni, de ehelyett azt mondtam: - Mindent visszaküldök neked, a kezelógombot, a melltűt, a magnót, de pénzem nincs. - Ugyan, mit számít az a pár vacak - vágott a szavamba. - Azt mondtad, Géza, ez itt egy milliárdos építkezés. Add el a részvényedet vagy mid van benne. Nem bánod meg. Velem lehet üzletet kötni. De nekem készpénz kell. Most. Van egy biztosításom, rettenetesen drága biztosítás. Hetvenéves koromtól Miami Beachen élhetek egy *Golden age home*-ban. Miben? - Nálunk úgy hívják az öregkort: Golden age. Jó, mi? Aranykor. De ha nem tudom fizetni? Nagyon szép home, luxusvillában, a tengerparton. A teraszon hintaszék, ott ülnek az öregek a hintaszékeken, és nézik a virágokat meg a tengert. De ha nem tudom tovább fizetni? - És a gyerekeid? Három gyereked van. - Fred nem válaszolt, és én nem ismételtam meg a kérdést.

Amikor felszállt a repülőgépe, nyomorultul éreztem magam. Honnan adhattam volna pénzt? Nagyon silány kis vagyont gyűjtöttem össze a freeporti bankban, Balázs háromszáz dollárját is hozzászámítva.

Megszoktuk, hogy akármit kértünk a lányainktól, mindenért ötször kellett írni. Fogytán volt a fertőtlenítőszer, szükségem volt egy szakkönyvre, kértem, újra kértem. Ilonka persze védte őket, késve kaphatták meg a levelünket, biztosan rengeteget dolgoznak, messze van a posta. De hát hat ember közül valamelyik csak ráér? A kérdéseinkre egyáltalán nem válaszoltak. Mit tanultok? Hol dolgoztok? Békésen megfértek-e egymással? És megtakarítottatok-e már valamennyi pénzt? - Mi hűségesen beszámoltunk arról is, hogyan hizlalgatjuk a betétkönyvet. Karácsonykor mindig küldtünk haza egy kis déligyümölcsöt, ha valaki hazautazott, azzal is valami filléres kedvességet, de ugye, lányaink, fiaink, megértitek, hogy mást nem küldünk, nem dobáljuk a pénzt, csak összefogással juthatunk valamire.

Hány óra is lehet most odahaza? Mit csinálhatnak most? - kérdezte néha Ilonka. - Mit gondolsz, Géza, lehet, hogy mire hazamegyünk, unokánk is lesz?

Egy évvel a hazaindulás előtt mégiscsak erélyesen kellett írnom. Mi ennyit tudtunk össze-szedni, és előreláthatólag az utolsó évben még ennyit fogunk megtakarítani, válaszolatok végre, hogy álltok. És legyetek szívesek, és érdeklődjétek meg a lehetőségeket, családiház-vásárlást, -cserét, leválasztást, építkezést. Keressétek fel Tóni bácsit, aki jó ügyvéd és jó ingatlanszakember. Ha kell, ő ajánl nektek tervezőmérnököt... Mi november végén otthon vagyunk. Tudjuk, hogy nem szereztünk milliókat, de ennyi svájci frankkal egy év talán elég idő lesz arra, hogy mindent megoldjunk.

Egy hónapig vártuk a választ. Semmi. Két hónapig. Semmi. „Ne sürgesd őket - kérte Ilonka. - Amíg mindennek utánanéznek.” „Eddig is nézhettek volna. És talán szíveskednének a terveikbe minket is belevonni.” - Végül Tóninak is írtam (volt iskolatársam, barátom, Ági keresztapja). Postafordultával megjött a válasz, hogyne, ott voltak nála a gyerekek, felmerült sokféle terv, majd küldik a rajzokat. „Ugye - mondta Ilonka. - Ugye. Én éreztem.”

Balázs még egy fél évig marad a szerelésen. Nagyjából befejeztük a mi részünket. Karácsony előtt kijönnek Jablonkayék, hivatalos átadás lesz, de nekem ezt már nem kell megvárnom. Azután Balázsék is csomagolnak, átmennek a gépekkel és felszereléssel két országgal odább. - És mikor jössz végleg haza? - kérdeztem tőle. Balázs barátságosan vigyorog, a zsebéből kihúsz egy noteszt. „Majd ha ezt mind kipipáltam.” Nézem: Diesel Mercedes, Leányfalu, OTP-lakás és hozzá a részletezés, hány szőnyeg, milyen étkészlet, milyen függöny, mekkora deviza-számla. - Hány éves vagy? - Még bírom. Azután hazamegyek, és megnősülök. Az a lány jön hozzám, akit csak akarok. Eljön az esküvőmre, Ilonka néni? - Ott leszek, persze - mondja Ilonka. - Sütök magának egy diós tortát.

Hatalmas mocsári ciprusok sorakoznak a folyó mentén, légzőgyökereik úgy ágaskodnak a földből, mint sok száz felrakott kuglibábu. Azt mondják, a Mississippi torkolata tele van mocsári ciprusokkal. Istenem, a Mississippi. Most már egészen közel van a motorcsónak, hallom a berregését is. Ha behunyam a szememet, nem tudom megkülönböztetni, motorcsónak? autóbusz? dobpergés? a szívem lüktetése? Balázst megkértem, hogy ha mi elmentünk, adjon enni a majomnak. Csúnya, öreg majom, elmaradt a társaitól, bemerészkedik a házunk elé, és gyümölcsöt koldul. És viselje gondját a virágosládánknak. Ez Ilonkára vall: körös-körül őserdő, minden lépésnél ágakba, folyondárokba, virágzó cserjébe botlasz, de neki még külön is kellenek virágok, a lépcsőházban, a lakásunk bejárata előtt két faládjában ismeretlen nevű, millió színű virágot nevelt... Közeledik a csónak. Csak nem fáj a szívem? Tegnap a tolmácsommal bementem a faluba elbúcsúzni. A művezetőm, akinek a négy év alatt a tizenkét gyereke tizenötre szaporodott, és akinek a legkisebb fiát valami izgalmas tűz-víz szertartáson én tartottam a karomban, átölelt, virágfüzért tett Ilonka nyakába. A füzérről letéptem egy szirmot, beraktam a tárcámba a nyuszirajz mellé. Fáj a szívem? A faluban most a mi búcsúztatásunkra megpergették a dobokat, körtáncba kezdtek, minket is behúztak. Egy kimondhatatlan nevű, nagyon ügyes kezű betanított munkásunk, akit mi az építkezésen egyszerűség kedvéért Gyurinak hívtunk, kenyeret nyomott a kezembe, és sírva fakadt. Igen, fáj a szívem, még ezért a forró, kegyetlen kék égért is, ezért az áthatolhatatlan dzsungelért, ezekért a lomhán közeledő, barnászöldes valamikért, amikről csak közélről látod, hogy fatörzs-e vagy krokodilus, ezekért az idegen ízekért, ezekért az átmenet nélküli, a mély sötétből felragyogó reggelekért, a bennszülött faluból felhangzó énekért, a nedves forróságért, a tejesköcsögből elősziszegő kígyóért, az erőműért, ahol tegnap óta már forognak a turbinák lapátjai. Jön a csónak, és szorongva érzem: fáj.

A lányok és vők részletes válasza megjött. Hát ami azt illeti, nem sok pénzzel szállunk be az üzletbe. Az is olyan ködös. „Még remény van...” „Azt ígérik, szeptemberre kifizetik...” „Lehet, hogy addig még összedobunk...”

El tudom képzelni, mekkora veszekedéssel járt ez az elszámolás. Ha te csak annyit spóroltál meg, akkor én se leszek bolond. Minek vettetek színes tévét? Minek vettetek motort? De akkor jó volt a motor, amikor kölcsönadtuk? Azt mondtad, hogy elsejétől állásba mész... azzal törődj, ami a te dolgod... add vissza az ezrest, amit kölcsön adtam...

Úristen, az öregek már tényleg hazajönnek, hogy elszaladt a négy év...

De végül is a tervrajzok és elképzelések megvannak. A hámszobás lakásból kényelmesen lehetne két másfél szobásat csinálni. Az előszoba elég nagy ahhoz, hogy egy kis fürdőszobát levágjanak belőle. Ha mondjuk itt befaloznánk, ott ajtót nyitnának, a két lakás teljesen különbejáratú... Mellékeljük az előzetes költségvetést is. És még marad annyi pénz, hogy Mátyásföldön megvegyétek azt a kis kétszobás családi házrészt, Juditnak volna jó, mert tavaszra jön a gyerek. Mellékeljük a ház fényképét is, és a szükséges átalakítások költségvetését. A régi bútorok nem érnek egy krajcárt sem, a fennmaradó pénzből a bútort lehetne... Ilonkával újra meg újra átnéztük a terveket, rajzokat, magyarázatokat. Tagadhatatlanul gondos, alapos, ésszerű munka volt. Csak századszorra döbrent a szívembe - te, Ilonka, nézd csak, itt minden lakást megterveztek, de csak hármat. Minket kiflejtettek.

Mi ez? Hatalmas óra ütött? Berregés, zúgás, megint egy ütés. Ködből elmosódó arc mered rám. Idő, idő, idő. Egy óriási turbános török jár körbe a piactéren, kis kordéján bábszínházat húz. Kicsi gyerek vagyok, rángatom a nagyanyám kezét, látni akarom a bábszínházat. A bábszínpadon különös, hússzínű, testszínű fényben egy furnérlemez város. Tornyokkal, templomokkal. Szeretnék belépni a festett utcába, a házak közé. Egyszerre vagyok gyerek és felnőtt. Egyszerre tudom, hogy az ott bábszínház és Párizs, és a Lenin körüli lakás és a krokodilusokkal teli folyó, és az öreg török ugyanakkor az autóbuszsofőr is és a motorcsónak vezetője is és a pilóta is, aki leállítja a motort, mert nincs felszállási engedély. Zaman, zaman, zaman, idő, idő, mondja szomorúan a török, és nagyanyám húz a bábszínháztól. - Ne akarj mindig mindent - mondja. - Telhetetlen vagy, bábszínház is kell, vattacukor is kell, tízkrajcáros is kell, minek vagy kapzsi? Minden csecsemő ökölbe szorított kézzel születik: mindent akarok. Mindent magamnak akarok. És mindenki nyitott tenyérrel hal meg: nem vittem magammal semmit.

- Géza - hallom Ilonka ijedt hangját. - Hol vagy? Miért keltél fel? Úgyis olyan rövid az éjszaka, fél ötkor ébresztenek. Géza, valami bajod van?

- Ugyan, semmi - válaszoltam, és az ablakhoz szorítom az arcomat, és a török kegyetlenül üti a vállamat, a szegycsontomat. Idő, idő.

Mindenki megkapja a reggelijét, kérem, a repülőjegyeket kikészítjük, kérem, az útlevélvizsgálatra és a vámvizsgálatra együtt megyünk, kérem, az autóbusz mindjárt itt lesz, kérem. A maléves megint csapzottan ügyködik, megyünk a repülőtér hatalmas csarnokán keresztül, csomagot cipelünk, engedelmesen iratokat szedünk elő, úrlapokat töltünk ki. Négy fiatalember kóvályog közöttünk, borotvátlanok, zöldesszürke az arcuk, sóhajtoznak, megállnak, feltartják a sort. A többiek először csak szórakoznak rajtuk, végre egy idősebb nő, aki zene-pedagógia-szimpozionról Tokióból jött, és már negyedik napja van úton, nem bírja cérnával. Mi van magukkal, édes fiaim, mit nyűgösködnek? - Álmos vagyok - mondja elkínzottan az

egyik levente. Nem szoktak engem négykor kirángatni az ágyból. - A zenepedagógus nevet. - Uramisten. Ez is valami? Egyszer időben felkelni? Hát miből van maga? Lekvárból? - Könnyű maguknak - siet társa segítségére egy másik. - Maguk bírják, maguknak volt mitől megedződniök. Maguknak volt egy világháborújuk.

Lépcsőn föl, lépcsőn le. Kár volt a konyakot a pirosba csomagolni. Kilépünk a gate number threen, a repülőtér fölött még mindig köd van, könnyű, fehér fátyol, de opálosan átsüt már rajta a nap. A gépet is látjuk, a két külkeres előretolakszik, hadd menjenek, hatszáz kilométer már csak az egész.

- Most már azért jobb, mint este volt - mosolygok a stewardessre.

- Talán, valamivel. Reméljük.

Budapest, Berlin, Zakopane, Dubrovnik, Neum

1975-1980. június 23.

ERKÖLCSI BIZONYÍTVÁNY

Úgy kezdődött, mint egy krimi.

November este volt, ködös, nedves, csatakos, minden csontom fázott, minden ízületem szaggatott. Semmi másra nem vágytam, csak minél előbb hazaérni, megfőzni egy csésze teát, és ágyba bújni. Minden göncöm vizes volt, a kabátom csuromvíz. Beléptem a sötét előszobába, dobálni kezdtem magamról az esőköpenyt, már éppen lehúztam volna az átázott cipőt, amikor megszólalt a telefon. „Jaj istenem, ki lehet az ilyenkor? Nem vagyok itthon senkinek, nem érdekel senki, mindjárt kitör rajtam az influenza” - gondoltam elkeseredetten, amíg a kagyló után nyúltam. „Halló????”

Nagyon halkán, nagyon messziről szólt egy női hang, körötte, mögötte zaj, mintha utcáról beszélne.

- Segítsen... segítsen... jöjjön el a Nyugati pályaudvar indulási oldalához...

Már megint valami hülye telefonvicc. Meg kell örülni. Hány milliószor kértem a férjemet, hogy legyen titkos telefonszámunk. Ezt már nem lehet kibírni. Éjjel háromkor felcsengetnek, hogy menjek ki a Tompa utca hatszázötbe, mert a mosókonyhában folyik az üst, meg üdvözl Jónás az állatkertből. Megegett, hogy éjjel kettőkor valaki azt kérdezte, aludtam-e már? Ha igen, akkor szép álmokat kíván... De a férjem makacs, hogy szó se lehet róla, a telefon az segélynyújtás, az író hivatása olyan, mint az orvosé, nincs malteroskanál meg nyolcórás munkaidő, amikor szüksége van rám az emberiségnek... Hát úgy látszik, most éppen szüksége van rám. - Halló... ki beszél?

- Mindjárt lejár a három perc, nincs több egyforintosom. Jöjjön a Nyugati pályaudvar indulási oldalához, a békéscsabai vonathoz...

- De hát ne tessék velem viccelni.

- Én nem viccelek. Élet-halál kérdés, de hiszen megírtam önnek. Korláthné vagyok, Gizi, az isten nevére, szerezze meg nekem az erkölcsi bizonyítványt, különben meghalok... Nyugati pályaudvar, békéscsabai vonat... de hiszen én írtam magának, írtam magának...

Puff. Kész. Megszakadt a vonal.

Egy darabig még ráztam, fűjtam a telefonkagylót, fülemhez szorítottam. Semmi. Azután vártam, hátha újra megszólal. Csönd volt. Feltettem a gázra a teáskannát, meleg házicipőbe bújtam, és megpróbáltam megnyugtatni a lelkiismeretemet. Nem lehetett komoly ez a telefon. Még az sem biztos, hogy nekem szólt. Hiszen minden második pesti telefonhívás mellémegy. És nem is kérdezett tőlem semmit az ismeretlen nő, nem kérdezte, ki beszél ott? Lehet, hogy valaki egészen mást tárcsázott, valami rokonát, ismerősét vagy az ügyvédjét. Hát persze, biztosan valami ügyvédi munkaközösséget hívott. Milyen irat? Erkölcsi bizonyítvány miatt. Mi volna egy erkölcsi bizonyítványon életbevágó? Milyen nevet mondott? Korláthné? Soha hírét sem hallottam. De ha mégis engem hívott, biztosan ugratás. Valaki jót röhögne, ha most zuhogó esőben nyakamba venném a várost, és kimennék a pályaudvarra, és megkeresném... hogyan keresnék meg valakit a békéscsabai vonatonál, akit nem is ismerek? És lehet, hogy este nem is indul vonat Csabára... na, felejtjük el, és igyuk meg a teát.

Nem ízlett a tea. Nyomta a gyomromat. A fülemben volt folyton a távoli hang: segítsen... segítsen... Meg az is, hogy „hiszen levelet írtam magának”...

Ami a levelet illeti, hát az bizony meglehet. Az íróasztalom disznóól, szénakazal, millió irat, százmillió levél van rajta. Lehet, hogy jött valamikor egy ilyen levél, átfutottam rajta, nem emlékszem rá, félredobtam.

Beletúrtam az íróasztalom a levélhalmazba. Nem, én levelet sose dobok ki, ha volt ilyen, hát itt kell lennie... „Tessék nekünk egy dedikált fényképet küldeni, nyolcadik á”, ez nem az, „a mellékelt befizetőlapon tagdíjhátralékát, annál is inkább...”, ez sem az... „Azt mondta a menyem, hogy adja át nekünk anyus a szobát, majd gondját viseljük”, nem az, „én is szeretnék író lenni, ide mellékelem a verseimet... hát ez sem... „A falu, ahol élek, csupa babona és elmaradottság. Még mindig hisznek abban, hogy ha szemmel verik a tehenet, véres lesz a teje, pedig ebben a faluban téesz is van. A Péntek Lajos a lakodalomban részegen elmondta... ha nem segít erkölcsi bizonyítványt szerezni, meg kell halnom. Nyolcvannégy éves vagyok, Korláthné... Gizi...” ez az!! itt a levél... halló... Nyugati pályaudvar? Kérem, mikor indul a békéscsabai személy? Az annyi, mint... másfél óra múlva...

Semmi közöm az ügghöz. Úgy meg fogok fájni. Kész tüdőgyulladás. Micsoda örülség, úgyse fogom megtalálni, péntek este van, millió részeg az állomáson, majd még leüt valaki. Már megint mibe avatkozom, kell ez nekem - de mindezt csak úgy morgom magamban, közben újra felrángatom a sáros cipőt meg az átázott kabátot, öt perc alatt lenn vagyok a buszmegállóban, a tizenkettes olyan zsúfolt, hogy alig tudom a lépcsőre verekedni magamat.

A pályaudvaron kismillió ember, elrohanok a pénztárak sora előtt, egy hordártól kérdek, hogy honnan indul a békéscsabai?

- Külső hatos...

Rohanok. Megtalálom? Nem találom? Legalább valami ismertetőjelet mondott volna. Menjek végig a vagonok mellett, és kiabáljam, hogy Gizike, Korláthné?

Egy percre tanácstalanul megállok. Egy szikár nő megy el mellettem, bőrröndöt cipel, rám se néz. Aztán egy szakasznyi fiatal katona. Egy csapat diák. Egy idős házaspár. Azután egy kendős, barna kabátos nő közelít. Kövérkés, olyan mesebeli jótündéranyóka. Ettől meg én fordulnék el, amikor megáll mellettem.

- Tudtam, hogy el fog jönni. Köszönöm. Korláth Álmosné vagyok. Odaadom magának minden iratomat. Ha megszerzi az erkölcsi bizonyítványt, kérem, küldje el Békéspallag, poste restante címre. Ez hozzánk a legközelebbi város. Az isten is megáldja érte. Ha nem tudja megszerezni, akkor én úgylis meghalok, megírhatja az élettörténetemet.

Nem tudtam egy szót se szólni.

- Maga most azt hiszi, hogy bolond vagyok, ugye?

- Dehogyan hiszem, már hogy is hinném - mondtam ijedten. - De énnekem ne tessék semmiféle iratot adni, én olyan rendetlen vagyok, hogy tíz perc múlva biztosan elveszítem. Dehogyan veszek át valamit - védekeztem, és közben arra gondoltam, hogy bizony, alighanem hiányzik Korláth néninél egy-két kerék, csak addig ne kezdjen dühöngeni, amíg itt állunk, fél méterre a pöffögő mozdonytól. Inkább biztatom, hogy megszerzem én, már hogyan szerezném, csak azt szíveskedjék megmondani, mi a csudának kell az az erkölcsi bizonyítvány? Talán csak nem hivatásos vezetői jogosítványhoz? Vagy igazgatói állásba tetszik kerülni? Hány éves is a néni?

- Ebben a füzetben én mindent megírtam, az életemet. A Péntek Lajos, a Renyei Mari sógora részeg volt, kibeszélte. Ez a falu pletykás, gyűlölnék, a vesztetre törnek. Ha nem tudom felmutatni az erkölcsi bizonyítványt, tiszta lappal, nem ért engem? Most végre van otthonom, földél a fejem fölött, máshová nekem nincs hová mennem. Ha az egyetlen fiam megtudja... meg a férjem, nem akármilyen nemesi előneve van, sümegi és lajthai Korláth. Nem tudnám túlélni. De ha tiszta lapom van, ha az erkölcsi bizonyítványomban már nincs benne...

- Az istenért, mi nincs benne? - kérdeztem, csak hogy kérdezzek valamit. Borzadva néztem a gömbölyű képű jóságos anyókára. Tizenöt férjet mérgezett meg arzénnel? Jancsikát és Juliskát becsalta a mézeskalács házba? Magzatelhajtással foglalkozott? Vagy csak képzelődik? Van, aki Napóleonnak vagy római császárnak képzeletben magát, lehet, hogy ez a szegény nő azt hiszi, hogy ő dobta Hirosimára az atombombát, vagy ő gyilkolta meg Ferenc Ferdinándot?

Tíz perc múlva indul a vonat, csak már szállna fel. De nem. A karomat szorítja, egész közel hajol. Hordárok húznak el mellettünk éktelenül túlkölő targoncákkal, mindenkinek útjában vagyunk.

- Segítsen rajtam, segítsen rajtam.

Vonat indul Békéscsabára a hatodik vágányról, a hatodik vágány mellett vigyázni...

Esik az eső. Kezemben újságpapírba csomagolt iratköteg.

A vonat eltűnik az éjszakában.

Mire hazaértem, dőlt belőlem a nátha. Megmértem a lázamat: harmincnégy három. Az ágyam mellé készítettem a kalmopyrint, egy bögre teát meg Korláth Álmosné Szenth Gyizella vonalas papírlapokra írt élettörténetét. Először csak az tűnt fel: milyen szép, szabályos írás.

Anyám vizet forralt a katlanban. A kamrából behozta a teknőt a konyhába, mosószappan helyett odaadott egy citromillatú sárga szappant, egy nagy, durva kendertörülközőt. „Mosakodj meg” - parancsolt rám. Tiszta inget is adott, és szóltanul bámult, amíg ügyetlenül, el-elejtve a szappant, dörzsöltem magamat. Nekem a mosás télen-nyáron kinn volt a kútnál, mosószappant adott, de még többször köport, sürgetett, kiabált, még mit nem, mi vagy te? grófkisasszony? mi az, hogy fázol? meddig nyavalyogsz még? Most a hajamat is meg kellett mosnom, vastag kendővel szárazra törölnöm. Én meg csak remegtem. Mit akar? Mit jelentsen ez a készülődés? Amikor felöltöztem, adott egy almát. „Rágd meg jól. Fogkefét kellene venni, meg fogport. De csak rágd meg jól.” Az alma után három szem promincli cukrot nyomott a markomba. „Szopogasd el.” A prominclinak jó, csípős, hideg mentolos íze van, sokáig éreztem a számban. „A jegyző úrhoz menj el. Majd egy hivatalos írást küld veled. De várj csak, ne menj még. Előbb tedd a kezedet a feszületre, és esküdj meg, hogy inkább meghalsz, de soha, senkinek el nem mondod.” „Mit” - vacogtam. - „Majd megtudod.”

Forró nyári nap volt, máskor ilyenkor mezítláb szedtem a krumplit, vagy az állatokat legeltettem. Most a vasárnapi cipőben, ruhában mentem a község háza felé. Tizenhárom éves, satnya, vézna kislány voltam, nem értettem, de éreztem, hogy valami félelmes történik. A jegyző úr a község háza mögötti házban lakott, kinn állt a kertkapuban, intett, hogy oda jöjjenek. A nővérével lakott, de a nővére nem volt otthon. A jegyző úr maga kísért fel a tornácra, azután betessékelt, szinte belökött egy nagy, lefüggönyözött szobába. Ahogy bementünk, a hajamat és a vállamat simogatta. „Szereted a süteményt?” - kérdezte. „Édesanyám küldött valami írásért.” „Jó, jó - mondta erre. - Ül csak le.” Süteményt tett az asztalra, meg édes likőrt. Én még sose ittam, émelegtem is egy kicsit az édes pálinkától, meg szédültem. „Igyál, igyál csak, nem jó?” - biztatott. A jegyzőnek furcsa, erős dohányszaga volt, egyre közelebb ült hozzám. A nevemet kérdezte, „Gizi, Gizus, Gizike... Gizikém, no, okos legyél.” Különböző szép nagydarab ember volt a jegyző úr, simára borotvált arcú, kölnivízzel is locsolta magát, nyakkendőket is hordott. Most izzadt lett. „Én hazamennék - mondtam -, tessék ideadni az írást.” „Dehogy mész még haza, számár, kis számár, no, ne visíts, nem bántlak, te...” Valami történt velem, éreztem, hogy nem szabad engednem, rémült voltam, fájt, sikoltani akartam, de a jegyző úr betömte a számat. „Elszakítja a ruhámat... jaj” - kiáltottam. „Majd veszek másikat,

szebbet, ne rúgkapálj...” Egész piros volt az arca, aztán, amikor elengedett, a kezembe nyomott egy aranypénzt. „Odaadod anyádnak, és senkinek nem szólsz egy szót se. Jövő szerdán délután megint legyél itt.”

Egy évig voltam a jegyző szeretője. Sírtam, nem akartam menni. Anyám rám sziszegte: te undok, te hálátlan, te zabigyerek, téged egyszer úgyis agyonverlek. A faluban kezdték suttoggni, hogy a Szenthly Gizi a jegyzőhöz jár, de hangos szó nem esett róla. Amikor harmincadszor mentem hozzá, akkor is úgy reszketett a lábam, mint először, akkor is úgy tuszkolt a puha díványra, mint először, akkor is mérgesen nevetett, hát mit vágsz olyan képet, mintha nyúználak, no igyál, ide nézz a szemembe, még mindig nem tudsz csókolni, te kis marha, de talán azért kívánlak úgy. Én, amikor éreztem a közeledését, feketeségbe zuhantam, a félelemtől eszemet veszítve.

Egy év múlva nem hívott többé a jegyző, nem küldött anyámnak aranypénzt. Egy év múlva Ternői Esztit szemelte ki. Akkor anyám azt mondta apámnak: no, ez se egye ingyen a kenyeret, felviszem Pestre.

- Hány éves ez? - kérdezte a cselédszerző. Úgy beszéltek rólam, mintha ott se lennék. - Mennyi iskolája van? Oltási bizonyítványa? A fogai? Mit tud? Mindent - mondta az anyám. - Megtanítottam. Kenyeret süt, tésztát gyúr, gyereket füröszt. Malacot etet, csirkét vág. - No, jó, ülj le arra a padra.

Anyám azt mondta, isten veled, itt maradsz, elmegyek. Én csak néztem a hosszú padról, amikor kiment. A kendője alá dugdosta az erszényét. Kapott-e értem pénzt, nem-e, azt nem tudom, nem is tudtam meg soha, mert akkor láttam utoljára. Körülnézni is alig mertem, jobbra-balra tőlem lányok ültek, volt, amelyik vihogott, volt, amelyik evett, de a legtöbbje összekulcsolta a kezét, és meredten nézett előre. Néha naccságák jöttek, soványak, kövérek, kalapban, bundában, szép kabátban, selyemharisnyában, és végignézték minket. Valamelyik lánynál megálltak, intettek, no, gyere, te. Az bement a másik szobába, a cselédszerző úrhoz, akit Szeredai úrnak hívtak, felvette a sarokból a batyuját, és ment az asszony után. Némelyik odaköszönt a többieknek, némelyik nem. Éhes voltam, arra gondoltam, ha engem nem választ ki senki, mit eszem, hol alszom? De kiválasztottak. Sovány, szemüveges nő volt, kalapban, prêmes kabátban, intett, a Szeredai úr meg mindjárt sorolta, hogy tizenhat éves (pedig csak tizennégy voltam), mindenhez ért, apja tisztességes kovácsmester, öt kis testvére mellett megtanult mindent, amit csak kell, ügyes, gyors mozgású... Dicsért, dicsért, csodálkoztam, hiszen nem is ismer. És kicsi igényű, hiszen ez az első helye, most jött fel a városba. Legalább még nincs megrontva. Az anyja azzal hagyta itt, hogy nem kell neki kimenőt se adni, a fizetését meg postán kell... - Én nem küldök semmit postán - csattant fel a szemüveges -, nekem ahhoz semmi közöm, a lány majd odaküldi a fizetését, ahová akarja. - Jó, kérem, én csak mondom, ahogy tetszik, hát akkor megegyeztünk, Gizinek hívják, eredj a nagyságos asszony után.

- Hát te hülye vagy? - ez volt az asszonyom minden második szava. Mert hülye voltam, elcsodálkoztam mindenben, a hosszú gangon, meg hogy egymás fölött vannak a lakások. A lépcsőkön, a kis házikón, aminek a gombját meg kell nyomni, és felmegy magától az emeletre, a villanykapcsolókhoz nem mertem hozzányúlani, hátraugrottam, amikor a csapból kijött a víz, a kádba engedtem a vizet, de elfelejtettem bedugaszolni. De legjobban a gáztól féltem, ettől a sziszegő, fellobbanó, robbanó valamitől. „Tedd kis lángra, zárd el, gyújtsd meg, siess, kifut, elfő, hát te hülye vagy - kiabált az asszony, én csak hátráltam, későn tartottam oda a gyufát - még egyszer felrobbantod a lakást, te hülye, te ütődött, te idióta, ezzel vert meg az

isten.” „Mert minek akarja a legolcsóbb cselédet, ne panaszkodjon” - kiabálta az úr. „Hát milyen cselédet vegyek, miért, mennyit keres maga? Mit állsz itt, nem neked szoltam, eredj a boltba, hozzá! sótpaprikátgyufátszalonnáttejetmosószappantcikóriátecetetélesztőt, de egyik lábad itt legyen, a másik ott, de ne felejtsd el, amit mondtam, ne vedd el a pénzt, nekem nehogy cukorkát is vegyél, ja, egy fél kiló kristálycukrot is hozzá, meg köménymagot...” A vásárlástól féltem a legjobban, izzadt markomban szorongattam a pénzt, a sok egyforma óriás ház között egyszer csak el fogok tévedni, de talán jobb is volna eltévedni, soha többé vissza nem menni, a sötét kis lyukba, a csíkos cseléddunya alá, te hülye, te idióta, csak zabálni tudsz, mit tanított meg az anyád, semmire se tanított az anyád...

Nem tudom, hogy kerültem a Klauzál térre. A vásárcsarnokból jöttek a népek, teli szatyorral, egy satnya fa tövébe leültem, az őszi napfény cirógatta az arcomat, és sírni kezdtem. A falum is eszembe jutott, ahol ilyenkor a diófák tövében, szétrepedt zöld burokból kikandikáló diót lehet találni, a kertekből kinyúló szilvafa ágáról érett gyümölcsöt lehet tépni. Lehet, hogy anyám után is vágyódtam, bárha neki csak az ütésre emelt kezét, rikácsoló hangját ismertem, vagy a kistestvéreim után, akiket vég nélkül kellett dajkálni, pelenkájukat mosni, de nem is vágy volt ez, valami szívtépő szomorúság, hogy minek vagyok a világon, ha irigylik tőlem az üres főzeléket, a sötét vackot, ha rám ordítanak, milyen jó annak, akit koporsóba tesznek, virággal borítanak, megsíratnak...

Addig-addig sírdogáltam, amíg arra ébredtem, hogy egy nagyon kedves asszony nézeget. Nem volt már fiatal, kicsit kövérkés, de igen szép, gyönyörűen öltözött asszony volt. Szép nyaklánc is volt, meg kesztyű a kezén. Amikor az arcomat megcirógatta, virágillatot éreztem a kesztyűje nyomán. Mi baja, kislányom? Nem tegezett, nem mondta, hogy te hülye. Mosolygott, biztatott. Hát mi az a nagyon nagy baj? Min kesereghet egy ilyen gyönyörű szép kislány? Hol lakom? Hol az édesanyám? Miért üldögelek itt a hűvös szélben, hiszen meg fogok fájni?

Én csak sírdogáltam, alig tudtam válaszolni. Hiszen az volna énnekem jó, megbetegedni, elpusztulni. Mert már ember öröme jön a világra, én csak szégyenre. Engem már akkor el akart veszejteni az anyám, amikor világon se voltam. Azt mondják, világszép lány volt az anyám, magas, karcsú derekú, barna. De igen szegények voltak. Négy hold földje volt a nagyapámnak, és kilenc gyerek hozzá. Nahát, az én anyám beleszeretett a szomszédék fiába, az is szegény legény volt, az is nagyon szerette anyámat. Az anyám szégyenbe esett, én voltam az a szégyen, akkor anyám megízente a legénynek, hogy hogyan van. Válasz nem is jött, csak nagy sokára mondta a szomszédasszony nagyanyámnak, hogy miket képzelsz az a lány, van már a fiának kiszemelt menyasszonya, módos is, szép is, amint hazajön a katonaságtól, meg is esküsznek. Koldus lányt, megesett lányt dehogy fog a fia elvenni. Anyám akkor beugrott a kútba, úgy húzták ki, félholtan. Volt a faluban egy félszemű kovács, vasszilánk verte ki a fél szemét még segéd korában. Az a kovácsmester, Szenthy Pál igen-igen kívánta anyámat, azt mondta, őt nem érdekli a zabigyerek, őt nem érdekli, ha szegény, de elveszi. Hozzá is ment az anyám, engem a nevére íratott. Az anyám sose tudta szeretni, pedig őt kisfiút szült neki. A fiúkat se szereti, rájuk kiabál, minek vagytok? Engem meg gyűlöl. Ha elment mellettem, belém ütött. Temiattad vagyok én ilyen nyomorult, temiattad van minden bajom. Azt mondják, amint megszülettem, meg akart fojtani, úgy szedtek ki a kezéből... Nevelőapámtól is mindig féltem, a fekete kötéstől a hiányzó szemén... Hát akartam én ezen a világon lenni? Akartam én valakinek az útjában lenni? Talán ha itt hagynának aludni a padon, reggelre irgalmazna nekem az úristen...

- Nem szabad vétkezni - mondta erre az ismeretlen asszony. Nem tudjuk a sorsunkat, nem tudjuk, mikor milyen baj fordul jóra, nem tudjuk, milyen feladatunk van a világban. Ő is ma reggel elindult valamilyen hivatalos ügyet elintézni, és hát nem a sors akarta-e, hogy erre járjon, és megtaláljon engem? Neki éppen szobalányra van szüksége. Ha kedvem van, vele mehetek. Tiszta ágyban fogok aludni, tiszta, csinos ruhában járni, jó ételt enni. Több lány is van a háznál. Ha akarok, már most vele mehetek. Ő majd kikér a gazdámától, mindent elintéz, a holmimért is elküld. Mim van? Egy rend ruha? Kit érdekel, sose törődjek vele. Ha kell pár fillért fizetni a régi gazdának, majd ő elintézi.

Mentem vele, hát hogyan mentem volna, mint az alvajáró. A lakás, ahová felvitt: tündérország. Azok a szép bútorok. Az a szép kis szoba. És ma semmit se kell dolgozni, csak aludni ki magad, majd holnap megtudod a tennivalót. A takarításnál kell egy kicsit segíteni, meg ebédnél, vacsoránál felszolgálni. Nagy a család. De holnap reggel még nem állsz munkába, veszek neked két-három rendes ruhát. Tessék, kiválaszthatod ezt is, meg amazt is. Milyen fehérneműd van? Nem, hát ebben nem járhatsz. No, most még elintézzük a kikérést, mondd meg a régi gazdád címét, nevét. Egy hivatalba is elmentünk együtt, ott tudtam meg, hogy az asszonyomat Pokornynénak hívják. Megbeszéltük, hogy megint azt mondom: elmúltam tizenhat éves. Sok mindent kérdeztek, de inkább Pokornyné felelt rá, mert én nem tudtam. Egy hosszú ívet nagy keservesen aláírtam, de ami oda volt írva, azt nem értettem. Mert az az igazság, hogy a falunkban a nevelőapám unokabátyja volt a tanító, engem be se írtattak, mert kellettem otthon. Még az is megesett, hogy anyám a rokonoknak is kölcsönadott, hogy menjek, segítek mosni, súrolni, pedig olyan pici voltam, hogy fel se értem a teknőt. „No, ird csak már, ird csak” - mondta egy szigorú ember, aztán odaadott egy írást. „Jobb helyen van az nálam, a táskámban, még elveszíted” - vette el előlem Pokornyné. Még azt is mondták, hogy orvoshoz kell mennem. Ettől kicsit megriadtam, de a búzakék meg a piros ruha járt az eszemben, meg a két pár cipő. Boldog voltam, igyekezni fogok kiérdemelni ennyi jószágot. Lehajoltam, megcsókoltam az asszonyom kezét.

A munka könnyű volt, és a nagylányok is olyan szépen szóltak hozzám. Gizi, kedves, Gizikém, legyen szíves... igyekeztem, nem is volt semmi baj. Takarítottam, főztem, ebédhez terítettem. Pokornyné nem engedte, hogy a konyhaasztal sarkán egyem. „Gyere csak te is az asztalhoz - mondta -, legalább megtanulsz enni szépen, késsel, villával.”

Talán egy hete dolgoztam Pokornynénál, amikor vacsora után azt mondta, minek feküdnél még le? Vedd fel a szép búzakék ruhát, és gyere be a szalonba. A szalonban ott voltak a lányok, de most nagyon elegánsan öltözve. Amikor megláttak engem, nevettek, integettek, gyere, Gizus, gyere, felhúzzuk a gramofont, gyere, igyál egy kis likőrt... Azt gondoltam, talán neve napja van valakinek. Odaültem, nevetgélünk. Megbámultam a tölcéséres masinát, amiben, mintha emberek lettek volna elbújva, úgy nótáztak meg muzsikáltak. Akkor egyszerre fiatal emberek jöttek. Táncra kérték a lányokat, tréfáltak, ittak. Pokornyné sugdolózott velük. Egy piros arcú, izzadt, kövér ember megfogta a kezemet. És azt kérdezte, hogy hívnak, gyöngyöm? Gizus? No, gyere, Gizuska, melyik a szobád...

Nem vittem magammal semmit, úgy, ahogy voltam, csak egy szoknyácskát meg a blúzt húztam az ingem fölé, és rohanás, le a lépcsőn, át az udvaron a kapuhoz. A kapu be volt zárva. Nagy barna kapu volt, hatalmas rézkilincessel. Próbáltam, ráztam, nem engedett. A szívem majd kiugrott a helyéből. Kimenni, kijutni, akárhová!

- Hát te mit akarsz itt? - Pokornyné ült mögöttem, földig érő piros pongyolában. Most nem volt tündérműkirálynő, kegyetlen, vérvörös ördög volt, szikrázó szemmel. - Hát te mit akarsz itt? Levegőzünk? Hajnalban?

- Eresszen ki... eresszen el... el akarok menni, haza akarok menni.

- Először is, ne verd fel a házat, nem nyúz senki. Ha el akarsz menni, hát elmész, gyere csak fel az irodába, elszámolni. - Elöl ment, én utána, remegve, mint az áldozati bárány.

- Nem jó neked itt? Nem jó az étel? Nem jó a ruha? Bántott valaki?

- Én nem akarok férfiakkal. Én nem akarok. Én arra szegődtem, hogy felszolgáljak meg takarítsak.

- A munkád nem ér egy fillért sem. De fiatal vagy, csinos, megcsinálhatod a szerencsédet. Én csak jót akartam neked, azt hittem, boldog leszel. De ha nem, hát nem. Dolgoztál öt napot, a béred napi húsz krajcár, itt vannak a számlák, ami ruhát vásároltam neked, itt van a számla, amit a cselédszerző úrnak kifizettem helyetted, meg amit a régi naccságádnak adtam, számold csak. Az ellátásod, étel, ital, olcsón számítom, napi hat krajcár, a szállásbér... hát tessék, kifizeted, és már mehetsz is.

- De hát nekem nincs egy fillérem sem. Ennekem nincs. Én majd ha ledolgozom, megfizetem az utolsó krajcárig, csak tessék elengedni. Hazamegyek a falumba, apám, anyám megküldik.

- Édesapád, édesanyád? Te kis hülye. Hát nem aláírtad a rendőrségen? Hát nem elszegődtél olyannak? Hát már régen megkapták otthon az értesítést, hát vasvillával ver ki az apád, ujjal mutogat rád a falu. Hova akarsz menni, te szerencsétlen nyomorult? Örülj, ha megtartlak. És ne vágj nekem ilyen fancsali feszület-képet, amikor az urak magukkal hívnak, hanem táncolj és mosolyogj, különben én teszek az utcára, és keresheted, ki az a jó bolond, aki etet, ruház, tanít téged, amikor semmire se vagy jó...

Csak egy fél évig maradtam Pokornyné „szalonjában”, mert fél év múlva beteg lettem. Az orvosi vizsgálat után beszállítottak az István kórházba, a nemibeteg-osztályra. Pokornyné sopánkodott, a lányok közül volt, aki sajnált, volt, aki a vállát vonogatta. Utolér ez mindenkit, azok a rohadt, disznó férfiak, idejönnek betegen, az „ártatlan” feleségüktől szedik össze, meg az úrinő babáiktól, és mi rohadunk el a kórházban. No, ki fogod bírni te is...

Nem tudom, meddig voltam a kórházban. Sokáig. Csak feküdtem a vackomon, nem szóltam senkihez, nem ettem, csak sírtam. Ha most már örökké itt maradok a kórházban, nekem az is mindegy. Ha naponta visznek a keserves kezelésre, az se rosszabb, mint amikor az izzadt, borostás, pálinkaszagú férfiak az ágyba tepernek. Semmi se rosszabb, édes Jézusom, semmi se rosszabb, csak a halál jobb, csak a túlvilág jobb, minek is élni?

Egyszer az egyik lány meghalt az osztályon. Bevett valamit, meg akart halni. Nagy faggatás volt, jöttek a rendőrök, orvosok, kedvesnővérek, ki tud róla, ki adott neki valamit? Akkor bennem megérlelődött: én is szerzek gyógyszert, én is beveszem, akármi... majd éjszaka lopok valahonnan. Amikor eloltották a lámpát, vártam, hogy a rengeteg ágyon elalszanak. Nem tudom, hány óra lehetett, éjfelet már régen harangoztak. Mezítláb kisurrantam az ágyból, végig a homályos folyosón. De nem tudtam, hol a gyógyszer. A kezelőszoba ajtaja zárva volt. És ahogy ott mentem a folyosón: egy nyitott ablak, És az ablakon nem volt rács. Hiszen nem kellene sok. Még jobb, mint a gyógyszer. Mert hátha a gyógyszertől nem halok meg, csak megnyomorodom. De ha innen ledobom magam, az egész csak egy pillanat... Imádkozni kellene, mert szörnyű bűn az öngyilkosság, talán még a lelkem üdvössége is... de hát nincs más utam, ha egyszer nincs más utam...

Egy férfikéz szorítását éreztem. És egy komoly, szigorú hang kérdezte: „mit csinál maga itt? Megfázik. No, jöjjön csak az ügyeletes szobába...”

Szemüveges, öreg orvos volt, lehetett legalább negyvenéves. Adott egy meleg takarót meg egy csésze teát. Megkérdezte, nincs-e kedvem egy kicsit beszélgetni, mert neki úgyis egész éjszaka virrasztania kell. Akkor eleredtek a könnyeim. Engedjen vissza az ablakhoz, mert hiába beszél nekem akármit, holnap úgyis megpróbálom újra, jól tudja, hogy miért voltam én az ablaknál.

- Persze hogy tudom. Csak azt nem tudom, hogy mi vitte magát erre a szomorú mesterségre. Hiszen olyan fiatal.

- Nem mindegy, hogy mi vitt? Itt vagyok, innen kiszabadulni nem tudok. A Pokornynénak tartozom. Otthonom nincs, a falumba nem mehetek többé vissza. Ha még egy férfi hozzám akar nyúlni, én abba a kést belevágom, aztán vihetnek a börtönbe, akasztófára.

- No, igya meg a teát - mondta. - És feküdjön vissza az ágyba. Magát mi meg fogjuk gyógyítani. Szerencséje van, mert meg lehet gyógyítani. Még gyereke is lehet. Férjhez is mehet. Van egy nagyon derék ember, a fogalmazó úr, aki minden héten idejön a rendőrségtől, és beszél a lányokkal. Persze legfőképp azokkal, akiket már hazabocsátunk. De én majd megemlítem neki, hogy beszélni szeretne vele. Ő segíteni fog magán. De csak akkor, ha nem sétál nekem éjszaka. Más nem hiányzik, mint hogy valaki az én ügyeitem alatt ugráljon ki az ablakon. Hát olyan rossz voltam én magához? Ezt érdemlem?

- Nem, a doktor úr jó volt hozzám... igazán jó.

- Hát akkor igya meg a teáját.

Következő héten a doktor behívatott a szobájába. Egy nagyon magas, barna fiatalember volt nála. Doktor Kornél Ferencnek mutatkozott be, azt mondta, Deutsch doktor már több lány érdekében szólt neki, és hát ő megtesz mindent, ami rajta áll, de tőlem akarja hallani, hogy nem akarok prostituált lenni. Beszélni akartam, el akartam mondani mindent, amin éjszakákon át gondolkoztam, de csak rázott a sírás, csak reszkettem, csak azt hajtogattam, hogy ha vissza kell menni Pokornynéhoz, én újra megpróbálom leugorni az emeletről, ha nem itt a kórházban, hát leszállok a villamosról, és a legelső bérház negyedik emeletére felmegyek...

- Vállalná-e, hogy ápol egy béna kislányt? - kérdezte erre a fogalmazó úr.

Csak sírtam tovább.

- No, ide figyeljen - mondta a doktor. - Arról van szó, hogy innen a kórházból két-három hét múlva kiengedjük. Gyógyultan. Ha vigyáz és nem iszik egy csöpp alkoholt sem, ha nem kerül rossz társaságba, ha elvállalja a munkát, amit a fogalmazó úr szerez, akkor minden rossz elmúlt, akkor magának soha többé nem fogják mondani, hogy bordélyházban volt, magának semmi köze a múltjához. Gyerek volt, belekényszerítették, kiszabadítjuk. Ha megbecsüli magát...

Csak sírtam, és sírás közben tudtam, hogy elvállalom, mindent elvállalok.

Tizenhat éves voltam. Írni jóformán csak annyit tudtam, hogy a nevemet leírtam, olvasni úgyahogy, inkább csak a nyomtatott nagy betűket. Újság sose volt a kezemben. Vonaton akkor utaztam másodszor, amikor a fogalmazó úr felszállt velem a vonatra. Sokáig utaztunk, útközben elmondta, hogy egy távoli rokonához visz, a családi birtokra. A család szeme fénye, egy kedves kislány két éve beteg, izomsorvadása van. Először csak a járása volt furcsán botladozó, aztán a kezéből kezdte kiejteni a tárgyakat. Orvosprofesszorokat hívtak hozzá, még

Bécsből is, Pozsonyból is, tornáztatták, villanyozták, gyógyszereket adtak, de nem használ semmi. Évike állapota egyre rosszabb. Keresnek mellé valakit, aki ápolná, szórakoztatná, együtt élne vele. A nagynéni csak annyit tud rólam, hogy árva lány vagyok, a fogalmazó úr az árvaházból vett ki. Ehhez tartsam magam. Ami volt, azt se firtatni, se mondani nem fogja senki. Nekem jóformán csak Évikével lesz dolgom, meg néha a nemzetes asszonnyal. Évikét az apja csak nagy ritkán látogatja meg, nem azért, mert nem szereti, inkább nagyon is szereti, az egész család búskomor lett a gyerek betegsége miatt. Volt olyan orvos, aki azt mondta, hogy Évike betegsége abból eredt, hogy a nemzetes úr és a nemzetes asszony másodunokatestvérek. Másik orvos szerint meg a nemzetes úr fiatalkori bűneiért fizet... Szóval, ha jó leszek Évikével, addig maradok náluk, ameddig akarom...

- Mi lesz veled, Gizus, ha én meghalok? Folyton azon töröm a fejemet, hogy mi lesz veled. Nem akarnál apáca lenni? Van egy szép aranyláncom, azt rád hagyom, abból megveszed a kelengyét, és befogadnak a rendbe... Hallgass már, hogy lehet ilyet mondani? - és a kezemet a szá-jára tettem. - Tudod, hogy nem halsz meg, meg fogsz gyógyulni, táncolni fogsz, férjhez menni.

Éva sírva fakadt. - Ne mondj nekem ilyeneket, legalább te ne hazudj. Tudod, hogy már csak egypár nap. Nem is bánom: ősz lesz, hideg lesz. Amíg kinn ülhettem a kertben, vagy nyitva lehetett az ablak. De mire jó nekem a tél?

Sírtunk mind a ketten, sirattuk egymást és magunkat. Tudtam, hogy Éva meg fog halni, most már nagyon hamar, és a saját sorsomon se tudtam tovább gondolkozni. Már nem is emlékeztem az időre, hogyan volt, amikor nem éltem itt, és lelkiismeret-furdalással gondoltam arra, hogy milyen boldog voltam ebben a szomorú házban. Nyolc télen és nyolc nyáron keresztül volt otthonom, kenyerem. Talán most, ha sok év múlva visszagondolok rá: rab voltam. Sose volt vasárnapom, sose volt ünnepem, össze voltam zárva azzal az egyre inkább tehetetlen fiatal lánnyal. Éjszaka felugrottam, ha nyöszörgött és vizet kért, mosdattam, ettettem, meséltem neki a falumról. Azt kérte: olvassak fel neki. Keservesen vallottam be: alig ismerem a betűket. „Majd én megtanítlak.” Nem igaz, nem voltam én rabszolga, ember voltam, testvér voltam, jó szót kaptam, szebbnél szebb könyveket olvashattam. Megtanultam kézimunkázni. Néha úgy éreztem, nincs is külön életem. Én magam vagyok az a fogyó erejű, szerencsétlen lány. Addig élek, amíg ő. Nem gondolkoztam, hogy lesz utána valami az életemben. Újság sose járt Évának. „Nem akarok tudni arról, mi van a világban. Nekem nincs világ” - mondta. Csak abból tudtam meg, hogy háború van, mert a férfiakat mind elvitték katonának. A nemzetes úr is hadba vonult, sokan a szolgák és a béresek közül is. Egyszer a konyhán a szakácsnő keservesen zokogott: a fia elesett. Máskor azt hallottam, hogy a Fót doktor nem jön többé Évához, mert elvitték katonának. A kertésztől, a szolgálégénytől, a takarító lánytól hallottam néha néhány szót: idegen katonák vonultak be a közeli városba, forronganak az emberek, elvesztettük a háborút, jönnek haza a hadifoglyok, nem jönnek haza a hadifoglyok, nincs kenyér a városban, nem lehet sót, gyufát kapni. Azt se tudtam soha, milyen hónap is van, hányadika. A nemzetes asszony néha bejött a szobába, megsimogatta a lányát, és kiment, vagy sírt, vagy imádkozott. Mi meg a petróleumlámpa fényénél regényeket olvastunk Évával. Néha nem tudtam, melyik az igazság, amit a könyvekben olvasok, vagy az, hogy itt vagyok egy idegen házban, nem tudom meddig, már azt is elhittem, hogy igazán árva lány vagyok, mint ahogy azt a fogalmazó úr mondta. Éva néha kérdezte, hogy emlékszem-e a szüleimre? Nem, mondtam, nem, nem emlékszem senkire. És igaz is volt, minden, ami a régi életemben történt velem, a fényes pénz, amit a jegyző úr adott, a csikos cseléddunya, a Klauzál tér, Pokornyné, a kórház, semmi se volt. Néha azt mondta Éva: most aludni fogok, menj le sétálni a kertbe. Akkor végigmentem az orgonasövény mellett, elnéztem a nárciszokat, rózsákat. Az égen úszó felhőket néztem. Honnan jönnek? Hová mennek? És én?

Éva halála után a nemzetes asszony nem szólt semmit, hogy menjek, vagy maradjak. A háznépkel együtt készültünk a temetésre és a torra. 1920 májusát írták. A nemzetes úr odavolt a háborúban, azt híresztelték, hogy fogságba esett. A nemzetes asszony úgy járt, mint a holdkóros, nem sírt, nem mondott semmit senkinek. Rengeteg rokonság érkezett, volt elég vendégszoba. A temetés után a nagy ebédlőben vagy ötvenre terítettek. Megérkezett doktor Kornél Ferenc is, a fogalmazó úr, két másik fiatalemberrel. Kornél Ferencnek fél karja hiányzott, ellőtték a háborúban. Engem megismert mindjárt, megölelt, kérdezte, hogyan élek, no hiszen pár napig itt marad még a nagynénjénél, majd beszélünk róla. Segítettem a terítésnél, segítettem a tálalásnál. Amíg Éva élt: vele ettem. Most nem tudtam, hol a helyem, gondoltam, inkább a konyhában. A szobalánnyal hordtuk be a tálakat. Letettem két mártásostálat az asztalra. Akkor vettem észre, hogy a Kornél Ferenc mellett ülő fiatal férfi meredten rám bámul. Igyekeztem elkapni a szememet, de a férfi egyszerre csak felugrott, izgatottan elkapja a karomat. „Megvagy, téged kerestelek! Esküszöm, mindenütt téged kerestelek!” A vér lefutott a fejből. A lábam ólomnehéz lett, a szívem majd kiugrott. Ki ez a férfi? Miért keres? Honnan ismer? Pokornynétól? Mit vétettem neki? Mit akar tőlem? „Ne bántson!” - kiáltottam kétségbeesve. És minden szorongás, fájdalom, bizonytalanság, ami bennem volt, most kitört. Sírva, magamon kívül rohantam ki az ebédlőteremből, végig a tornácon, le a lépcsőkön, nem tudtam hová, ne... ne bántsanak, mit vétettem...

Hallottam magam mögött a futó lépteket, kiabálást. „Álljon meg, de hát mién fut? miért nem áll meg?” Kifogyott a tüdőmből a levegő. Most már mindegy. „Ne haragudjon, hát nem akartam megijeszteni. Festő vagyok. Kornél Feri barátja. Két éve keresek egy modellt. Oltárképek festésére van megbízásom, új dunántúli templomokhoz. Madonnát keresek. Magam sem tudtam milyet. És akkor magát megláttam. Kérem. Nem vagyok gazdag. De ha megtenné. Lefesténém. Felviszem Pestre.”

Búcsúzóul a nemzetes asszony nekem adta Éva aranyláncát. Kérdezte, mit akarok még? Semmit. Egy orgonaágot kértem a kertből. Kornél Ferencsel utaztam fel Pestre, nyolc évvel azután, hogy ő hozott ide, vonaton. „Én is meg akarom köszönni, hogy Évához olyan jó volt. Évát szerettem. És ezért én is adok magának valamit.” Amit adott: nagy ajándék volt. Asszonynevet. „Bemutatom valakinek, akivel névházasságot fog kötni. Egyetlenegyszer fogja csak látni, az esküvőn. A fiú orvostanhallgató, morfinista, csak hónapjai vannak hátra. Pénz kell neki, azért csinálja. Maga meg ne legyen a lánynevé. Hogy még az emlék is eltűnjön. Egypár hónap múlva özvegy lesz. Fiatalon. Szabad ember. Álmában se jusson eszébe a múltja.”

Tizenegykor volt a templomi esküvőnk, tizenkettőkor a polgári. Doktor Kornél Ferenc volt az egyik tanú, a festő a másik. A kezünket a stórával összekötötték, akkor néztem a férjem arcába először, amikor a jegygyűrűt az ujjamra húzta. Égő, barna szeme volt, szomorú és elkínzott. Kornél Ferenc azt se mondta meg, hogy mennyi pénzt adott neki: „Majd ha nagyon gazdag lesz, Gizike, és nagyon boldog, egyszer visszaadja, jó?” Az esküvő után bementünk egy kiskocsmába, pörköltet ettünk, és bort ittunk hozzá. Megnéztem az anyakönyvi kivonatot: ezentúl engem Ordi Józsefnének hívnak. Az anyakönyvvezető deressedő fejű férfi volt, sok szerencsét kívánt, és azt mondta: „Azt szeretem, amikor sír a menyasszony... annál boldogabb lesz.”

Semmi mást nem kellett csinálnom, csak egy zsámolyon ülni. Vállamon palást, fejemen fátyolféle, ölemben a Bambino. Nagy celluloidbabát tettek a karomra, azt szorítottam magamhoz órákon keresztül. Kis csillagom, kicsi fiam, miről meséljek neked? Egyszer volt, hol nem volt, erdők voltak, hegyek voltak, zúgó vizek voltak, az égen csillagok ragyogtak, kicsi fiam, csicsíja, bubája, de jó nekem, nekem is van valakim, el ne szakítsanak tőled, el ne vegyenek a karomról, gonosz a világ, kicsi fiam, de neked ugye jó az ölemben?

Mintha álomból ébredtem volna, amikor azt mondta a festő „no, most pihenjünk egy kicsit, nem törődött el a dereka, Gizike?” - Szégyelltem volna megmondani, hogy miket gondoltam, hogy milyen boldog voltam, hogy akár millió évig is elüldögéltem volna, mozdulatlanul, karomon a játékbabával, hogy elmerült az idő és a világ, hogy zsibbadt, ernyedtem boldogságban életem. Amikor azt mondta a művész, hogy „no, köszönöm, mára elég” - letakarta a készülő vásznat. Sose néztem meg. Nem is fogtam fel, hogy én magam fogok rajta megelevenedni. A festő vezetéknévét nem akarom kiírni, híres, divatos festő lett azóta. Akkor még nagyon szegény volt, ő is, a felesége is, aki kerámiát égetett. Az égetőkemence nem náluk volt, hanem valamelyik barátjuknál. Sokan összeajártak ezek a fiatal festők, szobrászok. Jöttek néha, akkor is, amikor az én gazdám dolgozott, meg munka után. Hoztak egy üveg bort, egy kis kolbászt, szalonát, fehér kenyeret, és ettünk. A lakás a műterem alatt volt, két kis szoba. Az egyikben aludtam én. „Ameddig nem kapsz másik szobát” - mondta a festő felesége, Irén, egy nagyon szép, fekete asszony. De nem is tudtam, hogyan induljak neki szobát keresni, hát csak múltak a hónapok, és én maradtam. Egyszer azt mondta egy fiatal szobrász, akit Zsigának hívtak, és szép bajusza volt: - Te, Gizi, én rólad szobrot csinálok. - Nem lehet - mondta az én festőm -, Gizi csak Szűz Mária lehet, mert le nem veti az inget meg palástot. - Bolond vagy - nevetett a bajuszos -, hallottam róla, hogy te vagy a nem vetkőző Gizus. De hát éntőlem lehet rajtad nyolc vattapaplan is, akkor is magam előtt látlak meztelenül. Meg hát, mi az a meztelenség? A legszebb, legtermészetesebb állapot. A fák meg a virágok sem vesznek magukra selyemslafrokat.

Kora reggeli fényben festett legtöbbször a gazdám. Az ablakra színes üveglapokat ragasztott. Keleti fekvésű volt a műterem, és a nyári reggelen arany pásztákban hullott ránk a fény. „No, legyél még türelemmel, már nincs sok hátra” - biztatott. Én meg azt gondoltam, csak volna még, csak sok volna...

Akkor kezdett a műterembe járogatni Barnay Ádám. Nem szerettem ezt az embert, annyi fekete volt rajta. Göndör fekete haja, fekete bajusza, koromfekete villogó szeme. Leült a sarokba, nem szólt órák hosszat, csak szúrós szemével rám bámult. Ha belépett, összébb húztam a mellemen a köntöst, hideg lett kezem, lábam. „Bárcsak menne el innen ez az ember” - gondoltam. Mondtam Jánosnak, a festőnek is, hogy én nem szeretem, amikor Barnay Ádám itt van.

Akkor azt mondd meg neki te magad, mert én el nem küldöm. Ő az egyetlen a bandában, aki képet vásárolhat, mert pénze van. Legalábbis addig, amíg az apja ki nem tagadja. Különben bolond egy kicsit.

Hetek teltek el. Barnay mindennap korán reggel megjelent, pontosan, mintha hivatalba járna. Pedig az egyetemen kellett volna lennie, mert jogot tanult. Leült, biccentett, a száját ki se nyitotta délig. Akkor vette a kalapját, és elment.

Egyszerre csak elkezdett virágot hozni. Egy szálat. Rózsát, szegfűt, nárciszt, margarétát. Mindenfélét. Letette elé, biccentett, leült. Nekem soha senki nem hozott eddig virágot. „Köszönöm” - mondtam elvörösödve, és ott hagytam a virágot a palástom szélén.

- Te, ez a Barnay beléd szeretett - mondta Irén.

- Jobb volna, ha inkább nem jönne - feleltem szorongva.

Irén nevetett. - Szép fiú, és nem rossz parti.

- Feltéve, ha az öreg Barnay belemegy a házasságba - tette hozzá a festő. - Egyébként nyugodtan férjhez mehetsz. Kornél Feri küldött neked valamit.

Kibontottam a borítékot. Ordi József orvostanhallgató halotti anyakönyvi kivonata volt benne. A férjemé.

Októberi napok voltak, még melegek, de már fakóbb a reggeli fény. Barnay egész nyáron nem utazott el, a forró augusztust is ott töltötte az átizzott padlasműteremben. Szeptemberben is, mintha semmi más dolga nem lett volna. A virágot letette, aztán ült, egyre komorabban. Elkerültem a tekintetét, zavart. A Bambinóra se tudtam olyan lágyan nézni. Menne el, menne el, gondoltam. János is idegesen dolgozott, rontott, újra kezdett.

Aznap két szál virágot hozott, fehér rózsákat.

Egy darabig szótlánul ült, majd felugrott, odajött hozzám, a zsámoly elé.

- Hé - mondta János -, maradsz nyugton. Festek.

De Barnay rá se hederített.

- Gizike, szeretem magát. Elviszem magát innen. Legyen a feleségem.

- A fene egyen meg - mondta a festő -, mondtam, hogy eredj onnan. - De ránézett Barnayra, letette az ecsetet és a palettát. - Örülteknek nem lehet beszélni. Majd reggel folytatjuk. Ami hátravan, úgymond semmi. Nézd meg magadat végre.

A vásznon kék-arany palástban Mária nézett rám, de úgy, hogy megijedtem. Nem én voltam. Hasonlított rám, de nem én voltam, vagy nagyon is én. Az volt a szemében, amit gondoltam, hogy jaj, édes gyerelem, szenvedésre hoztalak a világra, jaj, hogyan óvjalak, hogyan fedjelek be, amikor magam is olyan gyöngye vagyok? És a kép mellett, a majdnem kész kép mellett ott állt Barnay, olyan tekintettel, mintha szét akarna tépni, meg akarna enni.

- Jöjjön - mondta, de nem kérlelve, hanem parancsolva. - Üljünk be valahová egy pohár borra. Nekem választ adjon, most, mindjárt.

- Nem mehetek férjhez - mondtam én.

- A jövő héten megesküszünk. Az idén fogok államvizsgázni, ha kitagad az apám, eltartom a két kezemmel.

- Nem megyek feleségül, se magához, se máshoz.

- Szeretem.

- Értse meg, én nem akarok férjhez menni.

- Nincs senkije?

- Nincs.

- Jó. Hát akkor megegyeztünk.

- Bolond maga. Nem érti, azt mondtam, hogy nem.

- Minden lány azt mondja, illendőségből.

- Nem vagyok lány.

- Hanem?

- Özvegyasszony vagyok.

Ezen meglepődött, aztán vállat vont.

- Hát akkor annál inkább.

- Mondja, maga semmire se kíváncsi? Nem akar rólam semmit se tudni?

- Mit lehet megtudni egy másik emberről? Akármit mond, nem mindegy? Én, amit akarok, azt megszerzem magamnak. Most magát.

Ez tényleg bolond. Másképp próbálok vele beszélni.

- Nézze, én megmondom magának, hogy ki vagyok. Aztán tűnjön el három napra. Ha akar, utána jöjjön vissza, és megbeszéljük. De hát úgyse fog visszajönni.

Töltött a borból, nekem is, magának is, ivott, rám nézett.

- No, csak mondja.

Elmondtam. A jegyzőt, a bordélyházat, a betegséget. - Ez a múltam. Most megtudhatta. Hát én nem megyek férjhez. Hogy énnekem egyszer egy férfi odavághassa: te kurva. Mit akar még tőlem?

- Énnekem te olyan tiszta vagy, mint a kék palástban Mária. Én téged úgy látlak. Elmondtad nekem, és ezzel fel vagy oldozva. Esküszöm neked az élő Istenre, hogy soha nem fogok rá visszaemlékezni. Szeretlek. Kérlek, legyél a feleségem. Mondd, hogy igen.

Barnay Ádámot kitagadta az apja. Valami nagyon kis anyai jussa volt, azt kapta meg. Ádám azt mondta Jánosnak: „Most aztán fejezd be az oltárképet meg amit akarsz, mert karácsonyra elviszem az asszonyt.” Nekem meg azt mondta: „Két hónapig a színemet se látod, minden elmaradt vizsgát leteszek. Úgy jövök érted, hogy lesz lakásunk, lesz állásom. Neked semmi más dolgod nem lesz, mint szeretni engem, és fiúkat szülni.”

Most még mondhatom, hogy nem, most még mondhatom, hogy nem - gondoltam milliószor is, amikor esténként lefeküdtem a kisszobában. Most már szó se volt róla, hogy albérletet keressek. A nagy oltárkép elkészült, János csendéltre adta magát, nem kellettem neki. Irén elhívott, tanított kerámiaformálásra, -égetésre, rajzolásra. Minden átmeneti volt, és bizonytalan. A karácsony eszeveszetten közeledett. Ha nem megyek férjhez, akkor albérletet és munkát kell keresnem, talán hallgatni kellett volna szegény kis Évára, és apácának jelentkezni? De hát van-e bennem elhivatottság és belső béke? És van-e bennem vágy Barnay Ádám után? Tisztességesebb-e irtózva az ágyába feküdni, mint Pokornyné vendégeivel? De hát miért irtóznék tőle? Hiszen szeret. Hogyan szeret? Mint a jegyző?? Az az igazság, hogy féltem Barnay Ádamtól. Féltem vele találkozni, féltem volna megmondani neki, hogy nem. Mit tenne, ha mégse mennék el az esküvőre? Megölne? Vagy saját magával végezne? Hiszen lehet-e szebb, szótlanabb szerelem, mint ahogy ott kuporgott a műterem sarkában? Lehet-e szebb vallomás, mint mindennap az az egyetlen szál virág? Lehet-e tisztább szeretet, mint azt mondani: esküszöm, nincs többé semmi a múltadban, csak szeress engem. És hát mi az a testi kapcsolat? Semmi. Ki lehet bírni. Elmúlik. Marad az otthon. Marad a gyerek.

Ötévi házasság után született a fiunk. Csabának neveztük el. Úgy becéztük: Csaba királyfi. Úgy is tartottuk, mindene megvolt. Narancs és alma, horgolt kis rékli, szattyánbőr cipőcske, színes játék. Pedig nagyon nehezen éltünk. Ádám az előjáróságon kapott állást. Úri állás volt, de cifra nyomorúság. Vasalt ing kellett mindennap, hibátlan öltöny, ragyogó cipő. Vendégségbe menni hivatali társakhoz, és vendégül látni hivatalnokokat az előjáróságról, a kerületi kapitányságról. Borral, süteménnyel kínálni őket. A süteményt filléres recept után én sütöttem, az ingeket én mostam. Csaba királyfi ruhácskáit én varrtam. És háztartási könyvet is vezettem, mert Ádám mindenről elszámoltatott, a pénzzel, az idővel. Hol voltál? Mettől meddig? Merre vitted le Csabát a térre? Hol ültél vele? Kivel beszéltél? Nem tudtam, szeretet, féltés beszél-e belőle, vagy börtönőr? Egyetlenegyszer csaptam be, elloptam a pénzből is, az időből is. Akkor Csaba kétéves lehetett, mintha csúnyán húzni kezdte volna az egyik lábát. Nem mertem Ádámnak szólni, csak kővé vált a szívem. Éva! Az apja bűne! A fiam! Bűnhődik. Miattam? Meg fog bénulni? Majdnem eszemet vesztettem. Elhatároztam, hogy megkeresem az István kórházban az öreg doktort. Hátha... hátha ott van még, nézze meg. Két éjszaka nem aludtam. Hogyan csináljam? Szép idő volt másnap. „Kiviszem Csabát a Margitszigetre.” „Vidd.”

Ádám bement a hivatalba. Én kimentem az István kórházba. Csak valaki ismerőssel ne találkozzam. Érdeklődtem. Régen, tizenöt évvel ezelőtt volt itt egy bizonyos Deutsch doktor, ha tudnak róla valamit.

- Hatos pavilon, fönn az emeleten - mondta erre a portás.

Ugyanazok a lépcsők. Ugyanaz a folyosó. Ugyanaz az ügyeletes szoba, csak még kopottabb. Fehér köpenyes, hajlott hátú orvos, tiszta ősz. Engem keres, asszonyom? Aztán mosolygás, barátságos ölelés. Hát csak jöjjön be, Gizike, hát persze hogy emlékszem. Tudja, valahányszor elmegyek a mellett az ablak mellett, nézze csak, ez volt az az ablak.

Csabát levetköztettük, az orvos nézte, forgatta a lábát, vizsgálta a reflexeit, mosolygott. Nincs itt semmi baj. Gyönyörű kisfiú, mint a makk. Nincs semmi betegsége, se neki, se magának. Még három gyönyörű kistestvér lesz. Ne szorongjon már. Ami elmúlt, ezentúl nem számít. Már csak jó lesz az életünkben.

- Egy bőr irattárcát vettem útközben a Kecskeméti utcában, ezt adnám emlékül. - Nagyon kedves, de minek költötte a pénzt. Biztosan nincs olyan bőven... de jólesik. Emlék lesz magától.

- De jó kedved van - mondta este Ádám, és furcsán fürkészve nézett.

- Nagyon jó volt a Szigeten - válaszoltam. - Drága, mert harminc fillér a beléptidő, de nagyon szép volt. A rózsakertben voltunk. Nagyon szép volt. - És arra gondoltam, majd elsejéig valahogy behozom a tárca árát.

Ádám egyik kollégája is a Lónyay utcában lakott, nem messzire tőlünk. Nekik is kisfiuk volt, egyidős Csabával. A két gyerek együtt járt a Lónyay utcai elemibe. Reggel, amikor a fiamat az iskolába kísértem, találkoztam Falusnéval. Délben együtt vártunk az iskolakapu előtt. Falusné nagyon helyes asszony volt, meg az életük is ugyanolyan volt, mint a mienk. Filléres gondok, kifelé urasan, befelé kopottan. A harmincas évek elején volt ez, válság, válság, válság, építés, fizetésesökkentés. Három fillér egy kiló paradicsom, három fillér egy tojás, de kinek van három fillérje? Mindennap azon tanakodtunk, hogy hogyan lehetne megtoldani a szűkös háztartási pénzt. „Neked olyan ügyes kezed van” - mondta sokszor Ilus, és elnézte Csaba királyfi kötött kabátkáját, jól szabott kis nadrágját, hímzett nyakkendőjét. „Én is tudok szabni, varrni. Csinálhatnánk egy kis műhelyt. Kalapost vagy gyerekruhavarrást vagy kézimunkát. A délelőttünk úgyis szabad, amikor a gyerekek iskolában vannak. Váltsuk ki az ipart.”

„Megkérdem Ádámot.” „Sose kérdezz semmit - mondta Ilus. - Gergely is olyan büszke, hogy az orra a felhőt veri. Hogy ő el tudja tartani a családját, meg nem enged. De ha megvan az iparendélyünk, ha kinéztünk valami kis bolthelyiséget, ha már az ismerősök között találunk egy-két megrendelőt, akkor mindjárt kezet csókolnak. Adjuk ezt nekik húsvéti ajándéknak.” „Mit kell csinálni?” „Semmit. Menj be erkölcsi bizonyítványért a kapitányságra. Én is kikérem az enyémet, aztán együtt majd kiváltjuk a többi.”

A kerületi kapitány Ádámnak jó barátja volt. Sokszor találkoztunk. A feleségét is jól ismertem. Amikor bementem hozzá, elém jött, kezet csókol, ragyogott a kedvességtől. Megkínálhatom-e valamivel? Ugyan, foglaljak helyet egy percre. Nem kell visszajönni, azonnal kiadják a papírt. Nagyon sietek? Mondtam, hogy délig van időm, fél egykor jön ki Csaba az iskolából.

Széles, kényelmes bőrdíványon ültem, a falon hatalmas ingaóra háromnegyed kilencet mutatott. Az íróasztal fölött Horthy Miklós kormányzó képe nézett rám, a sarokban egy mosdóasztal volt, kancsó, törülközők. A kapitány bocsánatot kért, valamilyen iratot kell átnéznie. Tik-tak-tik-tak-tik-tak hallgattam az inga járását. Aztán felpattant az ajtó, belépett egy alacsony, egérszemű, lapított orrú férfi. Ahogy megláttam zsíros, pattanásos arcát, kopott barna ruháját, pánik fogott el. Szűkültem, mint az állat, világosan tudtam, hogy ami most következik... Nem, nem tudtam, nem is értem, honnan tudtam, de megfeszült bennem minden. Jaj, mit csináltam, minek jöttem ide?

Az alacsony ember kezében hatalmas könyv volt, nyitva. Odatette a rendőrkapitány elé, valamit súgott a fülébe. A rendőrkapitány felnézett, az arcáról minden kedveskedő mosoly eltűnt. Száraz és rekedt lett a hangja.

- A férje tud erről?

Nem kérdeztem, mi van a könyvben, mit tud vagy nem tud Barnay Ádám. Valami még átvillant rajtam, hát hogyan is lehet ez? Én most Barnay Ádámné vagyok, azelőtt özvegy Ordi Józsefné, mi közöm nekem ahhoz a nyilvántartáshoz, mi közöm ahhoz, hogy ezerkilencszáztízben egy tizennégy éves Szenthy Gizellát oda beírtak, hol találtak rá, hogy találták meg? Hát nem fog soha nyomtalanul eltűnni? Hát soha?

Valahonnan nagyon messziről hallottam: öntsön rá egy kancsó vizet. Aztán azt: halló, Ádám, te vagy? Itt a kerületi kapitányság. Gyere azonnal a feleségedért.

Két rendőr feltámogatott a fiákerbe. Akkor már eszméletlen voltam, ha eszméletnek lehet nevezni azt a zsibbadt rémületet, azt a tompa irtózatot, ami eltöltött. Ádám előre ült a kocsis mellé. A kocsis és a házmester cipeltek fel a lakásba, behúztak a szobába. Ádám a szőnyegre mutatott, annyit mondott: Oda.

A gyerek az iskolában. Én remegve, émelyegve, mozgásra képtelenül feküdtem a szőnyegen, és a férjem még mindig nem szólt egy szót se. Láttam, amint leveti a kabátját, ledobja a zakóját, leoldja a nadrágszíját, és lassan, kimért lépéssel közeledik. Mit akar? Mit akarhat?

Nem hittem el, amikor ütni kezdett. Nem izgatottan, mérgesen, hanem kiszámított gyűlölettel és dühvel. A szíj rám csapott, a vállamra, derekamra, fejemre. A fájdalom akkora volt, hogy kiáltani se tudtam. Tágra meresztettem a szememet, láttam, ahogy emelkedik a szíj, és lecsap, egyre több égő seb támadt a testemen, úgy éreztem, a bőröm mindenütt felhasadt, a ruha véresen tapadt rám, a szívem úgy vert, hogy egybefolyt a dobogása. Hányszor fog még ütni? Amíg meghalok?

Talán az dühítette a legjobban, hogy nem üvöltök. Vértörő volt az arca, a szeme izzott, lihegett. Aztán rúgni kezdett, és ordítani. Te állat, te szégyentelen szajha, te nyomorult, hát tönkretettél?

- De hiszen megmondtam, megmondtam - ennyit tudtam nagy keservesen kinyögni.

- Megmondtad, te hülye, te barom? Megmondtad? Nekem mondtad, el volt intézve. De te most világgá kiabáltad, most engem is bemocskoltál. Pusztulj innen. Kelj fel.

Nem bírtam mozdulni.

- Két percet adok, különben élve nem mész ki innen. Fel tudsz te kelni, különbeket is tudsz te. Eltakarodsz innen, és többé nem jössz ide. Semmi közöm hozzád. És nem látod többé a gyereket. Ordi Józsefné vagy, a többihez semmi közöd. Ha a közelébe mersz menni a gyerekeknek, ha egyszer itt ólálkodsz a környéken, megmondom neki, hogy ki volt az anyja. Most irgalmas leszek, azt fogom mondani neki, hogy meghaltál, hogy elütött a villamos. De ha megpróbálsz, ha megtudom, akkor a fiad le fog köpni... Ott a kabátod, és indulj.

A halántékomról vér szivárgott. Szédültem. A vállamon felrepedt a bőr. Ádám felemelte a szíjat.

- Két perced van.

- De hát hová menjek? Mihez kezdjek?

- Te ne tudnád, hogy mivel lehet pénzt keresni? - röhögött gonoszul. - Te aztán igazán tudod.

A zálogház nem volt tőlünk messze. Oda bevitettem egyetlen vagyontárgyamat, az Évától kapott örökséget, a láncot. Hatvan pengőt kaptam rá. Aztán csak mentem az Üllői úton, és olvastam a fák törzsére tűzött cédulákat. Eladó egy vaságy, eladó egy kokszkályha, albérleti szoba egyedülállónak... Csillaghegyen találtam egy szobának nevezett kis sötét lyukat. Heti kettő ötven volt a bére. Az asszony nem akarta kiadni nekem. „Mitől van maga így összeütve? Részeg? Férfiak verték meg?” „Leestem a villamosról, előre ki tudok fizetni egy hónapot.”

Így maradtam két évig Csillaghegyen. Néha a téglagyárban, máskor a bolgárkertészetnél kaptam munkát. A háziasszony megszeretett, mondtam, hogy árvaházban nőttem fel, meg özvegyasszony vagyok. Velem sóhajtozott, hogy szegényke, micsoda sors. Hátha még tudta volna, hogy van egy kisfiam, akit nem láthatok, akit nem csókolhatok. Amikor hurcoltam a frissen égetett téglákat, és oszlopokba raktam a gyárudvaron, vagy amikor derekam szakadtáig kapáltam a borsót, krumplit, közben folyton arra gondoltam, most ébred a fiam, most öltözik, most indul az iskolába...

Semmi más gondolatom nem volt, csak hogy hogyan láthatnám a fiamat. Elhitte-e, hogy meghaltam? Nem sír-e utánam? Jól bánik-e vele az apja? Van-e rendes étele? Néha késő este elhatároztam, hogy gyalog nekiindulok, elmegyek a Lónyay utcába, megállok a ház körül, legalább az ablakot lássam, ami mögött a fiam van. Vagy ha az iskolánál meglesném? De ha Barnay Ádám megtudja... nem attól félttem, hogy velem mit tesz, hanem, hogy a gyerekkel. Egy napon aztán nem bírtam tovább. November volt, a téglagyárban semmi munka, a kertészetben semmi munka. Hajnalban nekiindultam, hogy elmegyek az iskolához, és akármi is lesz, legalább messziről látni akarom a gyereket. Vékony kabátban, kopottan ácsorogtam. Korán volt még, ilyenkor még nem jönnek ki a gyerekek. Nem bírtam ellenállni, oda-mentem a házig, ahol még nem is olyan régen laktam, beóvakodtam a kapualjba, félve, nehogy a házmesterné vagy valamelyik lakó meglásson. A névtáblára néztem, és megszédültem. Barnay Ádám helyén idegen név volt. Elköltözött a házból.

Nem tudom, meddig álltam a tábla mellett. Bekopogtattam volna a házmesterhez, meg nem is. Megmondaná-e, hová költöztek? Vagy kidobna? Neki mit mondott Barnay Ádám, hogy hová tűntem? De hát nem mehetek el így, nem bírom ki, hogy ne tudjam, hová vitte a gyerekemet. Egy asszony jött, bevásárlókosárral. Fürkészve rám nézett, megállt. Nincsenek itthon a házmesterék, kit tetszik keresni? Barnayékat. Ó, hát mi költöztünk az ő lakásukba. Azok meg átmentek a Hunyadi János útra, várjon, tudom is a házszámot... És a gyerek? A kisfiuk most melyik iskolába jár? Az asszony vállat vont. Annyira nem tudom. De hát év közben biztosan nem vették ki az iskolából.

Úgy rohantam az iskolához, mint a bolond. Menjek fel a tanító nénihez? Kérdezzem meg? Mit? Szülők álltak a rácsnak támaszkodva, várták a gyerekeiket. Néztam, ahogy kitódulnak, apróbb, nagyobb gyerekek, lüszter iskolakötényben, táskával a hátukon, messziről integettek, rámosolyogtak a várakozó szülőkre. Mennyi csók, mennyi drága kisfiam, Ferikém, Sanyikám, miből feleltél... Egyszerre csak megismertem: ezek Csaba osztálytársai. De az én fiam sehol. Az egyik kisfiú egymaga indult a Kálvin tér felé. Utánairamodtam, megszólítottam. „Kisfiam, Barnay Csaba nem jött még ki?” „Barnay Csaba már nem jár velünk - mondta a gyerek. Sopronba vitte az apukája, katonaiskolába.”

Sopron nekem olyan messze volt, mint a hold. Hajnali négykor keltem, lerongyolódott rólam a ruha, cipő, minden ízületem megdagadt, csak annyit tudtam megkeresni, hogy a szobát kifizessem, és egy darab kenyérre, egy tányér levesre teljék. „Maga finomabb nőnek látszik, talán iskolája is van - mondta a háziasszonyom -, miért nem próbál valami jobb munkát keresni?” „Jó ez nekem” - mondtam erre. De azt már csak magamban gondoltam, hogy csak ilyen munka kell énnekem, ahol nem kérnek semmi papírt, ahol nem vehetik elő a nyilvántartást, ahol nincs a nevem mellett egy rubrika, nincs szegyen, nincs múlt. Amióta a Lónyay utcában jártam, volt legalább valami, amiért a két fillért is a kendőm sarkába kötve megspóroltam, amiről a nyirkos, hideg vackon álmodozhattam, egyszer elmegyek Sopronba, egyszer én látni fogom a fiamat.

Májusban van a fiam születésnapja. Elhatároztam, hogy én akkor felkeresem. Összegyűjtöm én addig a vonat költségeivel. Szombaton este felülök a vonatra, reggelig Sopronba érek. Akárhol is van az a katonaiskola, egy cédulát talán be tudok juttatni a fiamnak, vagy talán kiviszik őket sétára, talán misére, biztosan viszik őket misére, megyek mögöttük a templomba, akkor az egész szentmise alatt láthatom. Hátha Sopronban van az az oltárkép? Lehet, hogy a fiam az én képem előtt térdel, és imádkozik? Nem, cédulát nem küldenék neki, azt nem lehet. Valami mást. Túrós bélest fogok sütni neki, hogy szerette, amikor kicsi volt. De a túrós béleshez sok minden kell: liszt, vaj, tej, túró, mazsola. És azt meg is kell sütni. Ha meghozom a fát, talán megengedik a háziak, bárha nem szereti az asszony, ha csak egy levest is főzök a konyháján. Elmenni meg nem igen szoktak hazulról... Így tépelődtem, ábrándoztam, takarékoskodtam, így teltek hetek és hónapok. Nem májusban, még hamarabb járt a kezemre a szerencse, húsvét táján.

A háziasszony mondta, hogy három napra Gyömrőre utaznak, mert a keresztfia nőszül. Segíteni is kell a lakodalomban. Ez a Lajos nagyon fontos ember, állami ember. Erről a Lajosról már nagyon sokszor mesél az asszony, engem különösen nem érdekelt, csak annyi, hogy két napig senki sem lesz idehaza, bántam is én a többit. Pedig az asszony jó szívvel mesélgetett, megmutatta a hímzett terítőt, amit nászajándékba visznek, meg a világoskék szövetrohát, amit ő maga viselni fog a vendégségben. Pénteken délután mentek el. Vártam még vagy három órát, hátha visszajönnek valamiért, hátha itthon felejtették az esernyőt, vagy nem volt náluk

pénz vonatra. Éjfél lehetett, amikor, mint a tolvaj bementem a konyhába, és amíg a sütőben sült a tészta, áradt a vaníliás cukor szaga, csurogtak a könnyeim. Fiam, édes kis fiam, Csaba királyfi, ha gyalog megyek, szétszakad a lábamon a cipő, akkor is megyek, akkor is odaviszem neked. Hajnalra kisült a béles, volt egy szép nagy darab zsírpapírom meg egy selyemszalagom, szépen becsomagoltam. A süteményt eldugtam az ágyamba a lepedőm alá, aztán ötkor elindultam a téglagyárba. Délután meg, ahogy hazajöttem, neki a világnak, a vasútállomásra. Megnéztem, mikor megy a személyvonat Győr-Sopron felé, aztán odakuporodtam az ablakhoz, kibámultam a sötétedő tájra, elnyelte a világot a szürkesség, aztán szikrák repültek az ablak mellett, szikrázó, csodálatos csillagok, mint amikor a pásztorokat vezették a csillagok... Az éhség is kínozza a gyomromat, hiszen még levest se ettem, de jóllaktam a papíron átűtő édes vaníliaillattal meg a boldogsággal. Kisfiam, meg fogod érezni, hogy van anyád, hogy nem hagylok el, te se hagysz el engem. Fogunk még találkozni. Talán egyszer találok egy nagy gyémántot, veszek drága ruhát, aranyos hintót, vagy alászáll egy égi angyal, azt mondja: te anya, eleget szenvedtél már, visszaadom a fiadat. Sírtam, álmodtam, imádkoztam, elaludtam, amikor a vonat megérkezett velem a városba. Hajnalban érkezett a vonat, egész reggel tanácstalanul támolyogtam az utcákon. Ezek között a házak között sétál az én fiam, ezeket a boltokat nézi, ezekben a kirakatokban a szép ruhákat, a narancsot meg a könyveket. Ezeken a köveken kopognak a léptei. Meghízott-e, megnőtt-e, megerősödött-e, megismerne-e? Krisztusom, megismerne-e az édes fiam? Soha nem láttam ilyen szép kis várost, tornyokat, régi házakat, árkádokat, és ahogy ott mentem, egyszerre csak nem hittem a szememnek. Hadapródok jöttek, gyönyörű hófehér egyenruhás ünneplős kis katonák, de olyan gyönyörűek, hogy nem is tudom megmondani. Egy tiszt ment a sor elején, egy meg mellettük, ők meg masíroztak. Akkor a tiszt „oszolj”-t vezényelt, erre lassabban mentek, kicsit nevetgéltek is, szóltak egymáshoz. És a negyedik sorban, alig karnyújtásnyira tőlem, ezer közül is - millió közül is - rögtön megismertem volna, ott ment a fiam. Megnyúlt, megsoványodott. „Csaba királyfi, Csaba, kisfiam” - kiáltottam. Mintha megrezzent volna, de csak ment tovább. „Barnay Csabának, legyen szíves” - mondtam, és a legközelebbi fiúnak gyorsan a kezébe nyomtam a csomagot. „Barnay Csabának, legyen szíves.” A sor felbomlott, a fiúk jobbra-balra elmaradoztak, a tiszt is otthagya őket, én meg csak azt figyeltem, hogy kézzől kézre megy előre a csomag. Szaporáztam a léptemet, csúszósak voltak a macskakövek, majdnem elbotlottam, de csak arra figyeltem, hogy mikor jut a fiamhoz a csomag. Látni akartam, ahogy felragyog, ahogy meglepődik, ahogy megfogja a csomagot, ahogy megmutatja a barátainak, hogy mit kapott, megérzi majd, hogy tőlem kapta... No most. Láttam, ahogy egy fiú megböki a vállát, és nyújtja neki a csomagot. Az én fiam megáll, babrálja a szalagot, kinyitja a papírt, belenéz, nevet, felnevet a gyereken, aztán a csomagot odavágta a fal tövébe, és meglódult, futásnak eredt, igyekezett a pajtásai után, befordultak a következő utcába. A szétnyílt csomag a földön, hát persze, nem tudhatta, hogy én küldtem, hát nem kell neki ennivaló, adnak itt nekik... de miért nevetett... hátra se nézett, rám se nézett, meg se nézte, honnan kapta... Felvettem a földről a túrós bélest, hiszen nem piszkos az, benne maradt a papírban, és falni kezdtem, mert hiszen a gyereken kezében volt, mintha őt csókolnám, őt ölelném, ettem a túrós bélest, és folytak a könnyeim, de legalább láttam, él, egészséges, láttam a gyereket, hát mit is akartam még?

Megvettem a vonatjegyet, de nem volt elég a pénzem, csak Bicskéig, de hát Bicskéről gyalog is haza tudok menni, fontos, hogy egészséges a gyerek, mi más volna fontos a világon?

A háziasszonyomékhoz nem szoktak vendégek járni, de ezzel a rokonukkal, ezzel a Lajossal, akinek az esküvőjén vendégeskedtek, nagyon fönn voltak, hogy így a Lajosék, meg úgy, meg vasárnap is el fognak jönni látogatóba a fiatalok. Én éppen a kimosott gönceimet szedtem le a

kötélről az udvaron, amikor megérkeztek, tőlem kérdezték meg, hogy jó helyen járnak-e? A férfi rám bámult... azok a gyorsan mozgó egérszemek... a sárgás fog, a tömpe orr, ne hagyj el... a detektív volt, a Péntek Lajos, aki ott a rendőrkapitányságon... Alig volt erőm megmutatni, hogy arra kerüljenek beljebb, megköszönték, és belém csak akkor tért vissza az élet, nem ismert meg, hála legyen az égnek... Eltelt egy óra is, amíg egészen megnyugodtam. És ha megismert volna, mi köze hozzám? De azért nem volt kedvem otthon maradni, vettem a kendőmet, és lementem a Duna-partra, nyugtalanul járkáltam, néztem a vizet, a vasárnapi sétáló embereket, a sok csónakot, vidám népet. Mit tudhat a gyerekem? Igazán azt hiszi, hogy meghaltam? És ha egyszer egy ilyen Péntek Lajos odamenne hozzá, azt mondaná, dehogy ütötte el a villamos az anyádat, él az anyád, olyan az, jóféle... Mintha ketrechen lettek volna a gondolataim, mindig beleütköztek ugyanabba a rácsba.

Késő este értem vissza a házba, bementem az odúmba, megbújtam a vackomon. A szomszéd-asszonyéknál még nagy élet volt, sokat ihattak, mert jókedvű láрма, énekszó hallatszott odaát. Aztán, félálomban arra riadtam, hogy valaki veri az ajtómat. „Ki az?” „Engedjen be - suttogta egy férfihang. - Engedj be már, ne lármázd fel a házat.” - Odamentem az ajtóhoz, rést nyitottam. „Ki az, mit akar?” A detektív állt ott, az ifjú férj, kaptosan. „No, engedj be gyorsan, gyöngyöm, de ne csinálj lármát, no, gyorsan.” „Mit akar?” „No, ugyan, mit akarhatok, amit mindenki akar tőled. Addig engedj be, amíg jót mondok.” „Nem szégyelli magát, menjen vissza a feleségéhez.” „Aztat te nekem nem mondod meg, mikor hová megyek, galambom. No, gyorsan nyisd ki, mert akkor vitetlek el a rendőrrel, amikor akarlak.”

- Mi baja velem? hagyjon békén. - Énnekem te ne mondd azt, hogy nem. Nagyságos asszony, szép ruhában páváskodtál, én öntöttelek le egy kancsó vízzel, átázott a szép selyemkombinéd, no, gyere, galambom, te... - Tántorgott, röhögött, dőlt belőle a pálinka. Löktem rajta egy hatalmasat, és berántottam az ajtót. Kintről láрма, kiabálás, nevetés, jött a háziasszonyom: „Merre jársz te, Lajos, hát ne arra keresd azt a bizonyos helyet, hátul van az az udvaron...”

Ugyan, mit tehet nekem? Ugyan mit árthat nekem? - gondoltam, amikor hajnalban indultam a téglagyárba. De már akkor elhatároztam, hogy nem jövök ide többé vissza. Ha mást nem, egy ágybérletet keresek akárhol.

Ahogy közeledett a háború, úgy lett több a munka. A férfiakat behívták, lehetett munkát kapni építkezésen, rakodásnál, téglagyárban. Ennél magasabbra én nem is kíváncsi voltam. Csak egy tiszta ágyam legyen, mosakodni legyen hol, meg egy tányér levest megkeressek. Néha a Hunyadi János útra is elmentem, megtaláltam a házat is, ahol Barnay Ádám lakott, de soha se vele, se ismerőssel nem találkoztam. Egyszer aztán megfigyeltem, hogy a lakás ablakain a zsaluk mindig le vannak engedve, akár vasárnap délelőtt mentem oda, akár szombat délután. Elköltözött innen is? Talán Sopronban van a fiamnál? Vagy dehogyis, biztosan behívták katonának. Ha így van, ha elvitték a háborúba, akkor... elfogott az öröm. Akkor én megkereshetem a fiamat, akkor...

De a másik pillanatban megfagyott bennem minden. Barnay Ádám negyvenhat éves tartalékos főhadnagyot behívhatták... akkor hamarosan be fogják hívni a katonaiskolás tizenhét éves Barnay Csabát is... az én fiam már nem kicsi gyerek, az én fiamat is el fogják vinni, őt is el fogja nyelni a háború, lehet, hogy hiába volt ennyi évi nyomorúság, a végén nem fogom megtalálni a gyerekemet, soha nem fogom meglátni a fiamat...

A háború már itt tombolt Budapest alatt. A szirénák üvöltöztek, az ablakokon fekete elsötétítő papír. Az építkezések leálltak, az üzletekben alig volt élelmiszer, a gyárakat leszerelték, és nyugatra szállítottak mindent, a hidakat a németek felrobbantották, egypár napig kaptam

munkát a kertészetben, ahol már sokszor dolgoztam, de egy légi támadás szétvitte a lakóépületet, a melegházak üvegtetőit meg pozdorjává zúzta. Az emberek tébolyodottan menekültek a városból. De én nem akartam menni. Ha a fiam visszajön, csak ide jöhet vissza. A világnak melyik sarkában keresném? November volt, amikor megláttam az újságban a hírt, hogy Barnay Ádám, százados, negyvennyolc éves korában elesett. Az újságokban mindennap volt egy sereg halálhír, szép babérág volt a névsor fölött, Pro Patria, ahogy ránéztem, csak azt láttam, hogy Barnay, és felsikítottam. Azt hittem, a fiam. Alig tudott az eszemig eljutni, hogy nem lehet az, nem Csaba van odaírva, hanem Ádám, nem tizenkilenc éves, hanem negyvennyolc, beleszédültem, nem tudtam elhinni, hogy az a fekete hajú, fekete bajuszos, kegyetlen-villogó szemű ember nincs már, hogy felemelt szíjának, taposó csizmájának nincs többé hatalma fölöttem, hogy a tilalom nem érvényes már, hogy a fiam, úristen, ha van még fiam, most már az enyém, most visszakaphatom... Az én özvegy Ordi Józsefné ideiglenes bejelentő céduláim nem érvényesek már, csak a régi számít, a Lónyay utcából való, ez érvényes most, nekem jogom van bemenni a Hunyadi János úti lakásba, bemenni oda, és hazavárni a fiamat.

Bűnös vagyok - mondtam magamban -, a fiam apja, legalább egy Miatyánkot el kellene mondanom a lelki üdvéért. Miatyánk, ki vagy a... ó, köszönöm, megszabadítottál, úgy szégyellem, de megszabadítottál, ugye, haza fog jönni a fiam?

Villamosra persze nem volt pénzem, gyalogoltam végig a rakparton. Néztem az elsötétített HÉV-szerelvényeket, fájt a lábam, de majd csak elvergődöm az alagútig. Idegen házba vert be a légiriadó, remegett minden a közeli robbanásoktól. Még az is eszembe jutott, hogy hátha egy másik Barnay halt meg, csak tévedett az újság, meg, hogyha nem tudok bejutni a lezárt lakásba. Meg arra gondoltam, hogy ezt, ami velem történik, regényben olvasnám... Aztán vége lett a riadónak, sötétedett már, én csak vánszorogtam tovább. Elértem a házhoz, a nagykapu zárva volt. Ráztam a kilincset, dörömbölni kezdtem. Egy fiatal lány kinyitotta, kinézett. „Barnay Ádámné vagyok - mondtam neki. - Hazajöttem.” „Oda, az emeletre? - kérdezte csodálkozva. - Hát tessék. - Egy kis villanyzseblámpa volt a kezében. - A kaput bezárjuk - mondta magyarázkodva. - Mert most csak mi lakunk itt. Nem tudtam, hogy a Barnayék haza tetszenek jönni.” Nem tudtam erre mit felelni, bólintottam, és lassan megindultam a lépcsőn. Nem tudtam, merre lehet a lakás bejárata, nem tudtam semmit. Aztán meghökkenve megálltam. A holdfényben kísérteties üreget láttam. A bejárati ajtó le volt bombázva. Egyik fal bedőlt. Törmeléken és romokon át indultam befelé az ajtó nélküli lakásba. Egy dívány állt az egyik szobában, leroskadtam. És reggeli napfénynél, idegen bútorok között, furcsa idegen világban ébredtem: az otthonomban.

Négy nagy lakás volt a Hunyadi János úti házban, valamennyiből nyugatra menekültek a lakók. A fiatal lány az anyjával a volt házmeisterlakásban lakott, azt mondták, erdélyi menekültek. A Barnay lakásban három nagy szoba volt, abból kettő romos, az egyetlen ép is ablaktalan volt, tele piszokkal és törmelékkel. A bútorok is megsérültek. A bútorokból volt néhány darab a Lónyay utcai lakásból. Megtaláltam Csaba törött játékait is, megtaláltam a varrógépemet is. Ádám íróasztalában megtaláltam a családi iratokat, a házasságlevelünket, fényképeket. Csaba pólýában, Csaba első iskolatáskájával, és az a Csaba, akit én örökre elveszítettem, a bér mállkozó Csaba, a darutollas, Bocskai sapkás Csaba, a hadapród őrmesterré avatott Csaba, a zászlós Csaba, a ki tudja merre jár Csaba... A kamrában találtam élelmet, lisztet, szalonnát. Most már éjjel-nappal hullottak a bombák, rengett a föld az ágyúdörgéstől, a megrepedt falakból újabb darabok omlottak le, a villany hol égett, hol kialudt, a víz hol folyt a csapból, hol nem. Rádió nem volt a lakásban, újság nem volt. Az egyik légítámadáskor beomlott a kapuboltozat, eltorlaszolta a kijáratot. Igaz, nem is volt hova kimenni, és legalább ide se jött be senki. Kemény, jeges tél volt, fűtőanyag nem volt a pincében. A lánnyal és

édesanyjával összebarátkoztam, romos bútorokat törtünk össze, és a kis kályhán főztünk valamit. Ők valami zavaros és bonyolult históriát meséltek, hogy kerültek ide. Én csak annyit hajtogattam: várom haza a fiamat.

Csípős, kora tavaszi hideg volt, kék ég, ragyogó napfény odafönn, és lenn az összedőlt várost betakaró hó és jég, amikor abbamaradt az ágyúdörgés. A nagykapun át nem lehetett kijutni, a magassívdaszinti lakás kilyukadt falán át, téglakupacok, tört gerendák, üszök, korom fölött másztunk ki az utcára. A világból csak annyit értettem: ha nincsenek már harcok, akkor nem is kellene már a katonák. Biztosan hamar hazajön a fiam.

De hónapok teltek el, és nem jött.

Valahonnan Ausztriából hazajött az egyik család, akik a földszinti lakásban laktak. A feleség bezörgetett hozzám, csodálkozva nézett, nem szólt. „Barnay Ádámné vagyok” - mondtam. „Mi meg azt hittük a Barnay özvegyember.” „Nem. Én vagyok a felesége. Én vagyok özvegy. A férjem elesett.” „Részvétem” - válaszolta erre, és többé senki sem kérdezte a házban, hogy hogy kerültem oda. Pedig benépesült hamarosan. Lakás nélküli, kibombázott családokat telepített be az előjáróság, sok, sivító gyerekekkel, nagy családokat. Egy sovány férfi végigjárta a lakásokat, bemutatkozott, hogy ő a házbizalmi, összeírja az elhagyott ingóságokat, beosztotta, hogy ki melyik szobát használhatja, ki mikor használhatja a fürdőszobát, ami persze mindegy volt, mert a vezetékből nem jött víz, a fürdőszoba-kályhába nem lehetett begyújtani, nem is volt mivel. Engem összeírt, hogy főbérlő vagyok, és a katona fiamat várom haza, meghagyott nekem egy szobát és a függönnyel elválasztható alkóvot, kenyérjegyet adott, és beosztott romeltakarításra. Szívesen elmentem lapátolni, szívesen megcsináltam mindent, azzal is mentek a napok, minden új naptól azt vártam: hazahozza a fiamat.

Karácsonyra már úgy-ahogy helyrehoztuk a házat. Az ablakokon üveg volt, a falak álltak, a romok elhordva, a padlók felsúrolva. Villany is égett. Csaba játécai között találtam festéket, színes ceruzát, öreg rajzlapot, még egy pici karácsonyfát is rajzoltam, kivágtam az ágakat, volt három szem kockacukrom, azt selyempapírba csomagolva a fára akasztottam. Kenyér és szalonna is volt az ünnepi vacsorához. Talán a karácsony hazahozza a fiamat is.

Késő este volt, amikor kiabálást hallottam a szomszédból. Nem volt nagy újság, mindig kiabáltak. Hol a fazék veszett el, hol valaki nem takarította ki rendesen a mellékhelyiséget, hol túl sokáig főzte a szomszédszanya a bablevest a közös tűzhelyen, hol csak úgy pörlekedtek, unalomból, komizásból, azért, mert emberek. De ez most valami más láрма volt. „Maga meg kicsoda?” „Maguk kicsodák?” „Táguljanak innen!” „Hol az apám?” „Adja maga alább is...” Egyszerre csak *tudtam*, hogy ez Csaba. Nem hittem, nem sejtettem, nem reméltem, tudtam. Kiszaladtam a szobából, rákiáltottam a szakadt zubbonyú, tarisznyás fekete férfira, hogy Csaba, gyere be a szobába. A fiam bejött. Borostás volt, tépett, nyúzott, és a szeme olyan fekete és dacos, mint az apjáé. „Kisfiam, isten hozott” - mondtam csendesén. „Maga meg ki?” „Az anyád vagyok.” „Nekem nincs anyám.” „Van.” „Meghalt.” „Nem haltam meg, láthatod. Elütött a villamos, sokáig voltam eszméletlen, megsérültem a fejemen, de nem haltam meg.” „Akkor hol volt?” „Kórházban. Sokáig. Volt, hogy emlékezni kezdtem, aztán megint nem.” A fiam összehúzott szemöldökkel bámult. „Maga meg akarja szerezni a lakást, ezzel a mesével.” „Fiam, emlékezz rám.” „Nem emlékszem. Én az anyámat nyolcéves koromban láttam utoljára.” „Emlékezni fogsz. A soproni katonaiskolában voltál, vasárnap, fehér ruhákban, meneteltetek az utcán, odakiáltottam neked, odaküldtem neked egy csomagot, túrós sütemény volt benne... megfogtad, megnézted, eldobtad, nem emlékszel?” „Nem.” „Csaba királyfinak hívtalak. A Lónyay utcai elemibe jártál. Lili néni volt a tanító néni. Nem emlékszel? - A fiam összehúzta megint csak a szemét. - És most mit akar tőlem?” „Én mit akarok tőled, édes fiam?

Apátlan árva vagy, apád elesett. Neked tanulnod kell. Mit csinálsz azzal, hogy katonaiskola? Egyetemre fogsz járni, éntőlem ügyvéd lehetsz, vagy mérnök, ami akarsz lenni. dolgozni fogok érted, megkeresem a pénzt, csak tanulj. Főzni fogok, takarítani, mosni.” „Tőlem moshat” - mondta erre a fiam.

Nem tudnám tíz ujjamon felsorolni, hol mindenhol dolgoztam. Megint csak építkezés, téglagyár, kertészet, ez volt a legjobb. Voltam segédápolónő is kórházban, mehettem volna kalauznak is a villamoshoz, sok mindenhova mehettem volna. Ahol dolgozni kezdtem, megfeleltem. De ahol megfeleltem, mindjárt odajött valami személyzetis, azt mondta: „Gizike, maga olyan szorgalmas és ügyes, magát mi kiemelnénk, iskolára küldenénk, hozza be holnapra az önéletrajzát.” Akkor én másnap már ott se voltam, nekem nem kell kiemelés, én nem írom le, hogy mi volt, ne nézzenek utána az életemnek könyvekben meg iratokban. Csak addig legyen erőm, amíg a fiam tanul, amíg megszerzi a diplomát. És mire odáig eljutottam, hogy Csaba gépészmérnök lett, én csak ránéztem a megráncosodott kezemre, elnyűtt, viisszeres lábamra, és azt gondoltam, hát énrám már úgysincs szükség, én már befejeztem. Én nem mondom, hogy sokat értek a fiam dolgaiból, barátait se nagyon ismerem. Mondtam neki, kisfiam, csak menj el nyugodtan, barátkozz, udvarolj, meglesz mindened. És vasárnaponként én otthon üldögéltem, takarítottam, varrogattam, kivasaltam Csaba ingeit, és hálát adtam a sorsnak, van miért küzdenem, van valakim. Majd ha megnősül a fiam, elcseréljük ezt a lakást, találok benne egy kis cselédszobát magamnak is, ahol eléledegélek, pelenkázom az unokákat, és főzök, hasznossá teszem magamat. De hát másképp hozta a sors.

Nyolc évvel ezelőtt a fiam vett egy autót. Szép külföldi autót, mert a fiam osztályvezető egy nagy külkereskedelmi vállalatnál, talán olcsóbban kapta, vagy nem tudom, hogyan. Arról volt szó, hogy elmennek vasárnap bejáratni a kocsit, a menyemmel meg a kis unokámmal. Akkor én azt találtam mondani, hogy te, Csaba, én gyerekkorom óta nem voltam haza a falumban, te se láttad soha a nagyszüleid sírját, hát ha mindegy nektek, hogy merre megyünk, vigyetek le oda. A menyem húzta az orrát, de hát akármit mondok én, a menyemnek úgyse tetszik, nem is igen szoktam semmit mondani. Csaba meg amúgy is neki ad mindig igazat. De ez most valahogy tetszett neki, azt mondta, jobb is az Alföldön menni, sík terep, nem bánja.

A faluban nem ismertem meg semmit. Villanyoszlopok, betonjárda, kultúrház, a falu határában hatalmas kertészet, víztorony. Csak a templom volt a régi. Vasárnap volt, a tanácsházán nem volt hivatal, hát, gondoltam, a paptól kérdezem meg, a régi utcát is, ahol laktunk, az anyám sírját is. A fiam meg a menyem a gyerekekkel beültek a szövetkezeti vendéglőbe, én bementem a plébános úrhoz. Idős ember volt a pap, jó szívvel fogadott. Előadtam, ki vagyok, ő meg összecsapta a kezét. Szenthy Gizella? Nahát, a véletlent. Lányom, én már negyven éve vagyok plébános ebben a faluban, ez a család szétszóródott a világ minden tája felé. A régi kovácműhelyt lebontották, a szülők elhaltak, a fiúk közül egy se jött vissza. Hanem négy hete sincs, valami oldalági rokon, Korláth Álmos nyugalmazott tanító, akinek az édesanyja másod-unokatestvére lehetett a maga édesanyjának, hát az járt nálam. Készíti a családfát, anyakönyveket, keresztleveleket nézett. Hova is tettem, meghagyta a címét, Békéspallagtól nem messze, egy kis faluban él... Ez volt minden, amit tudott a pap. A régi temetőt felszántották, üzem emelkedik most a helyén, valami csavarárugyár...

Két hónappal később levelet kaptam Korláth Álmos tanítótól. A plébános értesítette, hogy megkerült egy távoli rokon, nagyon örvend rajta. Ő maga özvegyember, ritkán mozdul ki a faluból, idős is már, hatvankilenc éves. De ha Pesten jár, teheti-e tiszteletét? A menyem látta,

hogy levelet kaptam a postástól. Elűjságolta fiamnak. „Nocsak - mondta Csaba -, a mamának titkos levelezése van, ugyan honnan?” Megmutattam a levelet, nem volt benne titok. A menyem fellelkesült. Hiszen ez remek megoldás volna, elvégre mégse élhet a mama örökké idegen otthonban. Itt van egy özvegyember, háza van, kertje van, csirkét, kacsát lehet nevelni, meg kell fogni férjnek. Bennem meghűlt a vér. A fiam otthonában én idegen vagyok? Ez már nem jó így örökké?

Fél évvel később Korláth Álmos megkérte a kezemet. A felesége vagy öt évvel azelőtt halt meg, nem tudja megszokni az egyedüllétet. Igaz, én vagyok az idősebb, de hát mit számít az már a mi korunkban? Meg aztán a felesége is ilyen gömbölyűforma volt, kedves szavú, jól főzött, tisztán tartotta a házat. Ami kevés időnk van még hátra, élélhetnénk békességben.

Így kerültem a faluba, „gyüttmentnek”. Megnéztek rajtam mindent, a hajviseletemet, a cipőm sarkát. Ha a tejért mentem, vagy a szövetkezeti boltba, köszöntöttek illendően, de ezzel kész is volt. Igaz, az uram is nagyon tartotta a távolságot. Nem volt barátja. Éldegéltünk ketten magunknak. De jó volt így is. Én rendben tartottam a házat, gazdálkodtam, az uram meg az emlékiratait rendezgette. Világéletében írogató ember volt, őriz is vagy száz levelet újságoktól, híres íróktól, biztatgatásokat, hogy csak egy kicsit kell átjavítani azt a regényt, csak még egy kicsit kell tanulni, fog ő még remekműveket is írni... Én nem nagyon értem ezeket a történeteket, de amikor este horgolgotok a kis unokámnak, vagy Csabának kötök pulóvert, hallgatom a régvolt történeteket, mert minden este elkezd, felolvassa, és mérges, ha közben felugrom, hogy jaj, mintha valami motoszkálást hallanék a csirkeól felől, jaj, talán nem zártam be a pinceajtót... A kertet kedvemre ültetem be. Van virágom: verbéna, rezed, árvácska. A veteményesben korai borsó, spenót, zöldségféle. Nagy ünnepeken látom a fiamat, az unokámat, van fedél a fejem fölött, békesség, nyugalom. Nyolcvannégy éves vagyok, hosszú életet adott az isten, megbékélve köszönném az adományait. De énnekem nem lehet békességem.

Renyei Marinak hívják a leggonoszabb szomszédasszonyomat. Az olyan babonás, hogy jaj, attól nem lehet megmaradni. Tavasszal megrág egy szentelt barkát, azt hiszi, attól egész évben egészséges marad. Hóvirágot be nem engedne a lakásba addig, amíg ki nem keltek az első tavaszi kiscsirkék, mert különben mind elhullik. Ha holdvilág van, bespalettázza az összes ablakot, hogy meg ne rontsa. Ha öregasszony jön szembe az utcán, hátrafordul, háromszor keresztet vet, hogy elküldje a bajt. Férjnél van, gyerekei is vannak, nem tudom, ez a Renyei a lányneve vagy az asszonyneve, de mindenki így hívja. Hát ezeknél a Mariéknál nemrégiben lakodalom volt. Meg volt híva az egész falu, de mi nem, mert az uram sose áll vele szóba. Én többször békítettem is Álmost, nem jó, hogy ezzel meg amazzal még köszönőben se legyünk, de azt hiszem, ezt még nem írtam le, a férjem igen rátarti, mert nemes ember, két előneve is van, megvan a családi címer, azt mondja, nem is pergament az a sárga valami, hanem igazi kutyabőr. Megcsinálta a családfát is, egy nagy cipődoboz tele van iratokkal, keresztlevelekkel, kitüntető meg adományozó papírokkal, azt folyton másolja, számozza, rendbe rakja, rajzolgatja. Ha nem lennék Szenthy lány, sose vett volna ide feleségnek. A falubeliek meg: az a paraszt, az a senki. Hát így nem mentünk el a lakodalomba. Szerencsére, vagy nem szerencsére. Mert pár nappal a lakodalom után, ahogy mentem a vásárcsarnokba reggel a tejért, látom, hogy az asszonyok súgnak-búgnak, Renyei Mari viszi a szót, ahogy meglátnak engem, egyszerre nagy csönd, zavart, rövid adjisten, és kész. Meresztgetem a szememet, mi ütött ezekbe? Mi van itt valami rendkívüli? Máskor a tejszarnoknál mindenki alaposan tölti az idejét, megbeszélnek az időjárást, a téeszelnököt, még a televízióműsört is. Most, ahogy én jöttem, elment mindenki. Mi ütött ezekbe, kérdem a tejszarnokosnét. Vállat von. Semmi. Sietnek. De már mégis. Hát ő nem akar pletykát, isten őriz, annyit beszélnek a népek. Hát

mégis mit? Hát nem, ő nem. De láttam, hogy az ő oldalát is fúrja, szeretne kitálalni. Hát mondom, ha nem, hát nem, isten áldja, azt hittem eddig, jó szívvvel van hozzám. „Hát én jó szívvvel is vagyok a tanító nénihez, csak tudja, sokan rátartinak gondolják. Most, hogy a Renyei Marinak vendége volt Pestről, a Lajos, sógora, azt mondja, hogy igaz, kicsit kapatos volt a Lajos, tetszik tudni, nem kell az ilyen szavára adni, hát olyat mondott a Lajos, hogy tudna ő olyasmit a Szenthly Gizikéről, hogy mindjárt leesne a fejéről a díszes kalap meg az asszonyfőkötő... Aztán összehordott hetet-havat, már tudja, Gizike, ahogy a részeg ember. Ki törődik vele, oda se tessék figyelni...” Nem tudom, hogy értem haza. Én azóta csak reszketek, nem merek a boltig elmenni, reszketek, ha zörögnek az ajtón, hogy ki akar bejönni, mit akar mondani. Reszketek, ha az uram azt mondja, no, vedd a kalapodat, menjünk a templomba, reszketek, ha kimegy a kertkapuba behozni az újságot, reszketek, hogy szembejön velem az utcán Péntek Lajos, hogy szembejön velem akárki, mert most már mindenki tudja. De ha a kezemben volna egy erkölcsi bizonyítvány, tiszta lappal, hogy én nem voltam... hogy az már régen volt, hogy az én nevem makulátlan. Hát nem lehet, hogy ebben a demokráciában még mindig bűnhődni kelljen azért, hogy hetven évvel ezelőtt, ezerkilencszáztízben... hát a rablógyilkosnak is megkegyelmeznek... csak nekem nem, csak nekem nem...

Ennyi volt Korláth Álmosné Szenthly Gizella naplója.

Hajnalodott, mire végigolvastam. A láztól ködös volt a fejem, és az izgalomtól feljebb ment a lázam. Az a szerencsétlen asszony mindjárt Békéspallagon lesz, talán most száll át a buszra vagy a kisvonatra, megy a faluba, és közben remeg, hogy a férje már mindent tud, hogy nem engedi be a lakásba... Mit tudnék segíteni, gyorsan, mit tudnék segíteni? Jogász kellene, de ki a csudának telefonálhatok reggel négykor? Kiugrottam az ágyból, előkotortam a könyvespolc legaljából a jogi jegyzetemet, valamikor, a történelem előtti korban egyetemre jártam, és méla undorral tanultam vagy három évig jogot is. No, nézzük csak... *erkölcsi bizonyítvány*, lásd *rehabilitáció*.

A francia jogban jelenik meg először a rehabilitáció intézménye. XIV. Lajos 1670-ben kiadott ordonance royale-ja lehetővé teszi a büntetés kiállása után a királyi kegyelemmel való rehabilitációt (*rehabilitation gracieuse*). A francia forradalom eltörli a királyi kegyelem intézményét és ezzel a kegyelmi úton való rehabilitálást is. Ennek helyébe a bírói rehabilitáció lép (*rehabilitation judiciaire*).

A magyar jogfejlődés a rehabilitáció intézményének megteremtésében erősen lemaradt, lényegében véve utoljára honosította meg azt egész Európában, annak ellenére, hogy a magyar jogtörténetnek haladó és pozitív vonásai voltak ezen a téren.

A XVI., XVII. század között a református egyház ismerte az úgynevezett eklézsia-megkövetés intézményét. Ez abból állott, hogy az elítélt az egyházközség nyilvánossága előtt tett megbánásra utaló nyilatkozatot, és ha a megkövetést elfogadták, őt a jövőben úgy kellett tekinteni, mintha meg sem büntették volna.

II. József 1787. évi büntetőtörvénykönyvének 184. §-a a következőképpen rendelkezett: ha a vétek és a büntethetőség a büntetésnek kiállása vagy megkegyelmezés által eltöröltetett, akkor a valaha bűnös gonosztevőre úgy kell tekinteni, mint vétkétől tökéletesen megtisztult személyre.

Az első magyar rehabilitációs törvény az 1940. évi XXXVII. Törvény.

Delaquis szerint a rehabilitáció a modern büntetőjog koronája.

Hát ettől nem lettem okosabb. Azt se tudom, ki lehet az a Delaquis. Megvárom a reggelt, és felhívom legjobb barátunkat, aki jogász, és megmondja, mit segíthetek. Addig valahogy elverem az időt. Főzök még egy teát, megmérem újra a lázamat. Nocsak. Harminckilenc három.

- Te, én nem tudom egész pontosan, hogyan kell erkölcsi bizonyítványt szerezni. Van most valami könnyítés, de én millió éve csak polgári perekkel foglalkozom. Minek kell az neked? - Nem nekem. Egy ismerősnek. - Kinevezik? Akkor kérje a vállalat. - Nem nevezik ki. Magáncélra kell. Csak, hogy legyen. Hogy, ha akarja, felmutathassa. - Értem. Úgy tudom, most ilyen is van. Menjen el a lakóhelye szerint illetékes tanácshoz, vigyen egy ötvenforintos okmánybélyeget, ott majd útbaigazítják. - Mondd, ha valaki, egy nő... szóval ha nyilvántartott nő volt... - Magyarul, kurva? - Hát igen... szóval... az még rajta lehet a papírján? Ha nagyon régen volt, mondjuk, az első világháború előtt? - Te, ne ugrass engem. Hogy a fenében volna rajta. Csak nem képzeled? Ha ezerkilencszáztízben gyilkolt, az sincs már rajta. - Te, ez biztos? - Biztos. Szóval, ha valakinek soha semmi összeütközése nem volt a törvénnyel, egyetlen szégyellnivalója, hogy ezerkilencszáztízben, önhibáján kívül, egy fél évig egy nyilvános-házban volt... ugye, lehetetlen, hogy ennek nyoma legyen az erkölcsi bizonyítványán???

Jogász barátom hangja most már felháborodott volt. - Még sose kérdeztél tőlem ilyen idiotákat. És reggel hatkor. Mi bajod van neked?

- Ne haragudj, influenzás vagyok - válaszoltam. - Harminckilenc három.

A levelet azonnal megírtam, délben levánszorogtam a postára, és ajánlott expressz, Békéspallag, *postán maradó* címre feladtam.

Ahhoz képest, hogy a fejem folyton az asztalra csuklott a láztól, úgy éreztem, levelem meggyőző, szinte tökéletes.

Tisztelt Asszonyom, drága Gizike,

értesítem, hogy erkölcsi bizonyítvány kiváltásához semmiféle protekcióra nincs szükség. A lakóhelye szerint illetékes tanácsnál, ötven forint okmánybélyeg ellenében, bármikor kaphat. A bizonyítványában semmiféle nyoma sem lesz a múltnak, tiszta lapja lesz, büntetlen előéletű. Ami hetven évvel ezelőtt történt, arról nem tud és nem is tudhat senki. Addig is, amíg a bizonyítvány nincs a kezében, legyen nyugodt, a legkisebb megjegyzést is visszautasíthat azzal, hogy becsületsértési pert indít a rágalmazó ellen. Az Ön élete tiszta, azok, akik Önt gyalázni merik, a körme feketéjével sem érnek fel. Az Ön élete munkában, áldozatban, tisztességben telt el, csak megbecsülést érdemel mindenkitől.

Nagyon kérem szíves értesítését, hogy a füzetet hová küldhetem vissza, jó egészséget és boldog életet kívánok, sok szeretettel.

Megnyugodott lélekkel bújtam vissza az ágyba. Korláthné dolgát elintéztam. A háztartással semmi gondom, mert férjem tíz napra Prágába utazott. Ki fogom kúrálni az influenzámat.

Négy nap múlva ajánlott expressz levél.

Kedves Asszonyom, még egyszer arra kérem, hogy *Ön* szerezze meg nekem az erkölcsi bizonyítványt. A legsürgősebben beszélnem kell Önnel. De Pestre karácsonyig nem megyek.

Békéspallagra sem mehetek be többé. A helyi rendőrségen vagy tanácsnál nem kérhetek igazolást, mert azt itt mindenki tudná. Az egyetlen lehetőség, ha idejön hozzánk, persze úgy, hogy nem ismerjük egymást. Maga író, érdeklődhetne például férjem helytörténeti munkássága iránt. Vagy mondja azt, hogy valamelyik kiadótól jött. Ha egy hétig nem jelentkezik, akkor nekem már úgymint mindegy. Köszönöm, hogy egyáltalán elolvasta a füzetemet, és megpróbált segíteni. Isten áldja.

Hát most meg mi legyen?

Hogy tudok én télvíz idején, lázasan, köhögve, berekedve odajutni? És nincs azért ebben egy nagy adag hisztéria, üldözési mánia? Nem képzelődik? Nem álmodja ezt az újra meg újra felbukkanó krampuszt, ezt a Péntek Lajost? Mi közöm hozzá? - Az a közöm - adtam meg mindjárt önmagamnak a választ, amit az orvosi tankönyvek úgy írnak le, hogy ha valaki hasi panaszokkal fordul az orvoshoz, azé az orvosé a felelősség, aki először vizsgálta. Ha eperoham, ha vakbélroham, ha nem intézkedik azonnal. Most én voltam az orvos, aki elsőnek hozzányúltam. Most már az én felelősségem. De hát mit tegyek? Békéspallagig még csak lemennék vonaton. De onnan?

Tetszenek tudni, ugyebár, hogy mik azok az író-olvasó találkozók? Van hazánkban vagy háromezer községi könyvtár, tízezer üzemi könyvtár, sok ezer művelődési ház, vannak megyei könyvtárak és úttörő csapatok, szocialista brigádok akadémiái, TIT-előadások, Nők Fóruma, pinceklubok, kollégiumok, se szeri se száma azoknak a helyeknek, ahol olvasók kívánnak íróval találkozni. Nomármost évente körülbelül harmincezer helyre kellene író. Az írószövetségnek ötszáz tagja van, annak a fele öreg, göthös, épp nagy regényén dolgozik, beszélni se tud, mindjárt kiveri a veríték, ha szemtől szembe akarják látni. Még olyan is van, aki dadog. Marad vagy száz olyan, akit elő lehet keríteni. Ezt a százat azután hívogatják is éjjel-nappal, szép levélben, küldöttségben, disztáviratban, megesik, hogy a plakátot is előre kinyomtatják, mert ha már rajta a neve, majd csak eljön. Most ugye, aki egy kicsikét számol, rájöhet, hogy ha száz író hívnak harmincezer helyre, akkor egy íróra évente háromszáz előadás jutna, ha az oda-vissza utazást nem is számolom, akkor se csinálhatna mást egész évben, csak előadásokat tartana, akkor meg mikor írna, enne, udvarolna? Vagyis hát minden író íróasztalán garmadával hevernek a meghívólevelek, amelyekre mindre elmenne szíve szerint, de hát nem futja az idejéből, se az erejéből.

Hozzá kell még tennem ehhez, hogy kevés olyan csodálatos lény van a világon, mint a könyvtáros. Mert először türelmesen írogatja az írónak az udvarias leveleket. Hogy jöjjön bármikor, amikor neki jólesik, mert hát igen várják, ő a kedvenc, fellobogózzák a falut, csak jöjjön. Nomármost, ha az író igent mond, akkor a könyvtáros ajánlgatni kezdi az író műveit, olvastatja a regényeit, nehogy szégyent valljanak. Biztatja az olvasókat, hogy legyenek ott, ha ott lesznek, kérdezzenek. Az író-olvasó találkozó hajnalán már rendez, takarít, csinosít, feliratokat készít, lehetőleg valami bölcsét idéz a meghívott író műveiből, ha ugyan talál azokban valami bölcsét. Otthonról elhossa a legszebb terítőt, azzal díszíti az asztalt. Virágot hoz a kiskertből, verset tanít be a gyerekeknek. Nemegyszer maga sütötte pogácsával is megkínált már egy-egy kedves könyvtárosnő. És nem lehet a tisztelt írónak olyan bolond kívánsága, amit ne teljesítenének. Ha kedvem volt, elvittek üzemlátogatásra, ha úgy esett jól, elmondták a gyár vagy a község történetét. Ami igaz az igaz, az író-olvasó találkozón az író érzi magát a legjobban. Most is kire gondolhattam volna? Rendezgetni kezdtem az íróasztalom heverő milliomm meghívólevelet. Borsod megye, Győr-Sopron megye, Szolnok megye, nem, egy kicsit odább keresgélünk. Békés, ez már igen, most azt kell csak megnézni,

hogyan van-e valamelyik közeli faluból. Hát volt. Odahúztam az ágyhoz a telefont, tárcsáztam a 01-et, bementem a község nevét, kapcsolják nekem a könyvtárost.

Nevetős, fiatal lányhang. - Itt a községi könyvtáros. Ezt komolyan mondja? El akar jönni hozzánk? Egy héten belül? Hát persze hogy rendben. Várjuk a pesti vonatnál.

- De volna egy nagy kérésem. Reggel érkeznek. Tudnának-e nekem valami alkalmatosságot szerezni, amivel átmehetnék N. faluba? Szeretném megkeresni ott a nyugdíjas tanítót, úgy hallottam, valami érdekes helytörténeti anyagon dolgozik.

- Semmi akadály. Nem vagyunk mi olyan szegények. Jöjjön csak, lesz autó.

Négy napig az orromat se dugtam ki a takaró alól, ittam a teát, szedtem a kalmopryint. Az ötödik napon már el is felejtettem a betegséget, a hatodik napon útnak eredtem. A békéspallagi állomáson valóban várt rám a könyvtáros, búbájos, mosolygós fiatal asszony, ahogy néztem, a hetedik hónapban. Férjével együtt várt, aki építésügyi előadó a járásnál, szabadnapot kért mára, és saját Trabantjukkal fognak egész nap furikázni. Vértörősen mentegetőztem, ha én ezt tudtam volna, szabadnap, a benzinköltség, a fiatalasszony állapota... De ők nevettek, jó ez így, kicsit ködös az idő, de azért szép kirándulás lesz.

N.-be érkezve azonnal bementünk a falu közepébe, a presszóba. Rendeltünk három kávét, és megkérdeztem a felszolgálót, aki itt, úgy látszik, pincér, kávéfőző, üzletvezető volt egy személyben, hogy melyik házban laknak Korláthék. Mutatta, hogy ott, azon az utcán menjünk fel, jobb kézre esik, az ötödik ház. Ahogy mutatta, az arcán megjelent valami halvány, sunyi mosoly. Vagy csak képzeltem?

- Mondja kérem, mit mesélgetnek itt a faluban az öreg tanítónéről?

- Én nem hallottam semmit.

- Idevalósi?

- Mármint én?

- Nem. A tanítóné.

- Pár éve vette feleségül a tanító. Valahonnan hozta. Isten tudja.

- Jó, köszönöm. És Péntek Lajos merre lakik?

- Kérem, én nem mondtam egy szóval se... Én nem tudok róla. Az ember mindenkivel jóba akar lenni, minek szerezzek ellenségeket. Bejönnek, isznak, egyik fülembe, a másikon ki.

- Az a helyes, uram. Ne szólj szám, nem fáj fejem. Hallgatni arany. De ugye, azt lesz szíves megmutatni, merre lakik a Péntek Lajos? Háza van neki is, itt, ugye?

- Nem, ő csak vendégeskedik itt pár hete.

- A sógornőjénél? Renyei Marinál?

- Hát ha úgyis tetszik tudni. Ott, abban a zöld kerítéses házban. Nem messzi a Korláthéktól.

- Hát köszönöm. - A könyvtárosékat megkértem, maradjanak egy kicsit a presszóban. Nekem volna valami dolgom, rokonoknak hoztam üzenetet, hamarosan visszajövök.

Amikor bezörgettem Renyeiék kapuján, megint arra gondoltam, már megint mit csinállok, mibe ártom magam, minek ez? Ha megkérdik, ki vagyok, mit avatkozom bele? De már ugatott a kutya, szerencsére erős láncra kötve, és jött kifelé egy férfi. Gyorsan forgó pici szeme volt, lapos orra, sárga bőre; - Jó napot kívánok, maga ugye Péntek Lajos? - Én vagyok - felelte.

Nem kéne bemennem - gondoltam, amikor becsukta mögöttem az ajtót. De hát az utcán se beszélgethetünk, közfeltűnésre.

- Mondja, uram, miket beszélt maga abban a lakodalomban a tanítónéról?

- Miféle lakodalomban?

- Amire ideérkezett vendégségbe. Amikor olyan jól berúgott.

- Nem voltam semmiféle lakodalomban, sose szoktam inni, és nem szokott járni a szám.

- Ez biztos?

- Biztos.

- Akkor Renyei Mari miért terjeszti, hogy magától hallotta?

- Az az ő dolga.

- De a tanítónét régről ismeri, ugye?

- Nem én.

- De ugye maga a háború előtt a rendőrségen dolgozott?

- Ehhez meg mi köze?

- Csak azért, mert hivatalos ember volt, akkor azt is tudja, hogy a rágalmazás nem tréfadolog.

- Azt bizza rám.

- Hát, köszönöm. De azt volna szíves megmondani, hogy hol találom Renyei Marit?

Vállat vont.

- Biztosan az istállóknál. Állatgondozó.

Kinyitotta előttem a kaput.

- Arra menjen.

Hosszú, sáros, agyagos úton kellett végigmennem. Egy lélek sem járt az utcán, a népbolt is be volt zárva. Az utca végén kukoricás kezdődött, sok helyen még ott volt a töretlen szár. Keskeny csapás vezetett át a kukoricaföldön az épületekig. Már azon gondolkoztam, hogy visszafordulok, amikor biciklit tolva három asszony közeledett. Bevártam őket. Renyei Marit keresem.

- Én vagyok - válaszolta egy csontos arcú, negyvenöt év körüli nő.

- Budapestről jöttem, érdeklődni szeretnék a tanítónéról. A Korláth Álmosnéról.

- Rendes, nagyon rendes - mondta gyorsan az egyik asszony. A másik kettő leszegette a fejét.

- De azért pletykáznak róla egyet-mást a faluban, nem?

- Én nem mondtam semmit - felelte erre Renyei Mari -, énrolam olyant ne merjen mondani, hogy rosszat mondtam a tanítónéra. Az én fiam rendőr Pesten, majd én szólok neki. Csak jöjjön ide a tanítóné, és mondja a szemembe, hogy engem gyanúsít. Én dolgozom. Ennekem

nincs időm pletykálni. Azt csak az gondolja rólam, aki sose kelt fel hajnali háromkor tehenet fejni, csak a csipkés ingben járni, aztán betelepedni ide a faluba, beleülni a készbe.

- Köszönöm a szíves felvilágosítást - mondtam, és visszafordultam. Száz lépés után hirtelen megálltam, és hátranéztem. Ugyanazon a helyen álltak, mozdulatlanul, a biciklikre támaszkodva.

- Hát ez nagy tisztesség - mondta Korláth Álmos tanító, amikor bemutatkoztunk. - Gizi, hozzál pálinkát a vendégeknek. Már hogyné inna, fiatalasszony, attól fog erős gyereket szülni. Hát ha nem pálinkát, akkor főzzél kávét, Gizi. És meg ne sértsenek minket, itt maradnak ebédre. Gizi, három csirkét ölj le, Gizi, a szebbik terítőt hozd ki a fiókból. Gizi, a csiszolt poharakat hozd. Gizi, hol az okulárém? Gizi, mi ez a folt?

Gizi pördült, ijedten lekapta a kávéfoltos terítőt, hozott egy másikat, kalácsot szelt, kirohant, berohant. A szoba ragyogóan tiszta volt, régimódi polgári bútorokkal és millió kacattal, kis tálacskával, vázával, szobrocskával, a falon olajnyomatokkal, a bútorokon horgolt terítőcskékkal.

- Család van? - kérdeztem.

- Az én első házasságomból nincs gyerek - mondta Korláth Álmos. - Gizinek van egy fia. Családos.

- Itt laknak ők is?

- Nem, dehogy - mondta az asszony -, meg is mutatom a fényképét.

- Nem érdekli a vendégeket.

- Dehogynem - vágtam közbe -, nagyon szeretném látni.

- A fiam, a menyem, az unokám...

Fekete bajuszos, szúrós szemű... én ezt az embert ismerem valahonnan. Ha kettévágnak, se tudnám megmondani, hogy honnan. De én láttam valahol, határozottan emlékszem. A hangjára is.

- Ugye, szép ember... és az unokám.

Az unoka nyúlánk, fiatal lány. Gimnazista lehet.

- Gizi, nem fog elkészülni az ebéd. És ezt a sok kacatot, a terítőre!

Gizike ijedten félretette a fényképekkel teli cipősdobozt, és engedelmesen kismordult a szobából. A tanító úr az ablak alatti polchoz ment, és sorra leszedett róla tucatnál több, vastkos, sötétkék vászonba kötött fóliánsot.

- Az életművem - mondta szerényen. - Van közte regény meg filozofikus mű is. Majd még megértik egyszer. De most? Ezek? Ezek a kéziratok megjárták a pesti kiadókat, de kik ülnek ott? Ha talán megengedik, hogy egy keveset felolvassak. Talán ebből...

A kötet az „Eszmék és Gondolatok” aranybetűs címet viselte.

Azon töprengtem, milyen öröggel mehetnék ki Gizike után a konyhába. De nem volt menekvés, a tanító úr hozzálátott a felolvasáshoz. Meghallgattunk egy részletet a „Tiszta szerelem” című szomorú regényből, a „Suba subához, guba gubához” című elbeszélést, majd költeményeiből is hallhattunk, főleg lakodalomra írt rigmusokat. A hófehér menyasszonyról, a leányos tisztaságról, amely biztosíték arra, hogy a magyar anyák öléből egészséges jövő fog fakadni. Ezután felolvasta a tanító úr „Városi módi” című elbeszélését, hogyan rontja meg

egy tiszta leány lelkét a testhez simuló selyem alsónemű, hogyan talál vissza a léha csábításból a nő legtisztább hivatásához, a család alázatos szolgálatához. A témának modern változatát is nemrég megírta Korláth tanító úr: hogyan züllik szét az otthon, mert a munkába, kereső foglalkozásba kényszerült nőket csábító veszélyek fenyegetik vonaton, autóbuszon, munkahelyen, moziban, diszkóban, holott a helyük, amint a német mondja, a három K, Kirche, Küche, Kinder, templom, konyha, gyermeknevelés...

Körülnéztem a szobában és egy lélegzetvételnyi szünetben megkérdeztem:

- Televíziójuk nincs?

- Nincs. Minek - felelte a tanító úr, és már nyúlt a következő kötet után.

A szobára rátelepedett a por, a naftalin, levendula és avas zsírszag keveréke, a tanító úr fel-le mozgó ádámcsutkával darálta vég nélküli Eszméit és Gondolatait, megint olyan érzés, mintha már jártam volna itt, átéltem volna ezt. Persze, pár évvel ezelőtt New Yorkban láttam ezeket a rezervátumokat, a második sugárút táján, magyar kolóniát, Emke kávéházat cigányzenével, csendőrbajtársi egyesületet, árvalányhajás cserkészcsapatot, ezerkilencszázharmincas meg negyvenkettes meg negyvenkilences Magyarországot, élő panoptikumot, Hindenburg idejében megkövesedett német kolóniát és Olaszországban nem létező olasz negyedét és... de honnan a csudából ismerős nekem Barnay Csaba arca? A szegény könyvtárosnőre néztem, aki megadással figyelte Korláth Álmos tanító urat, és úgy tett, mintha mérhetetlenül érdekelné a felolvasás. A férje a plafont bámulta, én pedig hősi elszántsággal felálltam.

- Bocsánatot kérek... de meg kell keresnem azt a bizonyos helyet.

A tanító úr rosszállóan nézett fel a műből.

- Majd a Gizi útba igazítja.

A konyhában már sütek szegény kis csirkék, készült a galuska, forrt a leves. A konyhakő ragyogott, a rézmozsár ragyogott, a konyha fala frissen meszelve, mindenütt gond, tisztaság, munka. Az ám, a jöttment beült a készbe...

- Mi lesz velem? - nézett rám Gizike. Ó, csodálatos huszadik század, televízió, villany, diszkó, presszógép, törpevízmű, automata itatóvályú, atomerőmű - és húsvétkor megrágott szentelt barka, nem szabad a hóvirágot bevinni a szobába, mert elhullanak a csirkék, szemmel verik a tehenet, és véres lesz a teje, komisz pletyka, részeg röhögés, sunyi összesúgások. Lehet, hogy holnap bemocskolja valaki a kerítést, megjelenik egy gúnyrajz a falon, utánakiabálnak az utcán, valaki megállítja a tanítót, hogy a maga felesége... és a tanító úr az Eszmék és Gondolatok nevében kiseprűzi a házból... Hacsak nincs egy pecsétes papír az államtól, védőpajzs...

- Mi lesz velem?

- Megszerzem magának a papírt Pestről. Akár a miniszterig is elmegyek, ha nem akarják nekem kiadni. Kérem, mondja a személyi adatait. Születési éve... a lakcímet, azt ugye, tudom, Békés megye...

- Nem. Én Pesten vagyok bejelentve, a fiamhoz, mert, tudja, nekik két nagy lakásuk van, így tudnak egyet megmenteni, hogy ha majd a kislány férjhez megy...

Nagyon szépen fel volt díszítve a könyvtár, zsúfolásig megteltek a széksorok. Ünneplő ruhás közönség, virág, kedves, figyelő tekintetek. Barátságos, üdvözlő taps, körülnézek, mindenütt várakozó mosoly, és akkor egyszerre beugrik... látom, tudom már, honnan ismerem Barnay

Csabát. A tévéből. Pár héttel ezelőtt interjút csinált vele a riporter, választ kért, hogy valami apró használati tárgyat, nem emlékszem már, mi volt az, tésztaszűrő vagy mákdaráló, valami minden-nap-kell-de-sose-lehet-kapni filléres vacakot miért nem gyártunk, vagy miért nem importálunk? És akkor Barnay Csaba főosztályvezető úr fölényesen valami olyat mondott, hogy őt nem érdeklik az újságcikkek meg az asszonyok nyafogása, globálisan meg tervszerűen, meg ne szóljanak bele, meg siet, és nem nyilatkozik.

És akkor átadom a szót kedves vendégünknek.

A könyvtárosnő mosolyog, a nézők várnak, az agyamat előnti az indulat. Renyeiné alattomos pletykája, a jegyző a díványon, a férj, aki rúg és tapos, a detektív, aki részegen elmeséli, Csaba királyfi, mindenki, aki törtet, legázol, ítél mások fölött, minden bűn bocsánatos, a lopás, a csalás, ártatlanok börtönbe vetése, harácsolás, maradiság, csak ott, az ágyban vagyunk rettenetesen erkölcsösek, barátaim, én most semmi másról nem tudok beszélni önöknek, csak egy öregasszony életéről.

Amikor befejeztem, sokáig csend volt.

- Hát tessék véleményt mondani, hozzászólni - igyekezett a kis könyvtárosnő.

Hallgatás.

A tekinteteket kerestem, az indulatok fényét vagy zavart homályt, ítéletet, állásfoglalást.

Csend. Végül ketten felemelték a kezüket. Egy szőke, fiatal lány és egy fekete kendős középkorú asszony.

- Azt mindenképpen meg lehet érteni, hogy mentik a lakást, mert fiataloknak ahhoz joguk van
- kiáltotta indulatosan, hadarva a fiatal lány.

A fekete kendős nő lassan, töprengve mondta:

- Talán most már meg lehetne bocsátani annak az édesanyának.

.oOo.